

الإمام حافظ بن رجب الحنبلي
 Ibn Receb el hanbeli
Rahimehullah

كتاب

لَطَائِفُ الْمَعَارِفِ

Letaifu'l Mearif

عقيدة المسلم في آخر الزمان

<http://t.me/akidetulmuslim>

30 Şaban 1440 - 06.05.2019

بسم الله الرحمن الرحيم

1. Konu

Mübarek Ramazan Ayının Fazileti

Birinci Bölüm: Ramazan orucunun fazileti:

Ebu Hureyre *radiyallahu anhu* Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğunu bize nakleder: “Adem oğlunun yapmış olduğu her amel kendisi içindir. Bir iyilik on katından yedi yüz katına kadar ve daha fazlasıyla değerlendirilir. Allah *Azze ve Celle* şöyle buyurur: Oruç bunun dışındadır. Çünkü bu benim içindir ve onun ecrini ben veririm. Çünkü o, benim için yemesini, içmesini ve şehvetini terk etti. Oruçlu olan için iki sevinç vardır: Birincisi: Orucunu açtığında, ikincisi: Rabbi ile karşılaştığında. Oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.”¹

İmam Ahmed *rahimehullah* ise şu hadisi nakletmiştir: “Ademoğlunun oruç dışındaki her ameli günahları için kefarettir. Oruç benim içindir ve onun mükafatını Ben veririm.”²

Birinci hadise göre; Oruç on katından, yedi yüz katına kadar arttırılarak katlandırılan amellerden istisna edilmiştir. Diğer ameller ise on katından yedi yüz katına kadar ve daha fazlasıyla mükafatlandırılır. Ancak oruç bunun dışındadır. Çünkü orucun mükafatı bu söylenen adet (10-700) ile bağlantılı değildir. Bilakis Allah *Celle Celaluhu* bir sayı olmaksızın onu hesapsız bir şekilde

1 Buhari, 1894; Müslim, 1151

2 İmam Ahmed, c.2 s.257

mükafatlandırır. Çünkü oruç sabırdandır. Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Sabredenlere ecirleri hiç şüphesiz hesapsız verilir.”** (Zümer 10)

Bu sebeple Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan ayını sabır ayı diye isimlendirmiştir.³

Başka bir hadiste ise Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: **“Oruç sabrın yarısıdır.”**⁴

Sabır üç kısımdır:

- 1- Allah’a itaatte sabır
- 2- Haramlara karşı sabır
- 3- Allah’ın takdir ettiği elem verici şeylere karşı sabır

Bu üçü’de oruçta toplanmıştır. Bu amelde Allah’a itaatte sabır, Allah’ın oruçluya haram kıldığı şehvete karşı sabır ve oruçlu için meydana gelen açlığa, susuzluğa, nefsin ve bedenın zayıflamasına karşı sabır vardır.

Bu itaat edilen ameller yapılırken meydana gelen elem ve zorluk karşılığında sahibi sevap kazanır. Allah-u Teala’nın da mücahitler hakkında buyurduğu gibi: **“Çünkü Allah (yolunda) susuzluk, yorgunluk, açlık çekmeleri kafirleri kızdıracak bir yere ayak basmaları, bir düşmana karşı zafere ulaşmaları karşılığında, mutlaka kendilerine salih bir amel yazılır. Şüphesiz Allah iyi hareket edenleri mükafatsız bırakmaz.”** (Tevbe 120)

---

3 Ebu Davud 2428

4 Tirmizi 3514

Ramazan ayının fazileti hakkında İbni Huzeyme *rahimehullah*'ın nakletmiş olduğu hadiste, Selman *radiyallahu anh* şöyle söylemiştir: “*O, sabır ayıdır. Sabrın sevabı ise cennettir.*” Taberan'nin de İbn Ömer'den naklettiği bir hadiste: “*Oruç Allah içindir. Oruç tutanın sevabını ancak Allah-u Teala bilir.*”

Ameller karşılığında mükafatın kat kat olmasının sebepleri;

1. Mekanın Şerefi: Amelin içinde yapıldığı mekanın şerefinden dolayıdır. Örneğin; Harem Bölgesi. Bundan dolayı Mescid-i Haram'da ve Mescid-i Nebevi'de kılınan namaz ecir itibari ile katları ile değerlendirilir. Sahih bir hadiste sabit olduğuna göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “*Benim bu mescidimde kılınan namaz, Mescid-i Haram dışında namaz kılınan mescitlerden bin kat daha faziletlidir.*”⁵ Başka bir hadiste ise: “*Bu en faziletli olan namazdır.*” Aynı şekilde, Harem'de tutulan oruç da katlarıyla değerlendirilir. İbn-i Mace'nin, İbn-i Abbas'tan naklettiği bir hadiste ise: “*Kim Mekke'de iken Ramazan ayını idrak eder, orucunu tutar, kolayına geldiği şekilde gecesini ibadetleriyle geçirirse, onun dışında ki aylardan yüz bin ayı değerlendirme sevabını Allah-u Teala yazar.*” Ve yine onun için (başka hadislerde) bir çok sevap zikredilmiştir.

2. Zamanın Şerefi: Ramazan ayı ve Zilhicce'nin on günü zamanın şerefine örnektir. Selman-i Farisi'den gelen bir hadiste “*Kim Ramazan ayında, içerisinde hayrın bulunmuş olduğu bir nafîle yaparsa bu onun için diğer aylarda yaptığı bir farz gibi olur. Kim o ayda bir farz eda ederse, onun dışındaki aylardan yetmiş farz*

eda etmiş gibidir.” Tirmizi’nin Enes *radiyallahu anh*’dan nakletmiş olduğu bir hadiste, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’e “hangi sadakanın daha faziletli olduğu” sorulmuştur? O ise şöyle buyurmuştur: “*Ramazanda verilen sadakadır.*” Buhari ve Müslim’de geçen bir hadiste ise Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “*Ramazanda yapılan bir umre, hacca bedeldir veya benimle beraber hac yapmak gibidir.*” Başka bir hadiste şöyle varid olmuştur: “*Oruç tutanın ameli katlarıyla değerlendirilir.*”

Ebu Bekir b. Ebu Meryem hocalarından şunu aktarmaktadır: “Ramazan ayı geldiği zaman infak etmeyi çoğaltın. Çünkü infak (sadaka) Ramazan ayında katlarıyla değerlendirilir. Cihad için infak etmek gibi. Ramazan ayında bir defa “*SubhanAllah*” demek, diğer aylarda söylenenden bin kat daha faziletlidir.”

İbrahim en Nehai *rahimehullah* şöyle demiştir: “Ramazan ayında bir gün oruç tutamak, diğer aylarda tutulan bin gün oruçtan daha faziletlidir. Ve yine bir defa “*SubhanAllah*” demek diğer aylarda söylenen bin “*SubhanAllah*”dan daha faziletlidir. O ayda bir rekat namaz kılmak, onun dışındaki bin rekattan daha faziletlidir.”

Nasıl ki oruç tutmanın fazileti diğer amellere kıyasen kat kat fazla ise, Ramazan ayının orucu da diğer oruçlara kıyasen ecri kat kat fazladır. Bunun sebebi ise Ramazan ayının şerefi, Ramazan ayının ecrinin fazla olması, Allah-u Teala’nın kullarına bu ayda oruç tutmayı farz kılması ve Ramazan orucunun İslam’ın üzerine bina edildiği rükünlerinden bir tanesi kılmasından dolayıdır.

Bu sebeplerden bir tanesi de bu ameli yapan kulun Allah katındaki şerefi, ona yakın olması ve hakikaten takvalı olmasıdır. Bu

ümmetin ecrinin, geçmiş ümmetlerden fazla olması gibi. Bir şeye karşılık iki pay ecir verilir.

İkinci hadise göre; Orucun diğer ameller arasından istisna edilmesi, kulun diğer amelleri kendisi için yaptığını gösterir. Orucu ise Allah-u Teala diğer amellerin arasından seçerek sadece kendisine has kılmıştır. Allah'ın bunu kendisine has kılmasının açıklaması inşaAllah ileride gelecektir.

Üçüncü hadise göre; İstisna, işlenen sahih amellerin kötü amellere kefarete olması meselesiyle alakalıdır. Bu konuda söylenen sözlerin en güzeli ise Sufyan b. Uyeyne *rahimehullah*'ın sözüdür:

- Kıyamet gününde Allah-u Teala kullarını hesaba çektiğinde dünyada iken işlemiş olduğu zulme karşılık diğer iyiliklerin hepsi verilir. Ta ki orucu haricinde hiçbir şey kalmaz. Ve Allah-u Teala diğer kalan taşkınlıklarını kendi üzerine alır ve onu orucu sebebiyle Cennetine girdirir.

Beyhaki ve başkaları da bunu nakletmiştir. Buna göre orucun sadece Allah-u Teala için olduğu ortaya çıkar. Hiçbir kimse de o kulun oruçtan olan ecrini almaya güç yetiremez. Bilakis onun ecri Rabbi katında sahibi için gizlenmiştir. O zaman şöyle söylemek doğru olur: Kulun diğer amelleri insanın yapmış olduğu günahlar karşılığında kefarete olur, ta ki ona bu amellerden hiçbir ecir kalmaz.

Şöyle bir hadis de nakledilmiştir: “*Kıyamet günü iyilikler ve kötülükler tartılır. Ve bazısı bazılarına az gelir. Eğer iyiliklerden bir iyilik kalırsa sahibi onunla beraber cennete girer.*”⁶ Oruç hakkında

o zaman şöyle söylemek doğru olur; onun sevabı azalmasından veya farklı bir sebepten dolayı bitmez. Bilakis onun ecri sahibini Cennete girdirene kadar eksiksiz verilir. Ve onun ecri orada da eksiksiz verilir.

Hadisteki “*O benim içindir*” sözüne gelince, Allah diğer amelleri değil de sadece orucu kendisine has kılmıştır. Fakihlerden, sofilerden ve daha başkalarından bu konuda birçok söz gelmiştir. Bu sözler içinde, birçok yön zikredilmiştir. Bu konuda zikredenlerin en güzeli şu iki tanesidir.

1) Oruç nefsin hoşuna giden ve her zaman kendisine meylettiren şehveti terk edip Allah *Azze ve Celle*’ye yönelmektir. Bu da bunun haricindeki ibadetlerin hiçbir tanesinde bulunmamaktadır. Örnek olarak ihram da her ne kadar cima (cinsi ilişki), cimaya götüren yollar ve güzel koku gibi terk edilmesi gerekli olan şeyler varsa da, yeme, içme ve diğer istekler terk edilmez. Oruç tutarak girilen itikaf da böyledir.

Namaza baktığımızı ise namaz kılan kişi bütün isteklerini bırakır ama bu çok kısa zamandır. Zaten namaz kılan bir kişinin yemekten ve içmekten uzak kaldığı düşünülemez. Çünkü kişinin nefsi hazır olan bir yemeği çekiyorsa bir şeyler atıştırmadan namaz kılması yasaklanmıştır. Bu sebeptendir ki, akşam yemeğini namazdan önce yenilmesi emredilmiştir. Ama oruç bunun tersinedir. Çünkü o, gündüzün hepsini kapsamaktadır. Özellikle de yaz günlerinde sıcağın şiddetlenmesinden ve günlerin uzun olmasından dolayı oruç tutmak imanın alametlerindendir diye nakledilmiştir. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* sıcağın şiddetli olduğu seferlerinde dahi tek başına orucunu tutuyordu. Ebu Derda’nın da dediği gibi: “Biz Nebi *sallallahu*

aleyhi ve sellem'le beraberken Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ve Abdullah bin Revaha'nın haricinde oruç tutan yoktu. Ki bizden birisi sıcaklık sebebiyle elini başına koyuyordu.⁷

Diğer bir hadiste ise Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in oruçlu iken sıcaktan veya susuzluktan dolayı Arç mevkiinde suyu başına döktüğü nakledilmiştir.⁸

Güç yetirmekle beraber nefsin hoşuna giden şeyleri şiddetle istemesinden sonra bunları Allah'ın dışında hiçbir kimsenin bilemeyeceği bir yerde terk etmesi onun imanının kuvvetinin delilidir. Oruçlu kişi tek kaldığında da Rabbi'nin halini bildiğini bilir. Rabbi'ne itaat eder, O'nun emrine uyar, azabından korkarak yasakladığı şeylerden uzaklaşır ve sevabına rağbet eder. Bundan dolayı Allah-u Teala onu över ve bu ameli diğer amellerin arasından çıkararak kendisine has kılar. İşte bundan dolayıdır ki şöyle buyurmuştur: “*O şehvetini, yemesini, içmesini benim için bıraktı.*”

Seleften bazı alimler şöyle demiştir: “Dünya şehvetini, ahirette olan bir vaad için terk eden kimseye müjdeler olsun.”

Oruç tutan mümin, Mevla'sının rızasının, şehvetini terk etmekte olduğunu bilir. Mevla'sının rızasını, hevasının önüne geçirir. Şehvetini -imanına muttali olan Allah için- terk etmesi ona lezzet verir. Bunun sevabı da cezası da tek başına iken ulaşacağı şehvetten daha büyüktür. Nefsinin hevasından Rabbi'nin rızasına meyleder. Bilakis mümin tek başına iken işlediği kötü bir şeyi dayak yemenin acısından daha kötü görür.

⁷ Buhari 1945

⁸ Muvatta c.1 s.294; Ebu Davud 2365

Bundn dolayı alimlerin birçoğunun görüşü şöyledir: Ramazan ayında bir kişiye özürsüz bir şekilde orucunu bozması için dayak atsalar dahi orucunu bozamaz. Bu ayda orucu bozmanın, Allah-u Teala tarafından kötü karşılığını bilip, şehvetinden kendisine elem veren şeyi müminin de kerih görmesi imanın alametlerindendir. İşte bu lezzet, hevasına muhalif olsa dahi Mevla'sının rızasını kazanma lezzetidir. Bunun sıkıntısı Mevla'sının kerih gördüğü kadarıyladır. Hevasına uygun olsa dahi yemek, içmek ve cima (cinsi ilişki) oruç sebebiyle haram kılınmıştır. Zina etmek, içki içmek, birinin haksız yere malına ve ırzına dokunmak ve haram kılınmış olan bir kanı dökmek gibi olan şeyler ise kesin olarak haram kılınmıştır. Her zaman, her yerde ve her halde Allah'ı kızdıran işte bunların ta kendisidir. Mümin'in imanı kemale erdiği zaman bunları ölmekten ve dayak yemekten daha kötü görür. İşte bundan dolayı Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şu sözü imanın tadını alma alametlerinden kılmıştır: *“Allah-u Teala kendisini kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmeyi ateşe atılmakla eş değer görür.”*

Yusuf *aleyhisselam* şöyle buyurmuştur:

“Rabbim ben zindanı bu kadının beni kendisine davet ettiği şeye tercih ederim.” (Yusuf 33)

Zunnun el Mısri *rahimehullah*'a şöyle sorulmuştur: “Kendim için Rabbim ne zaman çok sevimli olur.” O da şöyle cevap verdi: “Rabbi'nin hoş karşılamadığı şey sana sabırdan daha zor olduğu zaman.”

Başka biri de şöyle söylemiştir: Sevdğin kişinin hoş karşılamadığı bir şeyi sevmen, onunla aranda gerçek bir sevgi

bağının olmadığına işaret eder. (Ne yazık ki) insanların çoğu imanını vacip kılmadığı ve gerektirmediği adetlerini devam ettirmektedirler. Bundan dolayı insanların çoğu Ramazan da dövülse dahi orucunu açmaz. Ve insanlardan bazı cahillerde orucunu tutmaması için özürleri olsa ve bu özür oruçlarına zarar verse dahi oruçlarını açmazlar. -Ki Allah-u Teala ruhsatlarının kabul edilmesini sever- çünkü bu oruç, onun için Allah'ın emrinden daha çok bir örf olmuştur. Diğer taraftan Allah'ın haram kılmış olduğu zinayı, içkiyi ve insanların haksız yere mallarını yemeyi, ırzına dokunmayı ve onları haksız yere öldürmeyi adet edinmiştir. İşte bunların hepsi iman gerekliliği değil, bilakis kişinin adet ve alışkanlıklarındandır. Kim iman gerekliliklerini yerine getirirse, Allah'ın kızmış olduğu, nefsin meyletmiş olduğu şeylere sabretmek ona lezzet verir. Ta ki bu onu Allah'ın kötü görmüş olduğu her şeyi kötü görmeye sevk eder. Ve bu nefsin hoşuna gitse dahi artık ondan uzaklaşır.

Şairin de şöyle dediği gibi:

*Eğer benim uykusuz kalmam sizi razı edecekse
O zaman benim uykuma “elveda” olsun*

Başka bir şair de şöyle söylemiştir:

Sizi razı ettikten sonra tasalarım acı vermez bana.

Başka bir şair de şöyle söylemiştir:

*Sevgilinin özlemi dahi kalbime tatlı gelir
Onun ayrılığı dahi sana yakındır.
Evet... sen benim ruhum gibisin*

*Hayır aksine daha sevimlisin
Zaten sevgiden bana nasip olarak
Senin sevgini sevmek yeter.*

2- Oruç Rabbi ile kulu arasında başkalarının bilemeyeceği bir sırdır. Çünkü o içten geçen bir niyettir ki onu da ancak Allah-u Teala bilir. Ve yine o kimsenin görmeyeceği isteklerini terk etmektir. İşte bundan dolayı şöyle söylemiştir: “Onun sevabını hafaza melekleri yazmaz.” Ve yine şöyle söylenmiştir: “Onun içerisinde riya yoktur.” İmam Ahmed *rahimehullah* ve başkaları da aynı şekilde söylemişlerdir. Kim nefsinin çağırdığı şeye uymayı terk ederse, ki onu, bunu emreden ve yasaklayandan başkası bilemez, işte bu imanın sıhhatine delalet eder. Allah-u Teala kendisi ile kulu arasında gizlenen böyle bir muamele yapmayı sever. Bu muhabbet ehli insanlar da, Allah ile kendileri arasında gizlenen böyle bir muamele yapmayı sever. Şöyle ki bu muamelelerine onlarla Allah’tan başkası muttali olmaz. Hatta o abidlerden bazıları eğer hafaza meleklerinin dahi bilmeyeceği bir ibadet olsaydı, bunu yapmak onların hoşuna giderdi. Bazı abidlerin gizli halleri insanlar tarafından öğrenilince şöyle demişlerdir: “Rabbim’le muamelem sır olduğu sürece hayat çok güzeldi” sonra ölmek için Rabbine dua etti ve öldü. Zaten aşıklar başkalarının kendileri ile maşuklarının arasındaki sırlara vakıf olmalarını istemezler.

*Ey necidin saba rüzgarı!
Onların selamını getirirsen eğer,
Bunu kafileden gizli tut.
Ve sakın bu gizli sırrı ifşa etme.
Çünkü ben tanıdıklarım yanında
Dostlarımın anılmasını kıskanırım.*

Şu sözde ise “*Şehvetini, yemesini ve içmesini benden dolayı bıraktı*” sözlerinde ise zikretmiş olduğumuz manalara işaret vardır. Oruçlu kimse şehvetini yemesini ve içmesini terk etmek ile ancak Allah’a yaklaşır. Hanımıyla beraber olması da isteklerin en büyüğüdür. Oruçlunun bu istekleri terk edip, Allah’a yaklaşmasında birkaç fayda vardır:

1- Nefsin isteklerini kırmak: Muhakkak ki doymak, suya kanmak ve cinsi münasebette bulunmak nefsi kibreye, şımarıklığa ve gaflete iter.

2- Düşünmek ve zikretmek için kalbin boş olması: Bu isteklere ulaşmak insanın kalbini katılaştırır ve körleştirir. Bunlar kul ile zikrinin ve düşüncesinin arasına girer ve gaflete davetiye çıkarır. Kulun midesinin yemekten, içmekten boş olması kalbini nurlandırır, onu yumuşatır ve katılığını giderir. Ve onu zikretmek, düşünmek için uygun bir hale getirir.

3- Zengin, Allah’ın yemek, içmek ve nikah gibi birçok fakire vermeyip kendisine verdiği nimetlerin kadrini bilir: Ne zaman ki bu nimetler kısa bir zaman, kısa bir süre dahi ondan engellense bu onun için meşakat olur. İşte bununla bu nimetlerden genel olarak engellenenleri düşünür, bu da onu Allah’ın vermiş olduğu zenginlik nimetine şükretmeye sevk eder. Ve bu onu ihtiyaç sahibi olan kardeşine merhamet etmeye çağırır.

4- Muhakkak ki oruç kanın mecrasını daraltır: İşte bu Ademoğlunun içinde şeytanın gezmiş olduğu damarlardır. Gerçekten şeytan Ademoğlunun damarlarında dolaşır. Oruçla şeytanın vesveseleri kaybolur, şehvetin ve sinirin kuvveti kırılır.

Bundan dolayı Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* “Orucu kişinin şehvetini kırmak için bir kalkan kılmıştır.”

Bil ki: Oruç halinin dışında bu mübah olan istekleri terk etmekle Allah Teala’ya yaklaşmak tamamlanmaz. Ancak Allah’ın haram kılmış olduğu şeyleri -örneğin; yalan söylemek, zulmetmek, insanlara düşmanlık yapmak ve onların mallarına, kanlarına ve ırzlarına haksız yere dokunmak gibi- her halde haram kılınmış şeyleri terk etmekle, Allah’a yaklaşmak tamamlanır. Bundan dolayı Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Buhari de geçen bir hadisi şerifte şöyle buyurmuştur: “*Kim yalan söylemeyi ve onunla uğraşmayı bırakmazsa, Allah’ın onun aç ve susuz kalmasına ihtiyacı yoktur.*”

Başka bir hadiste ise: “*Aç ve susuz kalmak, oruç tutmak değildir. Bilakis oruç boş ve müstehcen olan sözden sakınmaktır.*”

Seleften bazı alimler şöyle söylemiştir: “Oruçta en kolay şey, yemeyi ve içmeyi terk etmektir.”

Cabir *radiyallahu anh* şöyle söylemiştir: “Oruç tuttuğun zaman kulağını, gözünü, dilini yalandan ve haramdan koru. Komşuna eza vermeyi bırak. Oruç tuttuğun gün vakar ve sükunet sahibi ol. Oruç tuttuğun gün ve tutmadığın gün birbirine eşit olmasın.”

Eğer kulağımı haramdan koruyamıyorsam!

Gözümü yumamıyor ve dilimi susturamıyorsam!

O zaman benim oruçtan payım açlık ve susuzluk olsun

Ve eğer bu gün oruç tuttum desem bileyim ki oruç tutmamışım

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “*Nice oruç tutanlar vardır ki onların oruçtan olan payı açlık ve susuzluktur. Ve nice gecelerini ibadetle geçirenler vardır ki, o kişinin ondan payı sadece uykusuzluktur.*”⁹

Allah’a yaklaşmak sadece mübah olan şeyleri tek etmekle değildir. Ancak haram olan şeyleri de bırakmakla Allah’a yaklaşma gerçekleşir. Haram işleri işleyip sonra mübah olan şeylerle Allah’a yaklaştırmaya çalışanın misali, farzları terk edipte nafilelerle yaklaştırmaya çalışanın misali gibidir. Her ne kadar Cumhur ulemanın yanında bu orucun geçerli sayılıp iadesi istenmese de. Çünkü amel kendisi içinde bulunan bir şeyin işlenmesiyle batıl olur. Ona has olmayan, o amelin içinde bulunmayan şeyin işlenmesi ise bunun tam tersinedir. Bu Cumhur ulemanın asıl olarak kullandığı kaidelerdendir.

İmam Ahmed *rahimehullah*’ın Müsned’inde şöyle bir hadis geçmektedir: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* zamanında iki kadın oruç tuttular. Bundan dolayı nerdeyse susuzluktan öleceklerdi. Bu olay Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’e haber verildi. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* bundan yüz çevirdi. Sonra tekrar zikredildi. O ikisini çağırdı ve onlara kusmalarını emretti. Ve o ikisi bir bardak dolusu irin, kan, sarı su ve çiğnenmemiş taze et kustular. Bundan dolayı Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “*Bu ikisi, Allah’ın kendilerine helal kılmış olduğu şeylerle oruç tuttular. Sonra Allah’ın haram kılmış olduğu şeylerle iftar ettiler. Onlardan bir tanesi diğerinin yanına oturup insanların etlerini yediler.*” (Yani ağızlarını Allah’ın haram kılmış olduğu gıybatten korumadılar.)

---

9 İmam Ahmed c.2 s.373, İbn Mace 1690

Bundan dolayı -Allah en iyisini bilendir- Kuran’da gündüz oruçlu için yemenin ve içmenin haram olduğunu söyledikten sonra, batıl yollarla insanların malının yenilmesi zikredilmiştir. İşte bu haramlık (yani insanların malını yemek) mutlak bir şekilde her zaman ve her yerde geçerlidir. Oruçlunun yediği, içtiği ise bunun tersinedir.

Bundan gündüz oruçlu iken Allah’ın emrine uyup yemekten içmekten kendini uzak tutan birinin insanların mallarını batıl yollarla yiyemeyeceğine işaret vardır. Bunlar her durumda haram kılınmıştır ve herhangi bir vakitte mübah olmaz.

Oruçlunun İftar Vaktindeki Sevinci

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*: “*Oruçlu için iki sevinç vardır. Orucunu açtığındaki sevinci ve Rabbi ile karşılaştığı andaki sevinci.*”¹⁰ diye buyurmuştur.

Oruçlunun orucunu açtığı andaki sevincine gelince; Nefisler tabiatları itibariyle yemeye, içmeye ve cinsi münasebete meyillidirler. Eğer herhangi bir vakitte ona, bir şeyler yasaklanırsa, sonra bunlar başka bir vakitte mübah kılınırsa, yasaklanan o şeyin mübah kılınmasıyla nefisler ferahlığa kavuşur. Özellikle de ihtiyacın şiddetlendiği anlarda. İşte nefisler tabiatları itibari ile bunlarla ferahlar. Eğer bu şey Allah için sevimli geliyorsa şer’an da sevimlidir. Oruçlunun orucunu açtığı an da aynı şekildedir. Allah-u Teala oruçluya gündüz bu isteklerine kavuşmayı haram kılmıştır. Ancak gecesinde ise izin vermiştir. Bundan daha sevimlisi ise gecenin başında ve sonunda bu nimetlere girişendir. O’na kullarının

---

10 Müslim Siyam:30, İbn Mace Siyam:1

en sevimlisi ise orucu açmada acele edendir. Sahur yemeğini yiyenlere Allah rahmet eder, melekleri ise istiğfar diler.

Oruçlu isteklerini gündüz Allah’a yaklaşmak ve itaat etmek için terk eder. Gece de bu isteklere hemen girişmesi O’na yaklaşmak ve itaattir. Onları ancak Rabbinin emrinden dolayı terkeder ve yine onlara ancak Rabbi’nden dolayı döner.

O kul iki halde de itaatkardır. Bundan dolayı visal orucu yasaklanmıştır. Oruçlunun orucunu açmasında da Mevla’sına yakınlık vardır. Yer, içer Allah’a hamd eder. O kişi için mağfiret veya Rabbi’nin rızasına ulaşacağı umulur. Bir hadiste: *“Muhakkak ki Allah-u Teala kulunun bir şeyler yiyip, içmesinden sonra kendisine hamd etmesinden razı olur.”*¹¹ diye buyrulur.

Umulur ki duasına oruç açma anında icabet olunur. İbn’i Mace’nin nakletmiş olduğu bir hadiste Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *“Oruçlunun orucunu açma anındaki duası red olunmaz.”*

İbn Mesud *radiyallahu anh*’dan nakledilen bir hadiste Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *“Oruçlunun uykusu ibadettir. Susması tesbihtir. Amelleri kat kat artırılır. Duası kabul olunur, günahı ise affedilmiştir.”*

Hafsa binti Sirin *rahimehumullah*, Ebu Aliye’nin şöyle dediğini bildirir: Oruçlu bir kimse gıybet etmezse yatağında yatması dahi onun için ibadettir. Ebu Aliye *rahimehullah* diyor ki: Hafsa bu sözü

---

11 Müslim 2734

işittiğinde şöyle söylüyordu: “Ben yatağımda yatarken ne güzel bir ibadet.”

Oruçlunun gecesi de gündüzü de ibadettir. İftarda duasına icabet olunur. O gündüz oruç tutar sabreder, gece yemek yer şükreder.

Başka bir hadiste “*Yiyip şükreden, oruç tutup sabreden gibidir*” buyrulmuştur.¹² Kim bu işaret etmiş olduğumuz şeyleri anlarsa artık oruçlunun orucunu açma anındaki sevinci üzerinde durmaz. Çünkü kişinin orucunu işaret edilen şekilde açması Allah’ın fazlı ve rahmetidir. Ve bu kişi Allah’ın şu sözüne muhataptır: **“De ki; Allah’ın lütfu ve rahmeti ile sevininler. Bu onların topladıklarından daha hayırlıdır.”** (Yunus 58)

Ama bunun şartı helal ile açılan bir iftar olmasıdır. Eğer haram ile iftar ederse -bu kişi Allah’ın helal kıldığı şeyle oruç tutar, Allah’ın haram kıldığı ile iftar edendir- ona icabet olunmaz. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’in dediği gibi: “*Seferi uzamış kişi ellerirni semaya uzatmış, ‘Ey Rabbim! Ey Rabbim!’ Yemesi haram, içmesi haram, giymesi haram ve hayatının her noktası haram olan bir kişiye nasıl icabet olunsun.*”¹³

12 Tirmizi 2488, İbn Mace 1769

13 Müslim 1015

Oruçlunun Rabbi ile Karşılaştığındaki Sevinci

Rabbiyle karşılaştığı andaki sevincine gelince; O, orucunun gizli olan sevabını Allah katında bulur. Hatta kendisinin ihtiyacından daha fazlasıyla karşılaşır. Allah-u Teala'nın da şöyle dediği gibi **“Nefisleriniz için önden ne hayır gönderirseniz onu hem daha hayırlı, hem de ecir bakımından daha büyük olarak Allah'ın yanında bulursunuz.”** (Müzzemmil 20)

Allah-u Teala şöyle buyurur: **“O gün herkes iyilik türünden ne işlediyse onu hazırlanmış bulacak.”** (Ali İmran 30)

Başka bir ayette: **“Kim zerre ağırlığında bir hayır yaparsa onu görecektir.”** (Zilzal 7)

İbnu Uyeyne'nin önceden zikrettiğimiz sözünde olduğu gibi, oruçlunun orucunun sevabı yapmış olduğu zulmün (taşkınlık) karşısında alacaklılara verilmez. Bilakis Allah onu kendi katında -o kulu Cennete girdirene kadar- saklar. İbnu Amir'in naklettiği bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: **“Mümin hasta olursa melekler derler ki: Ey Rabbimiz, senin filan kulun hastalığı sebebiyle ibadetlerinden engellenmiştir. Rab Azze ve Celle der ki: O hastalığından kurtulana kadar veya ölene kadar önceden adet haline getirmiş olduğu amellerini ona yazın.”**

İsa *aleyhi's selam* şöyle buyurmuştur: *“Bu gündüz ve gece hazine depolarıdır. İçerisine ne koyduğunuza iyi bakın. Günler insanların hazineleridir. İçerisinde hayır ve şerden ne koymuşlarsa onlarla doludur. Bu depolar kıyamet gününde sahipleri için açılır. Muttaki olanlar, hazine depolarının içerisinde izzeti ve cömertliği bulurlar.*

Günahkarlar ise hazine depolarında üzüntü, keder ve pişmanlığı bulurlar.”

Oruçlular İki Kısımdır;

1- Yemesini, içmesini ve şehvetini Allah için bırakarak bunun karşılığını Cennette Rabbinden ister. Bu Allah’la olan muamelesi ve ticaretidir. Allah-u Teala iyi amel edenin ecrini boşa çıkarmaz. Onunla muamele edene bir problem çıkarmaz. Bilakis kişi kârların en büyüğü ile kazanç elde eder. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bir adama dedi ki: *“Muhakkak sen bir şeyi Allah korkusu sebebiyle bırakırsan, Allah sana ondan daha hayırlısını verir.”*¹⁴

İşte bu oruçlu, Cennete Allah’ın dilediği kadar yer, içer ve cinsi münasebette bulunur. Allah Teala şöyle buyurmuştur: **“Geçmiş günlerde peşinen işledikleriniz sebebi ile afiyetle yiye, için.”** (Hakka 24)

Mücahid ve onun dışındaki bazı alimler bu ayetin oruç tutanlar hakkında indiğini söylemişlerdir.

Yakub b. Yusuf el Hanefi şöyle dedi: Muhakkak ki Allah Teala’nın kıyamet gününde kendi dostlarına şöyle sesleneceği bize ulaşmıştır. Size dünyada iken baktım, susuzluktan dudaklarınızın rengi değişmiş, gözleriniz içine çökmüş, karnınız birbirine yapışmış, bu gün nimetlerim içinde olun, kadeh aranızda dolaşsın. **“Geçmiş günlerde peşinen işledikleriniz sebebiyle, afiyetle iyiyin, için.”**

Hasan'ı Basri *rahimehullah* şöyle diyor: Huri, Allah'ın dostuna - bal nehri üzerinde, dayanmış bir şekilde otururken- kadeh verir ve der ki; Allah günlerin uzun olduğu o yaz günlerinde sana baktı, susuzluk sebebiyle öğlenin sıcağında ağzın kurumuştur. Allah seninle meleklerle karşı övündü. Ve dedi ki; şu kuluma bakın benden dolayı zevcesini, şehvetini, lezzetini, yemesini, içmesini benim katımda olana rağbet ederek terk etti. Sizde şahit olun ki ben onu bağışladım. (Huri der ki) işte seni o gün bağışladı ve benimle evlendirdi.

Buhari ve Müslim'in nakletmiş olduğu bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur: *“Cennette bir kapı vardır ki - ona Reyhan denilir- ondan ancak oruçlular girerler. Onların haricinde kimse giremez.”* Başka bir hadiste ise; *“Girdikleri zaman kapı kapanır.”* Başka bir hadiste; *“Kim o kapıdan girerse su içer, kim de o suyu içerse ebediyen bir daha susamaz.”*

Abdurrahman b. Semura *radiyallahu anh*'in nakletmiş olduğu hadiste, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* uzun rüyasında gördüklerini anlatırken şöyle söylüyor: *“Ümmetimden susuzluktan dolayı soluyan bir adam gördüm. Her ne zaman havuzun başına gelse ondan menediliyordu. Ramazan orucu geldi ona su verildi ve susuzluğu giderildi.”*

Enes *radiyallahu anh*'in naklettiği bir hadiste şöyle buyrulur: *“Oruçluların ağızlarından misk kokusu gelir. İnsanlar hesap verirken onlar arşın altında olan sofralardan yerler.”*¹⁵

Yine Enes *radiyallahu anh'dan* nakledilen bir hadis ise şöyledir: *“Allah Teala’nın bir sofrası vardır ki, onu ne bir göz görmüş, ne bir kulak işitmiş, ne de bir beşerin aklına gelmiştir. İşte bu sofranın başında ancak oruçlu olanlar oturabilir.”*

Seleften bazı kimseler ise şöyle demişlerdir: Bize ulaştığına göre insanlar hesapta iken oruçlular için bir sofraya kurulur. Oruçlular ondan yerler ve diğerleri ise şöyle söylerler: Ey Rabbimiz! Biz hesap verirken onlar yemek yiyorlar!? Onlara şöyle söylenilir; onlar nice uzun zamanlar oruç tutarken siz yiyip içtiniz. Onlar geceleri ibadetle geçirirken siz uyudunuz.

Bazıları Beşir b. Harisi rüyasında gördüler, onun önünde bir sofraya vardı ve ondan yiyordu. Ona dediler ki: Ey (dünyada oruç tutması sebebi ile) yemeyen, ye. Ey içmeyen iç.

Çok oruç tutan salih bir zat öldüğü zaman arkadaşları onu rüyalarında gördüler ve o, şu şirri söylüyordu:

*Ona şeref elbisesi giydirildi ve etrafında
Ellerinde kâselerle hizmetçiler dolaştı.
Sonra süslerle donatıldı da
“Ey Kur’an okuyan yüksel.
Yemin olsun ki oruç,
Seni bir yay gibi yaptı.”*

Bazı salih insanlar Ramazanda nida edilen şu söze kulak verdiler: “Oruçlular için neler gizlenmiştir.” Bu kelimeyi düşündüler, oruçlarını çoğalttılar.

Kim dünyada iken yemesini, içmesini, şehvetini kısa bir mühlet dahi olsa Allah için terk ederse, Allah buna karşılık ona hiç bozulmayan yiyecek ve içecekler ve ebediyen ölmeyen eşler verir.

Ramazan ayında oruçlular evlendirilir

Bir hadiste: *“Muhakkak ki Cennet Ramazanın girmesiyle seneden seneye süslenir ve dekore edilir.”* Huriler şöyle der: *“Ey Rabbim, bu ayda kullarından, bizim kendilerine, kendilerinin de bize göz aydınlığı olacak eşler nasip et (diye dua ederler).¹⁶*

Başka bir hadiste: Huri Ramazan ayında şöyle nida eder: Nişanlanmak isteyen yok mu? Allah onu benle nişanlasın. Hurinin mehri uzun uzun gece namazı kılmaktır. Bu da Ramazan ayında diğer aylara kıyasen daha fazladır.

Çoğu zaman oruç tutup ve geceleri ibadetle geçiren salih insanlardan bir tanesi bir mescitte gece namazı kılıp dua etti. Sonra uyuya kaldı ve rüyasında insan olmadıklarını bildiği bir toplulukla karşılaştı. Elllerinde tepsiler ve içerisinde kar beyazlığında ekmek, her ekmek tanesinin üzerinde nar tanesine benzer inciler vardı. Ona ye dediler. Ben oruç tutmayı istiyorum, dedim. Ona dediler ki bu evin sahibi sana yemeni emrediyor. Dedi ki: Ben de yedim, bir inciye de yanımda taşımak için almak istedim bana dediler ki: Onu bırak, onu senin ağacın olması için dikelim. Ve bundan daha hayırlısı bitsin. Nerede?’ dedim. Dediler ki: Eskimeyen elbiselerin sonu gelmez mülkün, bozulmayan meyvelerin ve harabe olmayan evlerin bulunduğu yerde (Cennet) ki orada halinden memnun olma ve göz aydınlığı vardır. Ayrıca sonsuz mutluluk ve kendileri

---

16 Heysemi “Mecmau’z Zevaid c.3 s.142

eşlerinden razı olan, eşlerinin de kendilerinden razı olduğu, kimseyi kıskanmayan, kimse tarafından kıskanılmayan huriler vardır. Bu eve gelene kadar sana az uyuma ve düşüncelere dalma vardır.

Bu rüyadan iki Cuma sonra o zat vefat etti. Bu rüyayı anlatmış olduğu bazı arkadaşları onu vefat ettiği gün rüyasında gördüler. Size rüyamda anlatmış olduğum benim için dikilen ağacı merak etmez misiniz? O meyve verdi, dedi. Ona dediler ki ne meyvesi verdi? Sormayın dedi. Onu vafsetmeye hiçbir kimse güç yetiremez.

İtaatkar kulu kendisine vardığında Kerim olan Rabbinin ona ikram ettiği kadar kimseye ikram ettiği görülmemiştir.

Ey insanlar! Yok mu bu ayda nişanlanmak isteyen, Rahman onu nişanlasın.

Allah'ın cennetlerde itaatkarlar için hazırladığına rağbet eden yok mu?

Kendisinin haber vermiş olduğu tükenmez ve kalıcı olan nimetleri talep eden yok mu?

Şu da vardır ki haber almak, görmek gibi değildir

Kim Cennet mülküne talibse

Terk etsin gevşekliği tembelliği

Ve gecenin karanlığında kıyama dursun

Furkan'ın nuruyla buluşabilmek için

Ve ardı ardına, sık sık oruç tutsun

Hiç aklından çıkarmasın ki bu hayat fanidir

*Gerçek hayat ise emniyet diyarın da
Allah'ın korumasında olan hayattır.*

2- Onlar dünyada Allah'ın dışındaki şeylerden yüz çeviren kimselerdir. Başını ve içini korumuş olur. Ölümü ve imtihanı hatırlar. Dünyanın ziynetini terk edip ahireti ister. Bu Rabbi ile karşılaştığı andaki bayramı ve onu görmesi ile ferahlamasıdır.

*Oruçlulardan seçkinlerin oruçları
Dillerini yalandan ve iftiradan korumaktır.
Bilginlerin ve ünsiyet sahiplerinin orucu ise
Kalbi, kalbi hastalıklardan korumaktır.*

Arifleri, Mevlalarını görmeden (Cennetteki) saraylar teskin etmez. Onu görmeden (Cennetteki) nehirler dahi onları doyurmaz. Çünkü onların himmetleri (gayretleri) daha yücedir.

*Seni görmeyi şiddetle arzu eden abidin
Sıkıntısı büyüdüğü büyüdü
Kim ki yemeyi, içmeyi terk ederek oruç tutarsa,
Bilsin ki ben senden başka her şeyi terk ederek oruç tutarım*

Kim dünyada iken nefsin arzu ve isteklerinden kendini korursa, yarın Cennete bunlara ulaşır. Kim Allah'ın dışındaki şeylerden kendini korursa, onunla karşılaştığı gün onun bayramıdır.

“Kim Allah’a kavuşmayı arzu ederse, şüphesiz Allah'ın tayin ettiği ecel gelecektir.” (Ankebut 5)

*Zamanın tüm lezzetlerinden kendimi korudum.
Sizinle karşılaştığım gün orucumu açma vakti olacak*

Bişr Hafi *rahimehullah* rüyada görüldü ve halinden soruldu: Dedi ki: Yüce Allah yemeğe olan rağbetimi bildi ve bana kendisine bakmamı mübah kıldı. Bazı abitlere şöyle soruldu: Seni nerede arayalım: Allah’a bakanlar içinde diye cevap verdi. Ona sen bunu nasıl bildin? Diye soruldu. İki gözümün tüm haramlardan korudum. Münker ve günah olan her şeyden uzaklaştım ve Ondan Cennette beni kendisine bakanlardan kılması için dua ettim.

Ey Kalplerin sevgilisi Senden başka kimim var benim

Ne olur! Bugün sana gelen günahkara rahmet et

Ey Sahibim biliyorum Cennete girecek yüzüm yok benim

Ancak şu var ki, ben seni görebilmek için onu istiyorum.

Ey tevbe edenler! Bu gün şehvetin hevasından korunun (oruç tutun) ki karşılama günü sizin için bayram olsun. Zamanı uzatıpta boş emelleri çoğaltmayın. Çünkü orucun gündüzünün çoğu gitti. Karşılaşma bayramı da yaklaştı.

Sevdiklerimi görerek, tüm dertlerimi unutturan gün var ya

İşte bu da benim gerçek bayramım. Başka bayramım yok benim.

Bir hadis ve açıklaması: “*Oruçlunun ağzının kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.*”

Ağız kokusu: Oruç tutarken mide de bir şey olmaması sebebi ile midede olan buharın yukarı doğru yükselmesidir. Bu koku dünyada insanlar arasında kerih karşılanır.

Eğer bu Allah'ın rızasını kazanmak ve ona itaat etmekten dolayı meydana gelmişse, işte o zaman bu Allah katında güzeldir. Bu aynen kıyamet gününde kanı akarak gelen şehit gibidir. Kokusu misk kokusu, rengi kan rengidir.

Misvak kullanmayı oruçluya kerih görenler bunun ile delil getirdiler veya alimlerden bir kısmı bunu mübah görmediler. Bununla delil getiren -bizim bildiğimiz- ilk kişi Ata b. Ebi Rabah'dır. Ebu Hureyre'den nakledilen bir hadisi delil getirmiştir. Zaten bu meselenin alimler arasında meşhur bir ihtilafı vardır. Bunu mekruh görenler gündüzün sonunda mekruh görmüşlerdir. Çünkü bu vakitte mide boşalır ve buhar yukarı çıkar. Acaba bunun mekruh olması ikindi ile mi veya güneşin zayı olması ile mi veya öğlen vaktinin ilk girişiyle mi başlar diye üç ihtilaf vardır. Üçüncüsü İmam Ahmed *rahimehullah*'dan nas ile sabittir.

Allah katında oruçlunun kokusunun güzel koku olmasının iki manası vardır.

1. Manası: Ne zaman ki oruç dünyada Rabbi ile kulu arasında sır olunca Allah'ı Teala ahirette mahlukatın önünde bunu ortaya çıkarır. Oruç sahipleri dünyada oruçlarını gizlemeleri sebebi ile orada insanların arasında oruçları ile tanınırlar. Bu onların dünyada oruçlarını gizlemelerinin mükafatıdır.

Enes *radiyallahu anh*: “Oruçlular kabirlerden çıktıklarında, ağızlarının kokusu ile tanınırlar, onların ağızlarının kokusu misk kokusundan daha güzel kokar.” diye nakleder.

Mekhul *rahimehullah* şöyle diyor: Cennet ehli bir koku alırlar derler ki: Ey Rabbimiz biz Cennete girdiğimiz günden beri böyle güzel bir koku almadık. Onlara denilir ki bu oruçluların ağızlarının kokusudur. Dünyada orucun güzel kokusu yayılır, ahiretten önce de bu koku alınır. Bu da iki kısımdır:

Birincisi: Duyu organlarıyla idrak edilenler. Abdullah b. Gaib *rahimehullah* oruçta ve namazda gayretli olan abitlerdendi. Ne zaman ki defnedildi kabrinin toprağından misk kokusu geldi. Rüyada görüldü ve kabrinde olan o kokudan soruldu. Dedi ki: Bu (Kur'an) okumanın ve susuzluğun kokusudur.

İkincisi: Kalplerin, ruhların kokusudur. Bu koku müminlerin kalbinde, ihlas sahibi oruçlular için sevgi ve muhabbet meydana getirir. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'den Haris el Eşari'nin naklettiği bir hadiste Zekeriya *aleyhi's selam* İsrailoğullarına size orucu emrediyorum, demiştir. Bu kişinin misali bir toplulukta oturan ve içerisinde misk kokusu olan bir keseyi taşıyan bir kişiye benzer. O toplum da oturan herkesin o koku hoşuna gider. Muhakkak ki oruçlunun kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.”¹⁷

İhlas sahiplerinin, oruç hususunda Mevlalarıyla yapmış oldukları bu gizli anlaşmayı Allah'ı Teala kıyamet gününde ortaya çıkarır. Bu ortaya çıkarma ve tecelli dünyada iken gizleme ve

korumalarının karşılığıdır. Bir hadiste: “*Kim bir şey gizlerse, Allah bir gün onun üzerindeki örtüyü kaldırır.*”

Yusuf b. Esbad *rahimehullah* dedi ki: Allah, Nebilerinden birine şöyle vahyetti: Kavmine söyle amellerini benim için gizlesinler. Onları (Kıyamet gününde) açığa ben çıkaracağım.

*Günahkarların günahlarından dolayı,
Boyun bükmesi gerçek izzettir
Sevgiliye (Allah’a) fakr-u hacetlerini bildirmeleri gerçek hazinedir
Ve sevgili ile aralarındaki sırları
Gizlemeleri büyük bir şöhruttur.
Böylesi bir durumda hataları telafi edememek ise
Acziyetten başka bir şey değildir*

2. Manası: Kim Allah’a ibadet edip, itaat ederse ve dünyada yapmış olduğu bir amelle Allah’ın rızasını talep ederse ve bu amellerinde de dünyada insanlar katında bazı hoş karşılanmayan şeyler ortaya çıkarsa, işte bu şeyler Allah katında hoş karşılanmayan şeyler değildir. Bunun sebebi ise ona itaat etmesi/rızasına tabi olmasıdır. Dünyada amel edenler için bunu haber vermesinde kalpleri güzelleştirme vardır. Ki onlar dünyada karşılaştıkları şeyleri kerih karşılamasınlar.

Seleften bazı alimler şöyle demişlerdir: Allah Teala Musa *aleyhi’s selam*’la otuz gün sonra konuşmayı vaat etti. O da otuz gün boyunca oruç tuttu. Sonra ağzının koktuğunu fark etti. Bu hali ile Rabbine münacat etmeyi çirkin karşıladı. Bir misvak alarak ağzını misvakladı. Ne zaman ki Allah’ın vaat ettiği yere gelince Yüce Allah, ona dedi ki: Ey Musa bilmiyor musun? Oruçlunun ağız

kokusu bizim katımızda misk kokusundan daha güzeldir. Geri dön ve on gün daha oruç tut.”

İşte şehidin kanı aynen bu şekildedir. Kıyamet gününde onun kokusu misk kokusu gibidir. Allah yolunda olan mücahidlerin (ayaklarının) tozu Cennet ehlinin kokusudur.

Düyada insanların örfünde her şey eksiktir. Tabi bu Allah’a itaat ve onun rızasına nispet olunana kadardır. Böyle olanlar gerçek manada kemale erer.

Oruçluların ağızlarının kokusu misk kokusundan güzeldir. Rabbinin evini ziyaret etmek için ihramlının vücudunun bazı yerlerinin açık olmasıyla birlikte giymiş olduğu bu elbise ipek elbiselerden daha güzeldir.

Günahkarların Allah’tan korktuklarından dolayı kendi nefislerinde dövünmeleri tespihten daha faziletlidir.

Huşu sahiplerinin onun azameti önünde boyun bükmeleri yiğitliktir. Onun şiddetinden korkanların boyun eğmesi izzettir. Onu sevenlerin onun sevgisinde rezil olmaları, rezil olmamalarından daha güzeldir.

Onun yolunda nefislerini ona hediye etmeleri hayattır. Oruçluların onun için aç kalmaları doymaktır. (Yani doymaktan daha zevklidir.) Onun rızasını kazamak için susuz kalmak, sudur. Teheccüd edenlerin, onun hizmetinde yorulmaları, rahatlıktır.

Gencin sevgi de boyun bükmesi asalettir.

Ve sevdiğine ram olması büyük bir şereftir.

Güzel kokularıyla yakınlık rüzgarı esti. Günahlardan hicret edip ıslaha yönelenlere vaz'u nasihatın simsarları koştular. Ümit kesenler için müjde, günahkarlar için af olma, ateşe girecekler için de ondan azat olma (haberi) geldi. Ramazan ayında şeytanlar zincire vurulup, oruçla, şehvetlerin çılgınlıkları kesilir, hevanın sultanı kaybolup, yönetim adalete aklın hakimiyeti altına girer. Artık günahlar için özür kalmaz.

Ey kalpte olan gaflet bulutu! Artık çekil

Ey takva ve iman güneşi! Artık doğ

Ey salih amel sahifeleri! Yüksel

Ey oruçluların kalpleri! Kork.

Ey Allah için çalışanların ayakları! Rabbin için secde ve rüku et.

Ey Allah için çalışanların gözleri! Uyuma.

Ey tevbe edenlerin günahları! Geri dönme

Ey hevanın yeri (yeryüzü!) Suyunu çek.

Ey semanın nefisleri! Kendini tut.

Ey arzunun şimşekleri. Aşıklar için parla.

Ey ariflerin kalpleri. Yeşerin

Ey Allah'ın dışındaki şeyleri sevenlerin gayretleri! Ümit Kesmeyin.

Ey Cüneyd! Sevin

Ey Şibli! Hazır ol.

Ey Rabia! Dinle.

Oruçlular için bu günler nimetlerle geçti. Sizden her bir kişi de davet edildi. **“Ey kavmimiz Allah’a davet edene icabet edin.”** (Ahkaf 31)

Ey müminlerin gayreti acele edin, icabet edip isabet edenlere müjdeler olsun. Kapıdan kovulan ve ağırılmayanlara da yazıklar olsun.

Ah keşke bilebilseydim ben onlara vardığımda kabul edecekler mi beni?

Yoksa kabul etmeyip kapılarından mı kovacaklar

Ben onların kapısında boyun büküp durduğımda girmeme izin mi verecekler yoksa kovacaklar mı beni?

2. KONU

Ramazan Ayında Cömertliğin ve Kur'an Okumanın Fazileti

Buhari ve Müslim'in naklettiği bir hadiste İbn Abbas *radiyallahu anh* dedi ki; Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* insanların en cömertiydi. Ve en cömert olduğu zaman ise Ramazan da Cibril *aleyhi's selam* ile Kur'an'ı mudarese ettiği zamandı. Cibril, Ramazan ayında her gece gelir ve Kur'an'ı mudarese ederlerdi. İşte Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Cibril'le karşılaştığında hayırda, esen rüzgardan daha cömertti.”

İmam Ahmed -bir ziyadeyle- başka bir hadis de şöyle söylemektedir: “*Ondan bir şey istenmezdi ki onu vermesin*”. Allah Teala da cömertlik ile vafedilir.

Sad b. Ebi Vakkas *radiyallahu anh*'ın naklettiği bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “Allah cömerttir, cömertliği sever. Allah iyilik yapandır, iyilik yapanı sever.”¹⁸ Ve yine aynı şekilde Ebu Zerr *radiyallahu anh*'ın hadisinde Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: Allah Teala şöyle buyurur: “*Ey kullarım önceniz, sonranız, yaşayanlarınız, ölenleriniz, yaşınız ve kurunuz hepsi bir yerde toplansalar sizden her insan, Benden temenni ettiği kadar istese, Bende sizden her isteyeninin isteğini versem bu Benim mülkümünden ancak sizden birinin denizin yanından geçip iğneyi denize batırıp sonra çıkardığındaki kadar eksiltir. Muhakkak ki Ben cömerdim, mustağniyim, yüceyim dilediğimi yaparım. Benim*

*vermem de bir kelime, azap etmem de bir kelimedir. Bir şeyin olmasını istediğim zaman sadece “ol” derim o da hemen oluverir.”*¹⁹

Fudayl b. İyad *rahimehullah*’tan gelen meşhur bir eserde Allah Teala her gece şöyle seslenir: Çok çok cömertlik yapan Benim, cömertlik Bendendir. İyilik yapan Benim, iyilik Bendendir. Allah *Subhanehu* ve Teala cömertlerin cömertidir. Onun cömertliği bazı vakitlere has olarak artar. Örneğin Ramazan ayı. Onda Allah’ın şu sözü indirilmiştir: **“Kullarım sana benden sorarlarsa Ben onlara yakınım. Bana dua ettiğinde Bana dua edenlerin duasına icabet ederim.”** (Bakara 186)

Tirmizi’nin nakletmiş olduğu bir hadiste: *“Ey hayrı talep eden hadi gel. Ey şerri talep eden, bırak artık. Allah için Cehennemden azatlıklar vardır. Bu da her gecedir.”*²⁰

Allah-u Teala Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’in fıtratını en şerefli ve en güzel kılmıştır. Ebu Hureyre *radiyallahu anh*’ın hadisinde olduğu gibi Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *“Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim”* Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* insanların hepsinden daha cömertti.”²¹

Enes *radiyallahu anh*’dan nakledilen bir hadiste: *“Cömertlerin cömertini size haber vereyim mi? Cömertlerin cömerdi Allah Teala’dır. Ve ben Ademoğullarının en cömerdiyim, benden sonra en cömert olan kişi bir ilim öğrenip de onu yayan kişidir. O, kıyamet gününde tek ümmet olarak dirilitilir. Bunlardan birisi de Allah yolunda nefsiyle cömertlik edendir.”* Bu delalet eder ki Nebi *sallallahu*

19 İmam Ahmed c.5 s.154; Müslim 2577; Tirmizi 2497

20 Tirmizi 682

21 İmam Malik Muvatta

aleyhi ve sellem mutlak şekilde Ademoğullarının en cömertidir. O en faziletli, en bilgin, en cesaretli ve diğer güzel sıfatlarında en yücedir.

Onun cömertliği, cömertlik çeşitlerinin hepsindendir. Malı ve ilmi dağıtır. Allah'ın dinini izhar etmek ve kullarını hidayete ulaştırmak için çalışır. İyilik ve faydayı her şekilde ümmetine vasiyet eder. Açları doyurur, cahillere vaaz etmeden onların ihtiyaçlarını giderir, onların ağırlıklarını yüklenir.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bu güzel hasletleri en başından beri hiç bırakmadı. İşte peygamberliğin ilk geldiği anda Hatice *radiyallah anha* ona şöyle demiştir: Allah'a yemin olsun ki: Allah seni asla üzmez. Sen akrabalarını gözetirsin, misafirperversin, yorulanın destekçisisin, hiçbir şeyi olmayanı giydirirsin ve hakkın temsilcilerine yardım edersin.²²

Buhari ve Müslim'den gelen bir hadiste Enes *radiyallahu anh* şöyle diyor: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: İnsanların en güzeli, en yiğidi ve en cömerdi idi.” Müslim'in sahihinde naklettiği hadisinde yine Enes *radiyallahu anh* şöyle dedi: “İslam üzere ne istendiyse onu verdi. Bir adam geldi. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ona iki dağın arasını dolduran bir koyun sürüsü verdi. Adam kavmine döndü ve dedi ki: Ey kavmim Teslim olsun (Müslüman olun) Muhakkak ki Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* fakirlikten korkmadan veriyor.” Başka bir hadiste ise: “Bir adam iki dağ arasını dolduran koyun sürüsünü istedi ve ona istediğini verdi. Kavmine geldi ve dedi ki: Ey kavmim “teslim olsun” (Müslüman olun). Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*, fakirlikten korkmadan veriyor.”

---

22 Buhari

Enes *radiyallahu anh* dedi ki: “Herhangi bir adam dünyalık için Müslüman oluyor. Daha akşamlamadan İslam ona dünya ve üzerindikilerden daha sevimli oluyordu.” Başka bir hadiste ise Safvan b. Umeyye *radiyallahu anh* şöyle söylüyordu: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: “Bana vereceğini verdi ki o insanlar içerisinde en çok kızdığım kişiydi. Bana o kadar çok şey verdi, ta ki bana insanların en sevimlisi oldu.”

İbni Şihab ez Zuhri *rahimehullah* şöyle söylüyor: Huneyn günü ona 100 deve, 100 tane daha, 100 tane daha verdi. Vakidi *rahimehullah* ise şöyle diyordu: “Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, Safvan b. Umeyye’ye o gün bir vadi dolusu deve ve koyun verdi. Saftan dedi ki: Şehadet ederim ki bununla ancak Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’in nefsi güzel oldu.”²³

Buhari’de Cübeyr b. Mutim’den nakledilen bir hadis şöyledir: Araplar Huneyn dönüşünde ganimetlerin kendi aralarında paylaştırılmasını istiyorlardı. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle dedi: “Eğer bu develerin adedi kadar koyunlar da olsaydı, onları sizin aranızda paylaştırırdım. Sonra siz beni cimri, yalancı, korkak bulamazsınız.”

Yine Buhari ve Müslim’in naklettiği hadiste Cabir *radiyallahu anh* şöyle söylemiştir: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’den bir şey istenipte, hayır dediği yoktur. Cabir *radiyallahu anh* şöyle buyurdu: Eğer Bahreyn’in malı bize gelse sana şu kadar, şu kadar, şu kadar veririm dedi. Cabir *radiyallahu anh* dedi ki: Ellerıyla işaret ederek hepsini vereceğini söyledi.” Buhari’nin Selh b. Saad *radiyallahu anh*’dan naklettiği bir hadiste: “Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’e bir pelerin

---

23 Vakidi Meğazi c.2 s. 854

hediye edildi. O da onu giydi ve ona ihtiyacı vardı. Onu ondan bir adam istedi o da onu verdi. İnsanlar onu kınadı ve dediler ki, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ona muhtaçtı. Ve sen de biliyorsun ki o kendisinden istenilen hiçbir şeyi reddetmez. Adam da onu kefenim olması için istedim diye cevap verdi ve kefeni oldu.” Allah Rasulü *sallallahu aleyhi ve sellem*’in cömertliğinin hepsi Allah *Celle Celaluhu* içindi ve onun rızasını kazanmak içindi. O malı fakirlere, muhtaçlara verirdi veya Allah yolunda infak ederdi veya kalpleri İslam’a ısındırmak için verirdi. İslam’ı İslam ile güçlendirirdi.

O kendini, ailesini ve çocuklarını başkalarına tecih ederdi. Öyle bir şekilde veriyordu ki: Kisra ve Kayser gibi melikler dahi aciz kalıyordu, kendi nefsinde fakirler gibi yaşıyordu. Bazen bir iki ay evinde hiç ateş yanmadığı oluyordu. Bazen açlıktan dolayı karnına taş bağlıyordu. Bir gün *sallallahu aleyhi ve sellem*’e bir esir getirilmiştir. Fatıma *radiyallahu anha* evin hizmetinden dolayı *sallallahu aleyhi ve sellem*’e şikayette bulundu ve ondan evin sorumluluğunu yüklenebilecek bir hizmetçi istedi. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ona yatağına girdiğinde *SubhanAllah, Allahu Ekber ve Elhamdulillah* ile yardım dilemesini emretti. Suffe ehlini bırakıp da bunu sana vermem ki onların karınları açlıktan katlanmıştır, dedi.”²⁴

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’in cömertliği Ramazan ayında diğer aylardan daha fazla idi. Rabbinin cömertliğinin bu ayda arttığı gibi.

Muhakkak ki Allah Teala sevmiş olduğu güzel ahlakla onu donattı ve o peygamberlik gelmeden öncede böyle idi.

İbn İshak'ın Vehb b. Kaysa'dan, onunda Ubeyde b. Umeyr *radiyallahu anh*'dan yaptığı nakilde şöyle demiştir: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Hira ile senede bir ay sanki komşu olurdu. Ona gelen miskinleri yedirirdi. Ta ki Allah'ın cömertliğinden kendisine peygamberlik geldiği sene ve aya kadar.

İşte bu ay Ramazan ayıdır. Hira'ya sanki ehli ile beraber komşuya gider gibi giderdi. Ta ki Allah'ın kendisine risaleti ikram ettiği geceye kadar. Yüce Allah bununla kullarına rahmet etmiştir. Cibril, Allah'ın emri ile geldi. Bu risaletten sonra onun cömertliği Ramazan ayında daha öncesine kıyasen kat kat arttı. O Cibril'le karşılaştı, ki o meleklerin en faziletlisi ve en asilidir. Onunla getirdiği kitabı (bu ayda) mudarese ederlerdi ki o kitapların en şerefli, en faziletlisidir. Kur'an'ı Kerim insanları güzelliğe ve güzel ahlaka teşvik eder.

Bu Kitap, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ahlakı idi. Şöyle ki onun razı olduğuna razı olur, onun kızdığına kızar ve onun teşvik ettiğine hemen yönelir, onun kınadığı şeyden kaçınırdı. İşte bundan dolayısıdır ki onun cömertliği ve fazileti bu ayda artardı. Bunun sebebi Ramazan'da Cibril'le çok beraber olmaları ve bu Kerim Kitabı çok okumalarıdır. İşte bu kitap güzel ahlaka ve cömertliğe teşvik eder. Şunda da hiç şüphe yok ki onunla beraber olmak insanı etkiler ve ona güzel ahlak mirası bırakır.

Bazı şairler cömertleri överken şöyle söylediler ki bu ancak Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* için uygun olur:

*O el açıklığına öyleyse alışmış ki
Eğer eli sıkı biri olarak istese
Parmaklar kabul etmez bunu
İstemek için yanına vardığın da
Yüzünü dolunay gibi parlak görürsün.
Sanki ondan bir şey istemiyorsun da veriyorsun
O bir denizdir nereden yaklaşırsan yaklaş
Ortası iyilik, kıyısı cömertliktir
Eğer avuçlarında canından başka bir şey olsa
Tereddüt etmez onu da verirdi
Öyleyse ondan isteyenler Allah'tan korksun (istemessin)*

Şibli şöyle söyleyen birini işitti: “Ey Allah’ım Ey cömert olan Allah’ım!” bunu düşündü ve haykırdı. Ve dedi ki mahluk ben cömertim derken, ben Hakkı (Allah’ı) nasıl cömertlikle vasfedeyim. Sonra yukarı da geçen şiiri düşündü, ağladı. “Evet ey cömert olan” dedi. Bu uzuvlara cömertliği sen verdin. Bu gayreti sen yaydın. Sen her cömertten daha cömertsin onlar sınırlı şeylerden verirken senin verdiğinin sınırı yoktur. Ey cömert, cömertlik yapanın cömertliği senin cömertliğindir.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’in cömertliğinin özellikle bu ayda artmasının birçok faydası vardır.

1- Zamanın şerefi, bu ayda yapılan amel katları ile değerlendirilir. Enes *radiyallahu anh* naklettiği bir hadiste: “En faziletli sadaka Ramazan ayındaki sadakadır” diye buyrulmuştur.

2- Bunda oruç tutanlara, gece ibadet edenlere ve zikredenlere devam etmeleri için yardım vardır. İşte bundan dolayı onlara yardım edenlere de onların eciri gibi ecir vardır. Şu hadiste olduğu gibi: “*Kim savaşa giden birini teçhiz ederse savaşmış gibi (sevap alır) bu kişi ailesiyle beraber kalsa dahi.*”

Zeyd b. Halid *radiyallahu anh*’ın naklettiği bir hadiste; Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “*Kim bir oruçluya iftar ettirirse ona oruçlunun eciri vardır. Oruçlunun ecrinden bir şey eksilmeksizin.*”²⁵

Taberani *rahimehullah*, Aişe *radiyallahu anha*’dan naklettiği bir hadiste ise şu ziyade vardır: “O yemekten kazanmış olduğu kuvvet ile oruçlunun yapmış olduğu her iyi amel devam ettiği sürece yemek yediren kişi için ecir vardır.”

İbn’i Huzeyme *rahimehullah*’ın, Selman *radiyallahu anh*’dan naklettiği hadisinde Ramazanın fazileti hakkında şu da zikredilmiştir: Bu ünsiyet ayıdır. Müminin rızkının arttığı aydır. Kim bir oruçluya iftar ettirirse, bu onun günahlarına kefarete olur ve onu ateşten azad eder. Ve oruçlunun ecrinden bir şey eksilmeden ona ecir verir. Ey Allah’ın Rasulü dediler: Bizim hepimiz oruçluya ikram edecek bir şey bulamıyoruz? Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “*Allah-u Teala bu sevabı su ile karıştırılmış bir sütle veya bir hurma ile yahut bir su ile bile verir. Kim oruçluyu doyurursa*

25 İmam Ahmed c.4 s.114, Nesai; Tirmizi 807, İbn Mace 1746

Allah-u Teala ona benim havzımdan bir su verir. Ve o Cennete girene kadar hiç susamaz.”

3- Ramazan ayı Allah Teala'nın kullarına rahmet ve mağfiret ettiği ve onları ateşten azad ettiği aydır. Özellikle de Kadir gecesi. Allah Teala kullarından rahmet edenlere rahmet eder. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in de dediği gibi: *“Allah, kulları içerisinde merhamet edenlere merhamet eder.”*²⁶

Kim Allah'ın kullarına karşı cömert davranırsa Allah'da ona fazlı ile cömert davranır. Mükafat, yapılan işin cinsindendir.

4- Muhakkak ki oruç ile sadakayı bir araya getirmek Cenneti gerektirir. Ali *radiyallahu anh*'ın hadisinde olduğu gibi, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *“Muhakkak ki Cennetin dışından içi görünen, içinden ise dışı görünen (şeffaf) odalar vardır.” Onlar kimin içindir Ey Allah'ın Rasulü dediler? Güzel konuşanlara, yemek yedirenlere, Oruç'a devam edenlere ve insanlar uyurken namaz kılanlardır.”*²⁷

İşte bundan dolayı Allah Teala Müslümanların İslam'ın doğduğu gün ancak oruç tutmak ve miskini doyurmak arasında serbest bırakmıştır. Sonra bu kaldırıldı. Yaşının büyük olmasından dolayı oruçtan aciz kalanlara (fakirlere) yemek yedirme baki kalmıştır.

Kim Ramazanda tutmadığı orucunu, kaza etmez ve ikinci Ramazan gelirse bu kişi (Ramazan'dan sonra) hem orucunu kaza eder hem de her gün için bir miskin doyurması gerekir ki bu onun

---

26 Buhari 1284

27 Tirmizi 1985

orucunu geciktirmesinden dolayı bir takviye olsun. Alimlerin çoğu da bu görüştedir. Sahabelerde bu şekilde fetva vermişlerdir. Başkalarından dolayı orucunu açanlarda aynı şekildedir. Örneğin hamile olan ve çocuk emziren. Bu görüş alimlerden bir bölümünün görüşüdür.

7- Oruçlu yemesini ve içmesini Allah için bırakır. Kim onlara bir şey yedirerek ve içirerek onların güçlerinin artmasına yardımcı olursa, sanki isteklerini Allah için bırakan, Allah'ı tercih eden, nefsinin isteklerinden kaçan durumundadır.

İşte bundan dolayı oruçlulara iftar ettirirken kendisi de onlarla beraber yer, o zaman bu yemek kendisi için sevimli olur. Ve bununla hayır yapmış olur, ta ki yemeğini sevdiği kişilere yedirenlerden olur.

İşte bunda yeme ve içme gibi nimetleri mübah kılan Allah'a şükür vardır. Onu kendisine yasakladıktan sonra veren Allah'a şükür vardır. Bu nimetin kadri ancak yasaklandığı zaman bilinir.

Seleften bazı alimlere orucun niçin farz kılındığı soruldu? Zengin açlığı tatsın ki, fakiri unutmasın diye cevap verdiler.

Bunlar orucun bazı hikmetleri ve faydalarıdır. Biz bunu Selman *radiyallahu anh*'dan gelen bir hadiste zikretmiştir. O hadisin bir bölümünde şöyle geçiyor: “O *ihsan (hayır/lütuf) ayıdır.*”

Kim kendi nefsini başkalarına tecih etmeye güç yetiremezse bari iyilik yapanların derecesinden aciz kalmasın.

İbni Ömer *radiyallahu anh* oruç tutardı ve orucunu da ancak miskinlerle açardı. Ehli bundan onu men ederse hiçbir şey yemeden gecelerdi.

Ona, bir şey isteyen (dilenci) geldiğinde, o yemeğin başında iken kendi nasibini alır, ayağa kalkar ve bunu o isteyene verirdi. Döndüğünde ehlinin tabaktaki yemeği bitirdiğini görür. Bir şey yemeden oruçlu bir şekilde sabahlardı.

Salihlerden bazıları yemek konusunda şöyle meşhur olmuşlardır: Onlardan birisi oruçlu idi, iftar edeceği adamın önüne yemek konuldu. O şöyle söyleyen birini işitti: “Kim sözünün sahibi ve zengin olan birine uzun bir müddet borç verir?” Kendi nefsinde dedi ki: (Allah’ın) kulu iyiliklere muhtaçtır ve yemeği ona götürdü. Geceyi de aç olarak geçirdi.

İmam Ahmed *rahimehullah*’a bir şeyler isteyen biri geldi. Orucu açmak için hazırladığı iki parça ekmeği de ona verdi, sonra aç kaldı. Ve oruçlu bir şekilde sabahladı.

Hasan el Basri *rahimehullah*, kardeşlerine yemek yedirirdi, kendi ise nafil oruç tutardı. Onlar yemek yerken o da oturur onları rahatlatırdı. İbnu Mübarek *rahimehullah* seferde iken kendi kardeşlerine değişik renklerde helva ve tatlı yedirirdi, kendisi ise oruçlu idi. Allah’ın selamı bu insanların üzerine olsun. Allah’ın rahmeti bunların üzerine olsun. Onlardan geriye sadece bu haberler ve eserler kaldı. Tercih ehlini ve gerekli olan hakkı yerine getirmeyeni, söyleyecek kaç kişi var.

Bizim zikrimizden onların zikrine yüz çevirme.

“Yürümek oturmak gibi” demek doğru değildir.

Bunun başka faydaları da vardır. İmam Şafii *rahimehullah* şöyle demiştir: “Bir kişinin Ramazan’da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e uyarak cömertliğini artırması benim hoşuma gider. İnsanların da buna ihtiyacı vardır. İnsanlardan birçoğu bir şeyler kazanma yerine bu ayda sadece oruç tutar ve namaz kılarlar.

- Kadı Ebu Ya’la *rahimehullah* ve bizim ashabımızdan diğerleri aynı şekilde söylemişlerdir.-

Hadis Ramazan ayında Kur’an’ı mudarese etmenin müstehaplığını, bunun için toplamayı ve bunu kendisinden daha iyi bilenlere sunmaya delalet eder. Bunda Ramazan’da Kur’an okumayı çoğaltmanın müstehaplığına delalet vardır.

Fatıma *radiyallahu anha* babasından anlattığı bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ona şöyle haber vermiştir: “Cibril *aleyhisselam* onunla her sene Kur’an’ı mudarese (karşılıklı okumak) ederdi. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* vefat edeceği sene iki defa mudarese etmişlerdir.”²⁸

İbn Abbas *radiyallahu anh*’ın hadisinde ise: “Onun Cibril *aleyhisselam* ile mudareseleri gece olurdu.” Bu Ramazan ayında gece Kur’an okumayı çoğaltmanın müstehaplığına delalet eder. Çünkü gece meşguliyetlerin bittiği ve gayretin toplandığı yerdir. Onda kalp ve dil tefekkür ederken beraber olur. Allah Teala’nın buyurduğu gibi: **“Gece kalkışı (var ya!) o hem daha etkilidir, hem de söyleyişi itibariyle daha sağlamdır.”** (Müzzemmil 6)

Ramazan ayının Kur'an'la olan bazı özellikleri vardır. Allah Teala'nın dediği gibi: **“O Ramazan ayı ki Kur'an onda indirildi.”** (Bakara 185)

İbn Abbas *radiyallahu anh*'dan şöyle nakledildi: “O Kur'an Kadir gecesinde Levhi Mahfuzdan Beytu'l İzze'ye komple indirildi. Allah Teala'nın şu sözü de buna delalet eder: **“Muhakkak ki biz Kur'an'ı Kadir gecesinde indirdik.”** (Kadir 1)

Ve yine şu sözü de **“Muhakkak ki biz onu mübarek bir gecede indirdik.”** (Duhan 3) buna delalet eder.

Vahyin başlaması ve Kur'an'ın Ramazan ayında inmesi Ubeyd b. Umeyr *radiyallahu anh*'ın hadisinde geçmiştir.

Müsned'de Vesile b. Esğat'dan gelen bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: İbrahim *aleyhisselam*'a sahifeler Ramazan ayında indi, Tevrat Ramazan'ın başlamasından 6 gün sonra indirildi. İncil 13'ü geçtikten sonra indirildi ve Kur'an 24'ü geçtikten sonra indirildi.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan gecelerinde diğerlerinde yapmadığı kadar kıyamda durmayı uzatırdı. Huzeyfe *radiyallahu anh* Ramazan'da onunla beraber bir gece namaz kıldı ve dedi ki: “Bakara suresinden sonra Nisa suresini sonra Ali İmran'ı okudu. Okuduğu yerde tahvif (korkutma, azap) ayetleri geldiğinde duruyor ve Allah'a sığınıyordu. İki rekat kılmadık ki, Bilal *radiyallahu anh* gelip sabah namazını hatırlattı.”²⁹ Nesai de şöyle geçiyor: “O sadece dört rekat kıldı.” Ömer, Ubey b. Kaab ve Temim ed Dari *radiyallahu anhum*'a

29 İmam Ahmed c.5 s.400, Nesai c.2 s.224

Ramazan ayında namaz kılmalarını emretti. O bir rekatta 200 ayet okuduğunda insanlar namazın uzunluğundan dolayı asalarına dayanıyorlardı. Bu namazları fecir doğundaya kadar sürüyordu. Bir hadiste, sütunların arasına iplik bağlayıp sonra da ona asılıyorlardı.

Nakledilir ki Ömer *radiyallahu anh* 3 kurrayı topladı. Onlardan en hızlı okuyana insanlara 30 ayet okumasını emretti. Orta halli okuyana 25 ayet ve en yavaş okuyana 20 ayet okumasını emretti. Sonra Tabiin zamanında Bakara suresini Ramazanda geceyleyin 8 rekatta kılıyorlardı. Onlar bu ayetlerle 12 rekatlık bir namaz kıldığında, muhakkak ki onun hafiflediğini görürlerdi.

İbn'ul Mansur *rahimehullah* der ki: İshak b. Rahuveyh *rahimehullah*'a "Ramazanda gece namazında kaç ayet okunur?" diye soruldu. O, 10 ayetten aşağısına ruhsat vermedi. Ona dendi ki muhakkak ki onlar buna razı olmazlar. O da dedi ki (her rekatta) Bakara'dan 10 ayete razı olmayanlar veya kısa surelerden Bakara'nın 10 ayetine eşit miktar okumayanlar imamlık yapmasın dedi. Aynı şekilde, İmam Malik *rahimehullah* her rekatta 10 ayetten az okumayı kerih görmüştür.

İmam Ahmed *rahimehullah*'a, Ömer *radiyallahu anh*'dan nakledilen (biraz önceki zikri geçen hızlı okuyan ve yavaş okuyan hadisi) hadis sorulduğunda dedi ki; Bunda insanlara meşakkat vardır. Özellikle de kısa gecelerde. Burada yapılması gereken her insanın gücünün yettiği kadar yapmasıdır.

İmam Ahmed bazı arkadaşlarına şöyle derdi: -ki o, onlara Ramazanda namaz kıldırıyordu- İnsanlar zayıf bir topluluktur.

Onlara beş, altı, veya yedi ayet okuyun, ben okudum ve hepsini 26. gecede hatmettim.

Hasan Basri'den nakledilen; Ömer insanlara namaz kıldırırken ona beş veya altı ayet okumayı emretmiştir. İmam Ahmed'in okumadaki bu sözü imama uyanların halini gözettiğine delalet eder. Bu onlara zor gelmez.

Aynı şeyleri Hanefi fakihleri ve başkaları da söylemiştir. Ebu Zer'den nakledilmiştir ki, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazanın 23. gecesinde gecenin üçte birine kadar, 25. gecesinde gecenin yarısına kadar namaz kıları. (Namaz kılanlar) Keşke bize gecenin diğer kalanını da kıldırıydın dediler.

Nakledildi ki: *“İmamla beraber gece yarısına kadar namaz kılan, gecenin hepsini değerlendirmişçesine sevap kazanır.”*³⁰

Bu delalet eder ki gecenin üçte birine kadar ve yarısına kadar değerlendirilmesi hepsinin değerlendirilmesi gibidir. Lakin bunun şartı, namazın imamla kılınmasıdır. İmam Ahmed bu hadisi delil olarak gecenin yarısına kadar, imamla beraber namaz kılıyordu. İmam bırakana kadar o da bırakmıyordu.

Seleften bazıları dedi ki: “Kim gecenin yarısına kadar namaz kılar sa geceyi namazla geçirmiş gibi olur.”

Abdullah b. Amr b. As *radiyallahu anh* dedi ki: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu ki: “Kim bir gecede, namazda 10 ayet okursa gafillerden olmadığı yazılır. Kim 100 ayet okursa itaatkarlardan

yazılır. Kim 1000 ayet okursa mukantirinlerden yazılır. (Yani onun için ecirden bir kantar verilir).³¹ Enes'in ve Temim'in hadislerinde şöyle nakledilir: “Kim bir gecede 100 ayet okursa geceyi değerlendirmiş yazılır.”³²

İbn Mesud *radiyallahu anh* şöyle demiştir: “Kim bir gecede 50 ayet okursa, gafillerden olmadığı yazılır. Kim 100 ayet okursa itaatkarlardan diye yazılır. Kim bir gecede 300 ayet okursa onun için bin kantar (ecir) yazılır.”³³

Kim de okumasını ziyade etmeyi ve artırmayı isterse ve tek başına kılıyorsa dilediği kadar uzatsın. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* böyle demiştir. Uzun kılmaya razı olan cemaate de aynı şekildedir. Seletfen bazıları her üç günde Kur'anı hatmederlerdi, bazıları da yedi güne hatmederlerdi. Katade onlardandı. Bazıları on günde bir hatmederlerdi, Ebu Recei el Utari onlardandır. Selef Kur'an'ı Ramazan ayında namazda ve onun dışında okurlardı. Esved Ramazanda iki gecede bir Kur'anı hatmediyordu.

Nehai *rahimehullah* bunu sadece son on günde yapardı. Ayın diğer günlerinde ise üç günde bitirirdi.

Katade *rahimehullah* Kur'an'ı Ramazanda üç günde bitirirdi. Son on günde ise günlük bitirirdi. İmam Şafii, namazın dışında Ramazanda altmış hatim bitirmiştir. Ebu Hanife de aynı şekilde bitirmiştir.

Katade Ramazan ayında Kur'anı mudarese ederdi.

---

31 Ebu Davud 1398

32 İmam Ahmed c.4 s.103

33 Heysemi Mecmeu'z Zevaid c.2 s.268

Zühri Ramazan ayı girdiğinde şöyle söylüyordu: O Kur'an okuma ve yemek yedirme ayıdır.

İbnul Abdil Hakem şöyle diyor; Ramazan ayı girdiğinde İmam Malik hadis okumayı ve ilim meclisini bırakır ve Kur'an okumaya yönelirdi.

Abdurrezzak *rahimehullah* şöyle demiştir: Süfyan es Sevri *rahimehullah* Ramazan girdiğinde ibadetlerin hepsini terk eder ve Kur'an okumaya yönelirdi. Aişe radiyallahu anha Ramazan ayında günün ilk vakitlerinde okur ve güneş doğunca uyurdu.

Sufyan dedi ki; Zubeyd el Yemi Ramazan ayı gelince mushafları hazırlar ve arkadaşlarını o mushafların başına toplardı. Kur'an'ı Kerim'in üç günden daha az bir zamanda okunması yasaklanmıştır. Ancak Ramazan ayı gibi faziletli vakitlerde, özellikle kendisine Kadir gecesinin arandığı gecelerde veya Mekke gibi faziletli olan beldelerde -ki Allah onu şerefli kılmıştır- Kur'an okumayı çoğaltmak müstehabdır. Bu İmam Ahmed, İshak ve onların dışındaki bazı alimlerin görüşüdür. Başkalarının ameli de buna delalet eder. Daha önce geçtiği gibi.

Bil ki: Mümin Ramazan ayında nefesine karşı iki cepheden savaş verir;

1- Gündüz oruçlu olma gayreti,

2- Gece namaza kalkma gayreti.

Kim bu iki gayreti (cihadı) kendi nefsinde toplarsa ve bu ikisine sabrederse, eciri hesapsız verilir. Kab *radiyallahu anh* şöyle demiştir: “Kıyamet gününde bir münadi şöyle seslenir: Her kişi için yaptığı fazlasıyla verilir. Ama Kur’an ehli ve oruçlular bundan müstesnadır. Çünkü onların ecirleri hesapsız verilir. Allah katında oruç ve Kur’an ona, şefaathçi olurlar.”³⁴ Abdullah b. Amr’dan aynı şekilde bir hadis gelmiştir. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: Oruç ve Kur’an kıyamet gününde kul için şefaathçi olurlar. Oruç der ki: Ey Rabbim! Ben gündüz yemekten ve şehvetten menettim. Kur’an der ki: Ben onu gece uyumaktan menettim. Beni ona şefaathçi kıl. Ve ikisi de şefaathçi kılınır. Oruç menedilen yemekten ve haram olan şehvetin hepsine şefaath eder. İster bunun haramlığı oruca has olsun, gündüz yemek, içmek, cinsel ilişki ve ön hazırlığı gibi veya oruca has olmasın; haram kılınmış kelam, haram kılınmış bakış, haram kılınmış işitme ve haram kazanç gibi. Ne zaman ki oruç onu bu haramların hepsinden dünya da engeller, muhakkak ki oruç kıyamet gününde Allah katında ona şefaathçi olur: Der ki: Ey Rabbim! Ona şehveti yasakladım. Bana, onun için şefaath etme hakkı ver. İşte bu kendini şehvetten koruyan ve orucunu muhafaza eden içindir.

Orucunu zayi eden ve Allah’ın haram kıldığı şeylerden kendini menetmeyene gelince: Bu oruç, sahibinin yüzüne vurulmaya layıktır. Oruç ona “senin beni zayi ettiğin gibi Allah’da seni zayi etsin” der. Bunun aynısı namaz hakkında da varid olmuştur. Seleften bazıları dedi ki: Mümin öldüğü zaman bir meleğe “Onun başını kokla” denir. Derki başında Kur’an buldum. Denir ki: “Kalbini kokla” derki, kalbinde orucu buldum. Denir ki: “Ayaklarını kokla”

---

34 İmam Ahmed Müsned c.2 s.174

Derki; bu ayaklarla kıyam da durduğunu gördüm. Denirki: O nefsinı korudu. Allah'da onu korudu.

Kur'an'da aynı şekildedir, gece uykusunu men edene şefaattçi olur. Kim Kur'anı okur, onun taraftarı olur ve hakkını yerine getirirse Kur'an ona şefaattçi olur.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* bir adamdan bahsetti ve şöyle buyurdu: “Kur'an'a hiç dayanmaz yani onun başındayken hiç uyumazdı. Sanki Kur'an onun için yastık olurdu.”³⁵

İmam Ahmed, Bureyde *radiyallahu anh*'dan nakletmiş olduğu bir hadiste: Kıyamet gününde kabri açıldığı zaman Kur'an sahibini rengi sararmış bir bitki ve değişmemiş bir adam gibi karşılar ve şöyle söyler: Beni tanır mısın? Ben seninle beraber öğlenin sıcağında suzuz kalan, gecelerinde seninle uykusuz kalan, her tacirin ticaretinin arkasında olan arkadaşını. Mülk onun sağ elinde, ebedilik sol eline konulur. Başının üzerinde vakar tacı konur, sonra da ona denilir ki: Oku ve Cennet'in derecelerine ve odalarına yüksel, o okudukça yükselmeye devam eder. İster seri okusun, ister tertil üzere okusun.”

Ubade b. Samit *radiyallahu anh*'ın uzun hadisinde ise “Muhakkak ki Kur'an sahibine kabirde gelir. Ona derki: Seni geceleri uykusuz bırakan, gündüzleri de susatan, benim istek ve arzularından, işitmenden, yürümenden engelleyen benim. Beni gerçek dostlarından bulacaksın. Sonra yükselir, onun için Cennette bir yatak ve lamba (şamdan) bir de yasemin çiçeği verilmesi emredilir.

Sonra Kur'an kible tarafına konulur ve Allah orayı dilediği kadar genişletir.”

İbn Mesud *radiyallahu anh* şöyle demiştir: “Kur'an okuyucusu, gece insanlar uyurken Kur'an okur, onlar oruç tutmazken o oruç tutar, onlar gülerken o ağlar, insanlar birbirine karışmışken, o takvasından yalnızdır. İnsanlar dünyaya dalmışken o susmaktadır. İnsanlar işlerini düzenlerken o huşu içindedir. İnsanlar ferah içinde iken o hüznün içindedir.”

Muhammed b. Kab *rahimehullah* şöyle diyor: “Biz Kur'an okuyucusu renginin sararmasından anlardık. Ve onun uykusuzluğuna ve teheccüdünün uzunluğuna işaret ederdik.”

Vüheyb b. el Verd *rahimehullah* şöyle diyor: “Bir adama uyumaz mısın? Dendi: O Kur'an'ın güzellikleri uykumu kaçırdı, dedi.

Bir adam başka birine iki ay arkadaşlık yaptı, onu hiç uyurken görmedi. Ona şöyle söyledi: Bana ne oluyor ki seni hiç uyurken göremiyorum? O şöyle cevap verdi: Kur'an'ın güzellikleri benim uykumu kaçırdı. Onun bir güzelliğinden çıkıyorum, diğerine giriyorum.

Ahmed b. Ebi Havari diyor ki: Muhakkak ki ben Kur'an'ı okuyorum, ayet ayet bakıyorum ve hayretler içinde kalıyorum. Kur'an hafızlarına şaşıyorum, onlar nasıl uyuyor ve Allah'ın kelimasını okumakla beraber dünya işlerine nasıl vakit bulabiliyorlar?

Dikkat edin onlar okuduklarını anlasalardı, onun hakkını bilselerdi, ondan lezzet alsalardı ve onunla münacat etmek onlara

tatlı gelseydi, işte ondan rızıklandıkları şeyin sevincinden dolayı uyku onlardan giderdi.

Zunnun el Mısri *rahimehullah* şöyle bir şiir söylemiştir:

“Kur’an vaad ve tehdidleri ile göz kapaklarımın, uzun geceler boyunca uyumasına ve rahat uyku çekmesine mani olmuştur.”

Zira onlar Meliki Azam (Allah)’ın kelamını anlamışlardır.

Hem öyle bir anlamışlar ki boyunları bükülmüş emrine amade olmuşlardır.

Kim de Kur’an’dan bildiği kadarı ile gece uyur, gündüz onunla amel etmezse, işte Kur’an ona düşman olur ve zayi etmiş olduğu hakları ondan talep eder.

Semura *radiyallahu anh* şöyle bir hadis nakletmiştir: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* rüyasında başı üzere uzanmış bir adam gördü ve başka bir adamda elinde (elini dolduracak büyüklükte) bir taş veya kaya ile onun kafasını eziyor. Taş yuvarlanıyor sonra o taşı tekrar tutuyor. Başı tekrar eski haline dönüyor ve bunu hep böyle yapıyor. Onun kim olduğunu sordu. Ona bu Allah’ın kendisine Kur’an verdiği ve onunla gece uyuyan ve gündüz onunla amel etmeyen kişidir diye söylenildi. O adam bu işi kıyamete kadar yapar.” Buhari de bu hadisi başka bir lafızla nakletmiştir.

Amr b. Şuayb’ın babasından, onunda dedesinden nakletmiş olduğu bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyuruyor: Kur’an kıyamet gününde bir adam kılığına girdirilir. Onu ezberleyip

onun emrine muhalif olan adamın yanına gelir ve ona düşman kesilir. Ey Rabbim! Sen ona beni yüklemeyi nasip ettin. Bu ise ne kötü yüklenicidir benim sınırlarımı aştı, farzlarımı zayı etti, bana itaat etmesi gereken yerleri terk edip, bana isyan etti. İşte bu bahanelerle ona taş atmaya devam eder ve işte senin durumun budur burnu üzere sürür. Sonra salih bir adam getirilir, onu yüklenmiş ve onun emrini korumuş. Kur'an, onun dışındakilere düşman olur ve Ey Rabbim! Sen ona beni yükledin, o ne hayırlı yüklenicidir. Sınırlarımı korudu, farzlarımla amel etti, masiyetten uzak durdu ve itaate ittiba etti, der. İşte bu bahaneler (mazeretler) böyle devam eder, ta ki ona işte senin durumun budur, der. Onun elinden tutar ve onu götürür. İpek bir elbise giydirebilir. Mülk tacını başına koyar ve ona içki kadehinden içirir.”³⁶

Ey ömrünü Allah'a itaat dışında öldüren!

Ramazan ayını ihmal eden!

Bilakis zamanının hepsini zayı eden!

Ey ticaretini geciktiren ve ihmal eden!

Bu ne kötü bir ticaret!

Ey Kur'anı ve Ramazan ayını, kendine düşman kılan,

Nasıl sana düşman olanın şefaati dilersen?

Kıyamet gününde sura üfürüldüğünde şfaatçileri

Kendisinden davası olanlara yazıklar olsun.

Nice oruç tutanlar vardır ki onların oruçtan payları açlık ve susuzluktur ve yine nice geceleri kalkanlar vardır ki onların payları sadece uykusuzluktur. Gece ibadeti (ihya etmek) eğer sahibini fuhuştan ve kötülükten engellemiyorsa, işte bu kalkma onun için sadece uzaklaşma olur ve yine oruç onu kötü söz ve amellerden

36 İbn Ebi Şeybe c.10 s.491; Ebu Nuaym Hilye c.2 s.220

korumuyorsa bu ona ancak sevimsizliği ve reddedilmeyi miras bırakır.

Ey insanlar! Orucun eserleri nerede?

Gece kıyamın nurları nerede?

Ey bülbül, ayrılıktan dolayı figan ettiğini

Söylüyorum ya, nerede çektiğin hasretin delili

Senin mi gözlerin yaşlarla doluyor? Yoksa benim mi?

Hiç ispat olmayan iddia kabul edilir mi?

Ey Allah'ın kulları! Bu Kur'an'ın kendisinde inmiş olduğu Ramazan ayıdır. Onun sonunda abidler için kulak verme vardır (Kadir gecesı). Bu, sizin aranızda okunan ve duyulan Allah'ın kitabıdır. **“Eğer bu Kur'an bir dağa indirilseydi muhakkak ki (Allah'ın korkusundan) başını eğerek parça parça olduğunu görürdün.”** Bununla beraber korkan bir kalp, ağlayan bir göz, haramlardan korunan ve fayda verecek bir oruç, sahibine şefa'at dileyen bir gece kıyamınız olsun. Takvadan boş olan kalpler harap olmuş evler gibidir. Onun üzerinde günahların karanlığı birikmiştir yine de ne duyar ne de görür. Bizim üzerimize kaç ayet okunmuştur yine de bizim kalplerimiz taşlar gibi belki bundan da katı. Üzerimizden kaç Ramazan ayı geçti yine de halimiz şakilerin hali gibidir. Bizden sonuna kadar bu işi götürecek bir genç ve kötülükten el çekip, berraklığa bürünecek bir yaşlı yok mu? Biz, Allah'a çağıranı işitip hemen ona icabet edenlerin neresindeyiz? Allah'ın ayetleri okunduğunda kalpleri şiddetli bir şekilde titreyen ve oruç tuttuklarında dillerini, kulaklarını ve gözlerini de koruyan insanların neresindeyiz? Bize ne oluyor ki, onları hiç örnek almıyoruz.

Bizden çıkan her söz güzel, amel ise kötüdür.

La havle ve la kuvvete illah billahil aliyyil azim (inna lillahi ve inna ileyhi raciun, biz yaşayan ölüleriz) Allah bize yeter.

*Ey gafil nefis, Salihler takva sayesinde kazançlı çıktılar.
 Ve benim kalbim kör olmuşken onlar hakkı apaçık gördüler
 Ah ne de güzeldir onlar, gece onları bürümüşken.
 Onların nuru, yıldızların parlaklığını geride bırakmıştır.
 Uzun geceler boyunca zikri terennüm ettiler.
 Zaten onların hayatı bu terennüm sayesinde pek tatlıdır.
 Kalplerinde zikrullahtan başka bir şey yoktur
 Göz yaşları, dizilmiş inci gibidir.
 Onları kuşatan seher vakitleri onlar ile aydınlanmaktadır*

*Güzel bir bağışlanma en hayırlı taksimattır.
 Vah başına gelenlere, ey nefis
 Ayakların kaymadan sana fayda verecek
 Bir şekilde uyanık davranmaz mısın?
 Bütün zamanın gevşeklikle ve heva-hevesle geçti.
 Haydi öyleyse kalan ömrünü ganimet bil ve hatalarını telafi et.*

3. Konu

Ramazanın Ortasındaki 10 ve Son 15 Günü Zikri

Buhari ve Müslim'in, Ebu Said el Hudri *radiyallahu anh*'dan nakletmiş oldukları bir hadiste, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bir sene Ramazan'ın on ile yirmisi arasında itikafa girdi. Ta ki yirmi bir olana kadar. Bu gecenin sabahında itikaftan çıkıp, *"kim benle itikafa girmek istiyorsa son on günde girsin. Bana bu gece (kadir gecesini) gösterildi sonra unutturuldu. Ben kendimi (yağmur) suyunun ve çamurunun olduğu bir sabahta secde eder gördüm. Onu son on günde arayın, onu tekli günlerde arayın"* diye buyurdu.

O gece yağmur yağdı. Mescidin tavanında otlar olması sebebiyle mescidin içine su damladı. Yirmi birinci günün sabahında Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yüzünde yağmur suyu ve çamur görüldü. İşte bu hadis delalet ediyor ki Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan'ın ortasındaki on günün de itikafa gecirdi. Bunun sebebi ise Kadir gecesini aramak içindi. Hadisin bu siyaki da Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bunu tekrar tekrar yaptığını gösteriyor.

Yine Buhari ve Müslim'deki bir hadiste: O, ilk on günde itikafa girdi. Sonra aradaki on günde itikafa girip şöyle buyurdu: *"Bana şöyle söylendi: O son gündedir. Sizden kim itikafa girmek sevimli gelirse itikafa girsin dedi ve insanlarda onunla itikafa girdiler."*

Bu Kadir gecesinin son on günde olduğu beyan edilmeden önce olduğuna delalet eder. Sonra onun son on gün olduğu beyan edilince, son on günün itikafını, Allah Celle Celaluhu onun ruhunu kabzedinceye kadar bırakmamıştır. Aişe *radiyallahu anha*, Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'ın ve diğerlerinin naklettiği gibi...

Nakledilmiştir ki: Ömer *radiyallahu anh* sahabeden bir cemaati toplamış ve onlara Kadir gecesinin ne zaman olduğunu sormuştur. Onlardan bazıları şöyle demişlerdir: Biz onu, ara on günde bilirdik, sonra bize ulaştı ki son on gündedir.

İbni Ebi Asım *rahimehullah*'ın “Kitabu’s Siyam” adlı kitabında ve onun dışında Halid b. Mahduc’un Enes *radiyallahu anh*'dan naklettiği bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “*Onu ilk gece arayın veya dokuzunda veya on dördünde arayın.*” Bu ilk on günde iki gecede aranmasına delalet eder. Orta on günde ise on dördünde aranmasına işaret eder. Vasiletu b. el Eska'nın (merfu) bir şekilde naklettiği hadiste ise şöyle geçmiştir: “*Muhakkak ki İncil Ramazanın onüçünde indirilmiştir.*”

Kadir gecesini Ramazan ayının yarısından sonra, (son onbeşinde) aranması emredilmiştir. Ortadaki olan tek gün ise ilk yarıdadır. Geriye kalan iki tek gece, onyedinci ve ondokuzuncu gecelerdir.

Abdullah b Uneys *radiyallahu anh*'dan nakletilen hadiste: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e kadir gecesini sordu. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “*Onu gördüm ve unutturuldum. Onu son beşte arayın. Sonra döndü ve ona tekrar sordular. Onu yirmi üçüncü gecesinde arayın*” diye buyurdu.

Bundan dolayı -Allah en iyisini bilendir- Ubey b. Kab Ramazan'ın ikinci yarısında geceleri kunut yapardı. Çünkü kadir gecesinin orada olduğu umulmaktadır.

Gündüz ve geceden faziletli olan zamanın hepsi de aynı şekildedir. Muhakkak ki onun sonu başından faziletlidir. Arefe ve Cuma günlerindeki gibi. Genel olarak gündüz ve gece de aynıdır. Gecenin sonu evvelinden faziletlidir. Bundan dolayı "Saletul vusta" ikinci namazıdır. Sahih hadisler de buna delalet etmiştir. Seleften gelen birçok eser de buna delalet etmiştir. Zilhiccenin on günü ve Muharrem de aynıdır. Bunların sonu başından faziletlidir.

Ebu Davud *rahimehullah* İbn Mesud *radiyallahu anh*'dan yaptığı bir nakilde: "*Onu Ramazan'ın on yedi, yirmi ve yirmi üçünde arayın*" dedi, sonra sustu.

Başka bir hadiste "*On dokuzuncu gecede*" diye geçmiştir. İbn Mesud'dan gelen sahih bir hadiste ise: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: "*Kadir gecesini on yedinci gece -bu da Bedir savaşının olduğu sabaktır- ve yirminci gecede arayın.*"

Ondan gelen bir hadiste: "On yedinci gecesinde onda yoksa on dokuzuncu gecesinde arayın" buyurulmuştur.

Ebu Hureyre'den gelen diğer bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: "*Kadir gecesini on yedi, on dokuz, yirmi bir, yirmi üç, yirmi beş, yirmi yedi veya yirmi dokuzda arayın.*"³⁷

Bu hadiste ise: Onu ikinci yarının teklerinde; hepsinde arayın lafzı vardır. Aişe *radiyallahu anha*'dan nakledilen bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazanın on dokuzu olduğunda hizarını bağlar, yataktan uzaklaşır, ta ki Ramazan bitene kadar.

Sahabelerden bir taifeden şöyle nakledilmiştir: Onun on yedinci gecede aranması istenmiştir. Dediler ki: Onun sabahında Bedir savaşı olmuştur. Bu Ali'den, İbn Mesud'dan, Zeyd b. Erkam'dan, Zeyd b. Sabit'ten, Amr b. Haris'ten nakledilmiştir. Onlar'dan bunun on dokuzuncu gece olduğunu söyleyenler ise: Ali, İbn Mesud ve Zeyd b. Erkam'dır.

Meşhur olan siyer ve meğazi ehlinin görüşüne göre Bedir gecesi on yedinci gece olup Cuma gecesidir.

İbn Mesud *radiyallahu anhu*'dan gelen -zayıf bir hadiste- o pazartesi gecesi idi.

Zeyd b. Sabit *radiyallahu anhu* Ramazandan on yedinci günü ihya ettiği gibi diğer günleri ihya etmezdi. Ve şöyle söylerdi: Muhakkak ki o gecenin sabahında Yüce Allah hak ile batılın arasını ayırdı. Yine onun sabahında küfrün imamlarını zelil etti.

İmam Ahmed'de şu sözü Medine ehlinen nakleder: “Muhakkak ki Kadir gecesi on yedinci gecede aranır. Ebu Davud da geçen bir nakilde hanımına Kadir gecesi boşsun diyen adam hakkında İmam Ahmed şunu söylemiştir: İlk on günden sonra ve son on günden önce ondan uzak durur. Medine ehli onu ayın on yedisi diye nakletmiştir. Ancak Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'den sabit

olan bir hadiste son on günün içindedir. Amr b. Abdullah b. Zubeyr'in on yedinci gecede visal orucu tuttuğu nakledilir.

Mekke ehli ise o gecede uyumazlar ve umre yaparlardı. Ebu Hanife'nin iki talebesi olan İmam Yusuf ve İmam Muhammed'den şöyle hikaye edilir.

Belli bir gece olmaksızın Kadir gecesi ikinci yarıdadır. Her ne kadar bu Allah katında belli olsa dahi.

Abdurrahman b. Haris b. Hişam'in naklettiginde: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “Kadir gecesi on yedinci gece ve Cuma gecesidir.” Bunu İbn Ebi Şeybe nakletmiştir. Bunun zahiri Kadir gecesi, Cuma gecesidir. Bunun sebebi ise Bedir gecesine muvafakat etmesinden dolayıdır. (Yani onda hakla batılın birbirinden ayrılmasından dolayıdır.)

Ebu Şeyh el Asbahani -iyi bir senetle- Hasan'dan naklettiğine göre: Osman b. Ebi As'ın kölesi ona şöyle söyledi: Ey efendim, bu ayda bir gece deniz tatlıdır. O gece geldiği zaman bana bildir dedi. Bir gece ona izin verdi. Baktılar ve denizin tatlı olduğunu buldular. Bu on yedinci gece idi. Cabir *radiyallahu anh* hadisinden de ise dedi ki: “Allah'ın Rasulü Ramazanın on yedinci gününün sabahında Kuba mescidine gelirdi. Bu hangi güne denk gelirse gelsin. Bunu Ebu Musa el Medeni nakletmiştir. Şöyle de söylemiştir: Aynı şekilde Miraç da o geceydi.

On dokuzu olduğu da söylenmiştir. Meşhur olan on yedinci gün olmasıdır. Daha önce geçtiği gibi.

Onun sabahı Furkan (yani hakla batılı birbirinden ayrıldığı) gündür. (Yevmel tegal ceman- İki topluluğun karşılaştığı gündür) Furkan diye isimlendirilmiştir. Çünkü Allah Teala hakla batılı birbirinden ayırmıştır. Hakkı ve ehlini batıla ve taraftarına galip getirdi. Allah kelimesini ve tevhidi yüceltti. Müşriklerden ve ehli kitaptan olan dinin düşmanlarını zelil etti. Bu hicretin ikinci senesinde oldu. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Rabiuevvel ayında, birinci senede hicret etmiştir. Bu senede Ramazan orucu farz kılınmadı. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* bu sene aşure orucunu tuttu. Ramazan orucu ikinci senede farz kılındı. İşte bu da Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ve Müslümanların tutmuş oldukları ilk Ramazandır.

Sonra Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Şam’dan Medine’ye doğru gelen Kureyş kervanını ele geçirmek için Ramazanın onikisinde cumartesi günü yola çıktı. Bu savaşa giderken de oruç tutmadı.

İbn’ul Museyyeb *rahimehullah*’tan nakledilen bir hadiste: Ömer radiyallahu anı dedi ki: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’le beraber iki defa savaşa girdik.

Bedir savaşı ve Mekke’nin fethi- ikisinde de oruç tutmadık. Onun bu sefere çıkmasının sebebi ashabının ihtiyaçlarından dolayı idi. Özellikle muhacirlerden dolayı **“Yurtlarından, mallarından çıkarılıp uzaklaştırılmış olan Allah’ın lütfu ve rızasını isteyen, Allah’a ve Nebisine yardım eden, fakir muhacirler içindir. İşte onlar sadıkların ta kendileridirler.”** (Haşr 8)

İşte bu -içerisinde bir çok malın olduğu- kafir düşmanların kervanıydı. Onlar ki Müslümanların düşmanca ve zulmen yurtlarından çıkardılar. Allah Teala’nın da buyurduğu gibi

“Kendileri ile savaşanlara zulme uğradıkları için (cihada) izin verildi. Allah onlara yardım etmeye elbette kadir. Onlar ki yurtlarından haksız yere ve ancak “Rabbimiz Allah’tır” dedikleri için çıkarıldılar.” (Hac 39-40)

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* kafirlerin, zalimlerin ve Allah’ın dostlarına, taraftarına ve ordusuna karşı aşırılık yapanların mallarını almayı kastetti. Ve bunu Allah’ın dostlarına, taraftarlarına, diyarlarından çıkarılmış mazlumlara, Allah’a ibadet edenlere, ona itaat eden ve düşmanlara karşı cihad edenlere vermeyi istedi.

Bu Allah’ın bu ümmete helal kıldığı şeylerdendir. Bundan önce hiçbir kimseye helal kılınmayan ganimet, bu ümmete helal kılındı.

Bununla beraber onların sayısı takriben 310 kişiydi. Bu aynı zamanda Talut’la beraber nehri geçen ashabının sayısına denk gelmektedir. Onunla o nehri ancak mümin olanlar geçti.

Süneni Ebu Davud da Abdullah b. Amr şöyle dedi: *Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem* 315 savaşıyla Bedir’e doğru ilerledi. Talut’un ilerlediği gibi. *Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem* çıktıkları zaman onlara dua etti. Ve şöyle buyurdu. “Ey Allah’ım onların hayvanları yoktur, onlara onları taşıyacak hayvanlar ver. Onların elbiseleri yoktur, onlara elbise ver. Onlar açtır, onları doyur.” Allah Teala da onları Bedir günü muzaffer kıldı. Onların dönüşleri, gittikleri gibi değildi. Onlardan her bir adamın ya bir devesi ya da iki devesi olduğu halde döndüler. Ve yine aynı şekilde Allah Teala onlara doymayı ve yeni elbiseler sahibi olmayı nasip etti. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ve ashabı, binecek hayvanların ve azıklarının azlığı

sebebiyle çıkarken kervanı tercih ettiler. Onlar ne harp ne de savaş için çıkmışlardı. Onlar ancak kervan için çıkmışlardı. Onların yanında yetmiş tane nöbetleşe binmiş oldukları develeri vardı. Her üç kişiye bir deve düşüyordu. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* için dahi iki tane yol arkadaşı vardı. Onlar bir deveye yardımlaşarak biniyorlardı. Onun iki yoldaşı ona şöyle diyorlardı: “Ey Allah’ın Rasulü sen bin, biz yürürüz” O da şöyle buyuruyordu: “Siz yürümek için benden daha kuvvetli sayılmazsınız. Ve ecir bakımından da ben sizden zengin değilim.”

Onların yanında sadece iki at vardı. Üç olduğu da söylenmiştir. Bir tane vardı ve bu da Miktađ *radiyallahu anh*’ın idi de denmiştir.

Ne zaman ki müşriklere, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’in kervanı ele geçirmek için yola çıktığı haberi ulaşınca, Ebu Sufyan kervanı sahile doğru çekmiştir. Ve haberi Mekke ehline ulaştırdı ve onlardan kendi kervanlarını himaye edecek birilerini istedi. Onlar da yardım için yola koyuldular. Onların şerefleri ve önde gelenler de yola çıkıp Bedir tarafına doğru ilerlediler. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* savaş hususunda Müslümanlarla istişare etti. Muhacirler görüşlerini beyan ettikten sonra sustular. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Ensar’ın konuşmasını istedi. Çünkü onlar Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’i kendi diyarlarında korumak için beyat etmişlerdi. Sad b. Ubade *radiyallahu anh* ayağa kalktı ve dedi ki: Sen bizi yani Ensarı mı kastediyorsun? Nefsimi elinde tutana yemin olsun ki, eğer sen bize denize dalmayı emretmiş olsaydın biz ona daldardık. Gemad’a sürmemizi emretsen bunu da yaparız, dedi.³⁸

---

38 Müslim 1779, Ebu Davud 2681

Miktad *radiyallahu anh* dedi ki: Biz sana İsrail oğularının Musa'ya dediği gibi demiyoruz: **“Haydi sen ve Rabbinle git! İkiniz savaşın, biz burada oturuyoruz”** (Maide 24) Lakin biz senin sağında, solunda, arkanda, önünde, savaşırız. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* buna sevindi ve insanları savaş için toplattı.³⁹

Bu geceyi yani Ramazanın 17'si olan Cuma gecesini namaz kılarak, ağlayarak düşmanlarına karşı Allah'ın kendilerine yardım etmesini dileyerek geçirdi. Müsned'de Ali b. Ebi Talib *radiyallahu anh*'dan gelen bir hadiste şöyle demiştir: Bizden herkes uyuyordu ancak Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ağacın altında namaz kılıyor ve ağlıyordu. Bu hali sabaha kadar devam etti.

Yine Ali *radiyallahu anh* Müsned'de dedi ki: “Bize çisinti halinde bir yağmur isabet etti. Yani Bedir gecesinde. Ağaçların ve deriden oluşan çadırların altına bizi yağmurdan koruması için girdik. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Rabbine dua ederek sabahladı. Ve şöyle diyordu: “*Eğer bu insanları helak edersen, sana ibadet edecek kimse bulunmaz.*” Fecir doğunca “*Ey Allah'ın kulları namaz*” diye seslendi, insanlar ağaçların ve diğer çadırların altından geldiler. Bize namaz kıldırdı ve daha sonra savaşa teşvik etti. Allah Teala, Nebisini ve müminleri kendi katından bir yardımla ve ordularıyla destekledi. Allah Teala'nın ayeti kerimede dediği gibi: **“Hani siz Rabbinizden yardım istiyordunuz da muhakkak ki ‘Ben size birbirinin ardınca bin melek ile yardım ediyorum.’ Diye duanıza karşılık vermiştir. Ve bunu Allah size bir müjde olsun ve bununla kalpleriniz huzur bulsun diye yapmıştı. Yardım yalnız Allah katındandır. Gerçekten Allah mutlak galiptir, hikmet sahibidir.”** (Enfal 9-10)

---

39 Buhari c.7 s.223

Buhari'nin sahihinde Cibril *aleyhisselam* Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e dedi ki: “Bedir ehlini, siz kendi aranızda nasıl sayıyorsunuz?” Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, müslümanların en faziletlisi ya da buna benzer bir kelime söylemiştir. Meleklerden (Cibril'de) Bedir'e şahit olanları biz de aynı şekilde saymaktayız, dedi. Allah Teala şöyle buyurdu: **“And olsun ki siz zayıfken Allah size Bedir'de yardım etmiştir.”** (Ali İmran 123) Başka bir ayette: **“Onları siz öldürmediniz fakat Allah onları öldürdü, attığın zaman da sen atmadın. Ancak Allah attı.”**(Enfal 17)

Müsned'de ise şöyle nakledilmektedir: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* onları gördüğü vakit şöyle demiştir: *“Ey Allah'ım işte bu Kureyş, kibirlileri ile birlikte geldiler ve onlar senin Rasulünü yalanlıyorlar, bana vaad ettiğini ver.”*

Ona Cibril geldi, “Toprakten bir avuç al ve onu onlara at dedi. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* vadinin çakıl taşlarından bir avuç aldı ve onların tarafına doğru attı ve “onların yüzleri çirkinleşti.” Bu toprak onlardan her müşriğin gözlerine, burnuna ve ağzına girdi ve bunun ardından da hezimete uğradılar.

O zaman ki müşriklerden Hakem b. Hazem şöyle dedi: Bedir günü semadan gelen bir ses işittik, sanki bu ses tasın içerisinde olan taşlardan geliyordu. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* atacağını attı ve hezimete uğradık ne zaman ki bu haber Mekke ehline geldi, haberi getiren kişiye insanların hali nasıl? Dediler. Çok kötü, dedi. Allah'a yemin olsun ki biz onlarla karşılaştığımızda sanki ellerimizi bağlamaları için onlara veriyorduk. Bizimle savaşıyorlar ve bizi diledikleri şekilde esir alıyorlardı. Allah'a yemin olsun ki bununla beraber insanları kınamadım, onların karşısında hiçbir kimsenin

duramadığı, yer ve gök arasında alaca atların üzerinde adamlarla karşılaştık.

Allah Teala Kureş'den asilzade olan kafirleri öldürdü. Onlar: Utbe b. Rabia, Şeybe, Velid b. Utbe, Ebu Cehil ve diğerleri. Onlardan yetmiş kişi de esir aldılar. Bedir'in kıssası uzadıkça uzadı. Bu konu tefsir kitaplarında, sahih kitaplarda, sünenlerde, müsnedlerde, megazi, tarih kitaplarında ve daha başka bir çok yerde zikredilmiştir.

Burada maksat, özellikle bazı şeylere değinmektir.

Allah'ın düşmanı İblis, Suraka b. Malik kılığında müşriklerin yanına geldi ve onun eli Haris b. Hişam'ın elindeydi. Onları cesaretlendiriyor, onlara vaat ediyor ve temennilerle kandırıyordu.

Ne zaman melekleri gördü, koşarak kendini denize attı. Allah Teala bunu şu kavli ile haber veriyor. **“Şeytan onlara işlediklerini güzel gösteriyordu. “Bugün insanlardan sizi yenecek kimse yoktur; doğrusu ben de size yardımcıyım” dedi. İki ordu karşılaşınca da, geri dönüp, “Benim sizinle ilgim yok; doğrusu sizin görmediğinizi ben görüyorum ve şüphesiz Allah'tan korkuyorum, Allah'ın azabı şiddetlidir” dedi.”** (Enfal 48)

Muvatta'da da geçen bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: Şeytan Arefe gününden daha hakir, daha uzak, daha küçük görülmemiştir. Ancak Bedir günü gördüğü hariç.” Bedir günü ne gördü? Cibril'in melekleri savaş için düzene soktuğunu gördü” Allah'ın düşmanı olan İblis Allah'ın nurunu söndürmek ve tevhidini yıkmak için çok çalıştı. Bunun için kafirlerden ve

münafıklardan olan dostlarını savaşa hazırladı. Ancak Allah'ın Nebisine yardım etmesi ve dinini diğer tüm dinlerden yüce tutması ile bundan aciz kalmıştır. Müslümanların arasına fitne atmaya da razı olmuştur. Onları dininden çevirme yerine onların yapmış oldukları küçük günahları kendisi için bir mükafat saydı. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in dediği gibi: Arap yarımadasında şeytan artık kendisine ibadet edip namaz kılanlardan ümidini kesmiştir, lakin onların aralarını bozmaya devam eder.”⁴⁰

Amr b. Ahnes *radiyallahu anh* şöyle diyor: Veda haccında Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'den şöyle işittim: “Dikkat edin! Muhakkak ki şeytan sizin şu beldenizde kendisine ibadetten ümit kesmiştir. Lakin sizin küçük gördüğünüz bazı şeylerde ona itaat etmeniz de onu razı edecektir.”⁴¹

İbn Abbas *radiyallahu anh* şöyle demiştir: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Veda haccında hitab ederek şöyle dedi: “*Muhakkak ki şeytan sizin şu beldenizde kendisine ibadetten ümit kesmiştir, lakin o bunun haricinde bazı şeylerde ona itaat etmenize razı olur. Bunlar sizin amellerinizden küçük diye gördüğünüz şeylerdir. Ve o buna razı olur. Ey insanlar bunlardan sakının. Muhakkak ki ben size yapıştığınız müddetçe ebediyen sapmayacağınız iki şey bırakıyorum. Allah'ın Kitabı, Nebisinin Sünneti.*”⁴²

İblis'e, Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in gönderilmesinden ve onun davetinin yeryüzünün doğusunda ve batısında yayılmasından daha ağır bir şey gelmemiştir. O artık Nebi *sallallahu*

---

40 Müslim

41 İmam Ahmed, Nesai, Tirmizi, İbn Mace

42 Hakim c.1 s.93

aleyhi ve sellem’in ümmetinin, tekrar hepsinin büyük şirke düşmesinden ümit kesmiştir.

Said b. Cubeyr *rahimehullah* dedi ki: İblis, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*’i Mekke’de ayakta namaz kılarken görünce haykırdı. Ve yine Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Mekke’yi fethedince bir daha haykırdı. Zürriyetini başına topladı. Dedi ki: Şu günden sonra Muhammed’in ümmetinin tekrardan şirke dönmesinden ümit kesin. Lakin onları dinleri hususunda fitneye düşürün. Ve onların içinde gamı ve matemi çoğaltın.

Taberani’nin kendi isnadı ile Mücahid’den onun da Ebu Hureyre’den yaptığı bir nakil şöyledir: Muhakkak ki İblis, Fatiha süresi inince haykırdı. Bu sure Medine’de indirildi. Bu Mücahidin kendi sözünden de bilinmektedir: İblis dört defa haykırmıştır:

1- Lanetlendiği zaman,

2- Cennetten çıkarıldığı zaman,

3- Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* Nebi olarak gönderildiği zaman,

4- Fatiha süresi Medine’de indirildiği zaman.

Bazı tabiinler de şöyle söyledi: Şu ayet indirilince **“Onlar fena bir şey yaptıklarında veya kendilerine zulmetiklerinde Allah’ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler.”** (Ali İmran 135) ayetleri indirilince şeytan ağladı. Bu onun bu ayetin indirilişine ne kadar çok üzüldüğüne işaret ediyor. Çünkü bu ayette

günah sahibi olanlar için sevinç vardır. Onun sıkıntısı, gamı, hüznü Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* gönderildiği günden beri devam etmektedir. Bunun sebebi ise Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ve onun ümmetinden hem kızdıracak hem de üzecek şeyleri görmesindendir.

Sabit *radiyallahu anh* dedi ki: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* gönderilince İblis şeytanlara dedi ki: Ortaya bir iş çıktı onun ne olduğuna bakın. Gittiler sonra tekrar döndüler anlayamadık dediler. İblis onun haberini size ben getireceğim dedi ve gitti. Sonra geldi ve Muhammed gönderilmiş dedi.

İblis, şeytanları, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabına gönderdi. Şeytanlar geri döndüklerinde onların defterleri bomboştu. (yani Müslümanlara hiçbir günah işletememişlerdi) İblis dedi ki: Size ne oluyor ki onlara bir şey yaptıramadınız? Dediler ki; Biz onlar gibi bir kavimle hiç karşılaşmadık. Onlara küçük şeyleri işletiyoruz ve onlar sonra namaz kılıyorlar. Bu da onların yaptıklarını siliyor. İblis dedi ki: Az bekleyin! Umulur ki Allah onlara dünyanın kapılarını açar, o zaman onlara istediğinizi yaptırabilirsiniz.

Hasan'ı Basri *rahimehullah* şöyle söyledi: İblis dedi ki, “Muhammed'in ümmetine günahları sevdirdim. Onların istiğfar etmesi benim belimi kırdı. Ama onlara bazı günahları sevdirdim ki, onlardan dolayı istiğfar dilemezler. Bunlar nefsin hoşuna giden şeylerdir.”

Şeytan mağfiret mevsimlerinde, kulların ateşten azat olmalarını gördükçe kötüleşir. Arefe gününden başka daha hakir, küçük düşmüş ve kovulmuş bir şekilde görülmemiştir. Çünkü

rahmetin indiğini ve Allah'ın büyük günahları dahi bağışladığını görür. Ama Bedir günün bundan da kötü olmuştur.

Gelen bir hadiste ise: Müzdelife de Kurban günü veda haccında ümmet için inen mağfireti görünce, başını toprağın içine sokmaya yeltendi. “Yok olsun” veya “Yazıklar olsun” diye bağırıyordu. Umutsuzluğa düşen bu pisliğin haline Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* tebessüm etti.

Ramazan ayında, Allah Teala Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* ümmetine merhamet eder. Şeytan ve azgın olan cinler bu ayda bağlanırlar. Hatta bu ayda diğer aylarda olduğu gibi günahları sevimli gösteremezler. İşte bundan dolayı bu ümmetin günahları bu ayda azalır.

Buhari ve Müslim’de Ebu Hureyre *radiyallahu anh’dan* Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: Ramazan ayı girdiği zaman semanın kapıları açılır. Cehennem kapıları kapanır. Şeytanlar zincire vurulur.” Müslim’de ise; “Rahmet kapıları açılır.” Yine aynı şekilde Ebu Hureyre *radiyallahu anh’dan* gelen bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: Ramazan geldiği zaman, Cennetin kapıları açılır. Ateşin kapıları kapatılır. Şeytanlar zincire vurulur.”

Tirmizi ve İbn Mace’de geçen hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “Ramazanın ilk gecesi geldiği zaman şeytanlar ve azgın cinler zincire vurulur. Ateşin kapıları kapanır ve ondan bir kapı dahi açılmaz. Cennetin kapıları açılır ve ondan bir kapı dahi kapatılmaz. Bir münadi şöyle seslenir: “Ey hayra talip olan çabuk davran. Ey şerre talip olan terket. Allah için ateşten azat olanlar

vardır. Bu da her gecedir.” Nesai’de; Şeytanların azgınları bu ayda bağlanır.

İmam Ahmed’in kitabında geçen Ebu Hureyre *radiyallahu anh*’ın hadisinde Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “Ramazanda ümmetime bundan önceki ümmetlere verilmeyen beş haslet verilir:

1- Oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.

2- Oruçlarını açana kadar melekler onlara istiğfar dilerler.

3- Allah onlar için her gün Cennetini süsler, sonra şöyle buyurur. *Ey salih olan kullarım! Sorumluluğu ve ezayı atmakta ve bana yönelmekte acele edin.*

4- Şeytanın azgınları zincirlere vurulur. Diğer aylarda olduğu gibi bu ayda rahat hareket edemezler.

5- Son gecede onlar bağışlanırlar.

‘Ey Allah’ın elçisi o Kadir gecesi mi?’ diye soruldu. ‘Hayır. Lakin amel edenin ecri eksiksiz olarak, ameli bittiği zaman verilir, diye buyurdu.’”

Kadir gecesinde melekler yeryüzüne yayılırlar. Şeytanların otoritesi kaybolur. Allah Teala’nın dediği gibi: **“Melekler ve Cebrail o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için inerler. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esneklik’tir.”** (Kadir 4-5)

Müsned’de Ebu Hureyre *radiyallahu anh*’ın naklettiği hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “Melekler bu gecede yeryüzünde taşların adedinden daha fazla olur.” İbn Hibban’ın sahihinde Cabir *radiyallahu anh*’dan naklettiği hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* kadir gecesini hakkında şöyle buyurmuştur: “O gün fecir doğana kadar şeytanlar ortaya çıkamazlar.” Müsned’de Ubade b. Sabit’in hadisinde Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* Kadir gecesini hususunda şöyle buyurmuştur: “Sabah oluncaya kadar o gecede yıldızın batması ona helal değildir onun alametlerinden bir tanesi de o günün sabahında güneş düz bir şekilde doğar ve onun üzerinde dolunay gününde ayın üzerinde olduğu gibi şuaı olmaz. O gün şeytanın da güneşle beraber dışarı çıkması yasaklanmıştır.”

İbn Abbas *radiyallahu anh*’ın naklettiği hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “Şeytan güneşle beraber her gün ortaya çıkar, ama Kadir gecesini hariç. Güneş o gün şuaı olmaksızın doğar.

Mücahid, Allah Teala’nın şu kavlından dolayı şöyle demiştir: “O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenlik.” Hastalık ortaya çıkıncaya kadar veya şeytan amel etmeye güç yetirinceye kadar, amel edenlere selam olsun.” Yine şöyle demiştir: “Kadir gecesini selamet gecesidir. Onda hastalık olmaz ve şeytan serbest bırakılmaz.” Başka bir sözünde; “O selamettir. Şeytan onda kötü bir iş yapmaya güç yetiremez. Onda kişiye eza verecek bir şey ortaya çıkmaz.”

Dahhak’ın İbn Abddas *radiyallahu anh*’dan naklinde ise; bu gecede cinlerin azgınları zincire vurulur. Kötü cinler bağlanır. Semanın kapılarının hepsi açılır. Allah her tevbe edenin tevbesini

kabul eder. İşte bundan dolayı şöyle buyurmuştur: **“O gece, tan yerinin ağırmasına kadar bir esenliktir.”**

Ubey b. Kab *radiyallahu anh* şöyle demiştir: “Şeytan onda bir kişiyi delirtmeye, hasta etmeye veya fesadın herhangi bir çeşidine güç yetiremez. Ve onda sihirbazın sihri geçerli olmaz.

Enes *radiyallahu anh* şöyle demiştir: “O gecenin yıldızları batmaz. Köpekleri havlamaz.”

Bunların hepsi, şeytanların o gecede yayılıp insanlara zarar vermekten el ayak çektiklerine delalet eder. Ve onların semadan bir şeyler dinlemeleri yasaklanmıştır. Ey insanoğlu! Eğer sen nefsinin değerini bilseydin, onun için günahları küçük görmezdin. Sen mahlukatın içinde seçilmişsin. Cennet senin için hazırlanmış. Eğer korkarsan Cennet muttakilerin ayrılmazdır. Dünya ise şeytanın ayrılmazdır. O orada mühlet verilmişlerdendir. Sen nasıl olur da kendi nefsin için ayrılmaz olan o şeyden yüz çevirip, şeytanla onun ayrılmazı olan dünya da beraber olmayı istersin. Yarın onunla ve tabileriyle beraber ateşte olursun. Biz onu semadan, senden dolayı kovduk. Çünkü o senin babana secde etmeyip kibirlendi.

Biz senin yakınlığını istiyoruz. Biz senin bizim seçkinlerimizden ve taraflarımızdan olmanı istiyoruz. Sen ise bize düşman kesildin ve düşmanımıza dost kesildin. **“O halde (ey Ademoğulları!) Onlar Sizin düşmanınızken siz beni bırakıp da onu ve onun soyunu veliler mi ediniyorsunuz? Zalimlerin değiş tokuşu ne kötüdür.”** (Kehf 50)

Ey Müslümanlar topluluğu müjdeler olsun. Cennetin sekiz kapısı sizin için bu ayda açılmıştır. Onun meltemi Müslümanların kalbine esmiştir. Cehennemın tüm kapıları sizin için kapatılmıştır. İblisin ve zürriyetinin ayakları sizin için bağlanmıştır. Bu ayda İblis'ten intikam alınır.

Asiler bu ayda onun elinde esir olmaktan kurtulurlar. Onların üzerinde şeytanın otoritesi kalmaz. Onlar onun civcivleridirler. Onları şehvetle kendi yuvasında gıdalandırır ve barındırır. Bugün onlar bu yuvadan uzaklaştılar. Onlar şeytanın kalelerini, tevbe ve istiğfar ile yıktılar. Onun zindanından, takva ve iman kalesine hicret ettiler. Ve ateşin azabından emin oldular. Tevhid kelimesi ile **(LA İLAHE İLLALLAH)** onun belini kırdılar. O da belinin kırılmasının acısından şikayet eder. Fazilet mevsimlerinde onu bir üzüntü alır. Günahlar için rahmet ve mağfiretin indiğini gördükçe bu ayda “yok olsun” diye bağırır. Rahmet taraftarı galip gelir. Şeytan taraftarı yerle bir olur. Onun bir otoritesi kalmaz. Ancak kafirler bunun dışındadırlar. Hevanın otoritesi bertaraf olur. Zafer, takvanın otoritesinin olur. **“Ey akıl sahipleri! Ders alın.”** (Haşr 2)

*Ah pişmanlıklarım ah, kalp uyandı ha uyandı.
Kovun benden çocukluğu, neşeyi ve mutluluğu
Akıl, heva ve hevesin ordularını yendi.
Ey gidişatını bozanlar, aklımın olgunlaşmasına şaşırmayın.
Hak kalbimi sarstı da kalp kendine geldi.
Böylece ayıldı da, uyanık bir hal aldı.
Haydi öyle ise tevbeye koşun uçuruma yuvarlanmadan önce,
Vicdanınızın sesi “acele edin” diye sizi çağırmaktadır.*

Ey Allah'ın kulları! Ramazan ayı yarlandı. Kim Allah için bu ayda nefsinı muhasebe eder?

Sizden kim insaf ehli olup, bu ayı hakkıyla bildiği üzere değerlendirir?

Sizden kim Cennetin kapıları kapanmadan, kendisi için orada odalar üzerine odalar bina etmek ister?

Dikkat edin? Bu ayınızın günleri eksildi. Onu siz amellerle süsleyin. Sanki siz onu yarlamış gibisiniz. Umulur ki her ayın arkasından bir başka ay gelir. Ama Ramazan ayı için onun ardından gelen başka bir Ramazan ayı yoktur.

Vah derdim vah, Ramazan ayı yarlandı ve uzaklaşıp gitti.

Cennetleri ise sadece Allah'a hizmet edenler kazandı

Gafiller miskinler ise benim gibi boynu bükük kaldı.

Vah onlara! Vah onların mahrum kaldığı şeylerin büyüklüğüne.

Tohum ekme vaktinde ekin ekmeyen kimse hasat vaktinde

Üzüntü ve pişmanlıktan başka bir şey mi biçer

Ramazan ayında sermayesi takva olana ve

Allah'ın ipine sarılana müjdeler olsun.

4.KONU

Ramazan Ayının Son On Günü Hakkında

İmam Buhari ve İmam Müslim'in (Allah ikisine rahmet etsin) Aişe *radiyallahu anha*'dan naklettikleri bir hadiste Aişe *radiyallahu anha* şöyle buyuruyor: "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazanın son on günü girdiğinde hanımlarına yaklaşmaz (onlarla beraber olmaz), gecesini ihya eder ve ailesini (namaz için) uyandırır." Bu lafız İmam Buhari'ye aittir. İmam Müslim'deki hadisin lafzı ise şu şekildedir:

"...geceyi ihya eder, ailesini uyandırır, (ibadette ve işlerinde) daha bir ciddi olur ve hanımlarına yaklaşmazdı." İmam Müslim'in, Aişe *radiyallahu anha*'dan naklettiği başka bir hadisin lafzı da şöyledir: "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazanın son on gününde diğer zamanlarda göstermediği çabayı gösterir, ibadetlerinde daha gayretli olurdu." Bütün bu hadislerden de anlaşılıyor ki Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazanın son on günü girdiğinde ayın diğer günlerinden farklı olarak bazı özel ameller işliyordu. Bu amellerden bazıları şunlardır:

1) Geceyi İhya Etmek

Bazı hadislerden de anlaşıldığına göre geceyi ihya etmekten kastedilen bütün gecenin ibadetle geçirilmesidir. Nakledildiğine göre Aişe *radiyallahu anha*'a validemiz şöyle demiştir: "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* gecenin hepsini ihya ederdi." İmam Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde bulunan bir hadis ise şöyledir: "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazanın ilk yirmi gününde geceyi biraz

namaz kılarak, biraz da uyuyarak geçirirdi. Son on gün geldiğinde, ibadetlerinde daha bir ciddi olur ve hanımlarıyla beraber olmazdı.”

Bazı nakillerde ise, geceyi ihya etmekten kastedilenin, gecenin bütününe değil de genelini ibadetle geçirmek olduğunu ifade etmektedir.

Ebu Cafer Muhammed el Bakir şöyle diyor: “Kim gecenin yarısını ihya ederse o geceyi ihya etmiştir.” İmam Müslüm’in, Aişe *radiyallahu anha*’dan yapmış olduğu şu nakil bu görüşü desteklemektedir. “Ben Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ’in sabaha kadar geceyi kıyamla geçirdiğini bilmiyorum.”

Bir grup Şafii alimi gecenin büyük bölümünü ihya etmekle, geceyi ihya etme faziletinin gerçekleşeceğini söylemiştir. Bir kısım alimler de bir saat ibadet ile geceyi ihya etme faziletinin gerçekleşeceği hususunda görüş beyan etmiştir. İmam Şafii *rahimehullah* Kitab’ul Umm’de Medine’nin önde gelen bir gurub aliminden bu görüşü destekleyecek bir nakilde bulunmuştur. Nakledildiğine göre İbn Abbas *radiyallahu anh* şöyle demiştir: “Gecenin ihyası, yatsı namazını cemaat ile kılıp, sabah namazını da cemaatle kılmaya gayret göstermekle olur.” İmam Malik, Muvatta da şöyle demiştir: “Kim Kadir gecesinde yatsı namazını cemaatle kılsa Kadir gecesinden nasibini almıştır.” Ebu Hureyre *radiyallahu anh*’dan nakledilen bir hadiste şöyle demiştir: “Her kim yatsı namazını Ramazanda cemaatle kılsa Kadir gecesini idrak etmiştir.” Ebu Cafer Muhammed b. Ali’den nakledildiğine göre: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “Bir kimse Ramazan ayına sıhhatli ve Müslüman olarak erişir, gündüzünde oruç tutar, gecesinde namaz kılar, gözünü haramdan sakınır, ırzını, dilini

ve elini korur, namazlarını cemaatle kılar ve Cuma'ya erkenden giderse, Ramazan orucunu tam tutmuş, ecrini eksiksiz almış, Kadir gecesini idrak etmiş ve Allah'ın mükafatını kazanmış olur." Ebu Cafer diyor ki: "Bu öyle bir mükafat ki yöneticilerin mükafatına benzemez."

2) Aileyi Gece Namazına Kaldırmak

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in son on günde yaptığı şeylerden bir tanesi de özellikle bu gecelerde ailesini gece namazı için kaldırmasıdır. Taberani'nin Ali *radiyallahu anh*'dan naklettiği hadiste "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ramazan'ın son on gecesinde ailesini, büyük-küçük namaza güç yetiren herkesi kaldırdığı (belirtmiştir). Sufyan'ı Sevri rahimehullah diyor ki: "Son on gün geldiğinde geceleyin teheccüde kalkmak, şayet güç yetirirlerse hanım ve çocukları namaza kaldırmak bana birçok şeyden daha güzel geliyor. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* geceyleyin Ali ve Fatıma'nın kapılarını çalıp: "Kalkıp ta Namaz kılmaz mısınız?" diye onlara seslendiği sabittir. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* teheccüdü bitirip vitre başlayacağı zaman Aişe *radiyallahu anha*'yı uyandırıyor. Eşlerden her birinin diğerini namaz için uyandırması ve hatta yüzüne su serpmesi hususunda teşvik edici birçok nakil vardır. Muvatta da şöyle bir hadis nakledilmiştir: "Ömer b. Hattab *radiyallahu anh* geceyleyin Allah'ın dilediği kadar namaz kılar, gece yarısı olduğunda ise ailesini namaz için kaldırır, namaz namaz diye onlara seslenirdi. Allah'ın şu buyruğunu okuyordu: **"Sen aile halkına (ve ümmetine) namazı emret. Kendin de sabırla ona devam et."** (Taha 132) Habib Ebu Muhammed'in hanımı ona geceyleyin şöyle diyordu: Gece bitmek

üzere, önümüzde uzun bir yol var. Azığımız da az, bak salihler kafilesi önümüzden gidiyor. Biz arkada kaldık.

*Ey gece boyunca uyuyan! Nicedir uyuduğun.
Kalk ey habib'im vaat edilen gün yakındır.
Uyuyanlar derin ve huzurlu bir uykuya dalmış iken
Sen geceden kendine bir virt edin.
Gece geçip gidene kadar uyuyan kimse,
Ne menzile ulaşır nede çaba sarf etmiş sayılır.
Takva ehli akıl sahipleri dedi ki:
Size vaat edilen yığın yığın baki meta'dır.*

3) Hanımlardan Uzak Durmak

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in son on günde yaptığı şeylerden bir tanesi de izarını bağlamasıdır. Selefî Salihinin ve Sufyan es Sevri'de içlerinde olmak üzere alimlerin çoğunun izahına göre “izarı bağlama” tabiri “hanımlardan uzak durma” manasındadır. Aişe *radiyallahu anha*'dan ve Enes *radiyallahu anh*'dan nakledilen hadislerde bu açıkça belirtilmiştir. Enes *radiyallahu anh*'ın hadisinde “yatağını katlar ve hanımlarından uzak dururdu” şeklinde varit olmuştur. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazanın son on gününü genellikle itikafta geçirirdi. İtikaftaki bir kimsenin hanımına yaklaşmayacağı ise nas ve icma ile sabittir. Selef alimlerinden bir grup “**(Oruç gecesinde) Artık onlara (hanımlarınıza) yaklaşın. Allah'ın size takdir ettiğini arayın.**” (Bakara 187) ayeti kerimesini Kadir Gecesini talep etme ve arama olarak tefsir etmiştir. O zaman bunun manası şöyle olur: Allah oruç günlerinin gecesinde fecrin beyaz ipliği, siyah ipliğinden ayırt edilene kadar hanımlarla beraber olmayı mübah kıldıktan sonra, Kadir Gecesini talep etmeyi, aramayı

emretmiştir. Çünkü insanlar, Ramazan ayının gecelerinde mübah bir iş ile meşgul olup da Kadir gecesini ihya etme faziletini kaybedebilirler. Bu sebeple Allah, hanımlarla beraber olma izninden sonra Kadir Gecesini talep etmeyi ve özellikle de Kadir Gecesi olma ihtimali olan gecelerde teheccüde kalkmayı emretmiştir. Burada anlaşılıyor ki Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan'ın 20 günü hanımlarıyla beraber oluyor, son 10 gününde ise Kadir Gecesini talep etmek için hanımlarından uzak duruyordu.

4) İftarı Seher Vaktine Kadar Geciktirmek

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ramazan'ın son on gününde yaptığı şeylerden bir tanesi de iftarı seher vaktine kadar tehir etmesi, geciktirmesidir. Enes *radiyallahu anh ve Aişe radiyallahu anha*'dan nakledilen hadislerde: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan'ın son on gününde iftarını seher vaktinde yapıyordu.” şeklinde varit olmuştur. Aişe *radiyallahu anha*'nın naklettiği hadis şu şekildedir; “Ramazan geldiği zaman Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* geceyleyin biraz kalkar, biraz uyurdu. Son on gün olduğu zaman izarını bağlar, hanımlarından uzak durur, iki ezan (akşam ve yatsı ezanı) arasında yıkanır ve iftarını seher vaktinde sahur olarak yerdi.” Enes *radiyallahu anh*'ın hadisini ise Taberani nakletmiştir ve lafzı da şöyledir; “Ramazan ayının son on günü olduğunda Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* yatağını katlar, hanımlarından uzaklaşır ve iftarını sahur olarak yapardı.” Buhari ve Müslim'de bu hadisi destekleyecek hadisler mevcuttur. Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'an nakledilen bir hadiste şöyle geçmektedir: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* oruçta visali (hiç yemek yemeden oruç tutmak) nehyetti. Orada bulunanlardan bir adam Rasulullah'a: Sen visal yapıyorsun ama ey Allah'ın Rasulü! Deyince, Rasulullah: “Hangi

biriniz benim gibi olabilirsiniz? Ben gece yattığımda Rabbim beni doyuruyor ve su ihtiyacımı giderir.” buyurdu. Visal yapmakta ısrar ettiklerini görünce Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onlarla bir gün visal yaptı, sonra bir gün daha yaptılar, sonra da hilal göründü. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* daha sonra şöyle buyurdu: “Şayet hilalin gözükmesi gecikseydi size visali daha da artırırdım.” Ebu Hureyre *radiyallahu anh* diyor ki: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, sanki visali terk etmemekteki ısrarlarına ceza olsun diye böyle söyledi.” Bu hadisler Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’in insanlarla beraber ayın sonunda visal yaptığına (iftarı sahura kadar geciktirdiğine) işaret etmektedir. Ebu Hureyre *radiyallahu anh* şöyle diyor: “Rasulullah sizin yaptığınız gibi visal yapmadı. Fakat iftarı sahura kadar ertelemiştir.” İmam Ahmed’in Ali *radiyallahu anh*’dan naklettiği bir hadiste şöyle buyurmaktadır: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* sahura kadar visal yapardı.” İbni Cerir *rahimehullah* Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’in sadece sahura kadar visal yaptığını iddia etmiş ve bunun gücü yetenlere caiz olacağını, diğerlerine ise mekruh olacağını söylemiştir. Şöyle diyor İbn Cerir: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ve sahabelerin gece oruca devam etmeleri orucun dışında başka bir sebepten dolayıdır. Ya ibadeti daha dinç yapabilmek ya da kendi nefsinin yemeğe tercih etmek ve buna benzer başka sebepler.” İbn Cerir’in sözünden de anlaşılıyor ki; İbadet ve Allah’a yaklaşma vesilesi olarak kabul etmeden sadece ibadeti daha dinç yapabilmek için geceye kadar oruca devam eder, iftar yapamazsa bu caizdir. Fakat ibadet ve itaat vesilesi olarak inanırsa sadece sahura kadar visal yapabilir, şayet güç yetirebilirse! Aksi takdirde mekruh olur. İmam Ahmed ve İshak b. Rahaveyh sehere kadar iftarı geçiktirmenin mekruh olmadığını söylemiştir. Ebu Said el Hudri *radiyallahu anh*’ın Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’den naklettiği hadiste şöyle buyurulmaktadır: “Visal

yapmayınız. Kim visal yapmak isterse sahura kadar visal yapsın. Sahabeler; Sen visal yapıyorsun ey Allah'ın Rasulü deyince: "Ben sizin gibi değilim. Ben gecelediğimde beni doyuran bir doyurucu susuzluğumu gideren bir saki vardır."⁴³ Anlaşıyor ki: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* gecenin tümünde visal yapıyor, özellikle son on günde ibadeti daha dinç olarak yapmak için iftarı sahura kadar erteliyordu. Fakat bu onu amel hususunda zayıf düşürmüyordu, çünkü onu doyuran ve susuluğunu gideren Rabbi vardı." Sahih olan görüşe göre Allah'ın doyurması; oruçluya Rabbi ile halvet halinde iken münacat ve zikirleri sebebi ile ona ünsiyet verilmesi ve kendisi ile azıklanacağı ilahi ikramlara mazhar olmasıdır. Bunun neticesinde kalbine kendisi ile gıdalanacağı ilahi marifetler, rabbani hikmetler gelir ve kendisini yemek içmekten ihtiyaçsız bırakır. Zikir ariflerin kalplerinin azığıdır. Onları yemek ve suya ihtiyaç hissettirmez. Şairin dediği gibi:

Suya hasret çektiğimde sensin benim pınarım.
Ve yemeği arzu ettiğimde sensin benim azığım.

Ariflerin açlık hissettikleri zaman münacat azığıyla doyarlar.
Münacatın lezzetini bir lokmaya satanlara yazıklar olsun!

Özelikle Kadir gecesi olması kuvvetle muhtemel olan günlerde orucu geceye kadar uzatmak evladır. Zirr b. Hubeyş 27. gece hakkında diyor ki: "Kim iftarını geciktirmeye güç yetiriyorsa geciktirsin ve iftarını suyla karışmış az bir sütle yapsın."

---

43 Buhari 1963, Ebu Davud 2361

5) Akşam ve Yatsı Namazı Arasında Yıkanmak

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in son on gününde yaptığı şeylerden biri de akşam ve yatsı ezanı arasında yıkanmasıdır. Ali *radiyallahu anh*'dan nakledilen hadiste Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in son on günde her akşam ve yatsı arasında yıkandığı belirtilmiştir. Huzeyfe *radiyallahu anh*'dan nakledilen hadise göre o şöyle diyor: “Bir gece Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* hurma dallarından yapılmış bir odada iken kalktı ve üzerine bir kova su dökerek yıkandı.” İbn Cerir diyor ki: Ramazan'ın son on gününde geceleri yıkanmayı, gusül yapmayı müstehap görüyorlardı. İmam Nehai *rahimehullah* son on gün boyunca her gece yıkanır. Bazı kimseler de Kadir gecesini olması muhtemel günlerde yıkanır ve güzelce koku sürünürlerdi. Zirr b. Hubeyş Ramazan'ın 27. gecesini yıkanmayı emretmiştir. Nakledildiğine göre Enes *radiyallahu anh* Ramazan'ın 24. gecesini yıkanır, yeni bir peştemal ve aba giyer ve koku sürünürdü. Sabah olduğu zaman onları katlar ve gelecek seneye kadar giymezi. Eyyüp es Sahtiyani *rahimehullah* de 23 ve 24. gecelerde yıkanır, iki yeni elbise giyer, tütsülenir ve şöyle derdi. “23. gece Medine ehlinin gecesini, peşinden gelende bizim gecemiz yani Basralıların gecesidir.” Hammad b. Seleme *rahimehullah* diyor ki: Kadir gecesini olması muhtemel olan gecelerde Sabit el Bunani ve Humeyd et Tavi (Allah ikisine rahmet esin) en güzel elbiselerini giyer, güzel koku sürünür ve mescidi güzel kokularla tütsülerlerdi. Sabit diyor ki: “Temim ed Dari *radiyallahu anh*'ın bin dirhemle satın aldığı bir yeni elbisesi vardı ve Kadir gecesini olma ihtimali olan gecelerde onu giyerdi.”

Bütün bunlardan da anlaşılıyor ki; Kadir gecesini olması muhtemel gecelerde, temizlenmek, süslenmek ve güzel kokular

sürünmek müstehaptır. Nasıl ki Cuma günleri ve bayram günlerinde meşru ise aynı şekilde diğer namazlar için de güzel elbise, süslenmek meşru ve müstehaptır. **“Ey Ademoğulları, ziynetinizi alın, güzel elbiselerinizi giyinin...”** (Araf 31)

Şu da var ki zahiri ziynet ancak iç alemin süslenmesi, tevbe ve Allah’a yönelme ile olur. Günahların çirkinliklerinden ve kötülüklerinden temizlenerek olur. İç alemin harap olanın dış görünüşü süslenmesinde bir fayda yoktur. **“Ey Ademoğulları, size avret yerinizi örtecek bir libas ile giyiniz süsleneceğiniz bir elbise indirdik. Takva elbisesine gelince o, daha hayırlıdır.”** (Araf 26)

Eğer kişi takva elbisesi giymez ise,
Giyinmiş gözüke dahi çıplaktır.

Herhangi bir kimsenin içini ve dışını temizlemeden, süslenmeden gizliyi ve açığı bilen Mülkün Sahibi, en yüce padişaha münacatta bulunması uygun olmaz. Çünkü O: suretlere, şekillere bakmaz, bilakis kalplere ve amellere bakar. Her kim onun huzurunda durmak isterse dışını elbise ile içini de takva ile süslesin. Şibli diyor ki:

Dediler: Yarın bayramdır sen ne giyeceksin?

Dedim ki: Maşukunun sevgisine müptela olan saki’nin elbisesi.

*Fakirlik ve sabır elbisesi ki altında
Bayram ve Cuma günleri dostu hisseden bir kalp barındırır.
Sevgili ile vuslat gününde giyebileceğin en güzel elbise,*

*Onu görme yolunda eskittiğin elbisedir.
Ey umudum! Sen olmadıktan sonra tüm zaman bana matemdir
Bayram ise seni görüp işitebildiğim her zamandır.*

6) İtikaf

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in son on günde yaptığı şeylerden bir tanesi de itikafa girmektir. Aişe *radiyallahu anha* şöyle diyor: “Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* vefat edene kadar Ramazan'ın son on günü itikafa girerdi.” Buhari'nin Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'dan naklettiği hadis ise şöyledir: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bütün Ramazan boyunca on gün itikafa giriyordu. Vefat ettiği sene ise 20 gün itikafa girdi. Buhari'nin Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'dan naklettiği bir hadis ise şöyledir: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan olunca on gün itikafa giriyordu. Vefat ettiği sene ise 20 gün itikafa girdi.”

Kadir gecesinin talep edildiği bu on günde Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* meşgalelerine ara vererek, yalnız kalmak, Rabbine dua, zikir ve münacatta bulunmak için itikafa giriyordu. Kendisine özel bir hasır alıp insanlarla meşgul olmadan ve onlar arasına karışmadan yalnız kalıyordu. Bu sebeple İmam Ahmd şöyle diyor. “İtikafa kalan bir kimse için insanların arasında katılması, onlarla meşgul olması iyi değildir. Velez ki ilim öğretmek veya Kur'an'ı Kerim okutmak olsun. Faziletli olan, yalnız kalıp, tek başına Rabbine dua, zikir ve münacatta bulunmaktır.” Şer'i olan halvet budur ve mescitlerde olur. Bu şekilde cumalar ve cemaatle namaz terk edilmemiş olur. Cuma namazları ve cemaate engel olan halvetler caiz değildir, nehyedilmiştir. İbn Abbas *radiyallahu anh*'ya Geceleri kıyam halinde olup gündüzleri oruç tutan ve Cuma ve

cemaatlere iştirak etmeyen adamın hali sorulduğunda: “O kimse cehennemdedir” diye cevap vermiştir.

Bu ümmet için meşru olan halvet itikaftır ve mescidlerde olur. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’in yaptığı gibi özellikle Ramazan ayının son on gününde yapmak en faziletlisidir. İtikafa giren kimse kendisini meşgul edecek bütün işlerden el etek çekmiş, kalbi ve bedeni ile Rabbine yönelmiştir. Allah’ı razı etmekten başka bir tasası yoktur. Alim ve zahit insan Davud et Tai *rahimehullah* bu kimselerden idi. O geceleri şöyle söylüyordu: “Ya Rabbi! Seni dert edindiğim için diğer dertlerimi unuttum, devamlı uykusuzluğa alıştım, Senin cemalini görme arzum bana bütün lezzetleri unutturdu, benimle arzularım arasında engel oldu.”

Benim ondan başka meşgalem yok, hayır asla yok.

Benim kalbimden onun sevgisini hiçbir sevgi çekip alamaz.

O, buğzeder ya da umudum boşa çıkarsa ne yaparım ben.

O, bensiz de yapar ama ben onsuz yapamam.

İtikafın manası ve hakikati yaratıcıya istediği şeyler ile bağlanabilmek için mahlukla alakayı kesmektir. Allah hakkında marifet, bilgi ve muhabbet arttığında sahibine her halükarda Allah’a yönelme duygusu bahşeder. Evinde tek başına kalıp Rabbini düşünen bir kimseye; “Korkmuyormusun?” diye sorulduğunda: “Ben beni zikredenin yanında olurum” diyen bir zat var iken nasıl korkayım ki? diye cevap vermiştir.

Senden uzak olduktan sonra dostlarımın olduğu ortamlar bile bana ürkütücü gelir.

Tek başıma kalıp seni gördüğümde ise sen benim biricik dostum olursun.

Ey Kadir gecesi! Abidlere bir bak, şahitlik et onlara. Ey Abidlerin bedenleri! Rabbinize rüku ve secde edin.

Ey Rabbinden istekte bulunan diller, isteğinizde samimi olun ve Allah'tan ısrarla isteyin.

*Ey gece abidleri! Çalışın ve samimi olun
Nice dua edenin reddedilmez duası.
Şunu bilin ki geceleyin ancak ve ancak
Azim ve ciddiyet sahibi olanlar kalkar.*

Kadir gecesi muhabbet ehli için Rablerine yakın olacakları, ünsiyet kuracakları önemli bir gecedir. Onlar kendilerini Rablerinden uzaklaştıracak malayani gecelerden kaçarlara.

Ey ömrünü boş şeylerle tüketen kişiler, kaçırdığınız hayırları Kadir gecesi kazanmaya çalışın, çünkü Kadir gecesi bir ömre bedeldir.

Bu geceyle ben uzun süre hasta olan kalbimi tedavi ettim. Öyle bir gece ki bütün gecelerime denk.

Allah Teala şöyle buyuruyor: **“Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.”** (Kadir 3)

Kadir geceninin bu kadar faziletli olması ve meleklerin bu gecede inmesinin hikmeti hususunda çeşitli görüşler beyan edilmiştir. Krallar ve efendiler, evleri temizlenmeden, dayalı döşeli olmadan, hizmetçilerinin elbiseleri, silahları düzenlenmeden hiç kimsenin evlerine girmesinden hoşnut olmazlar. Kadir gecesini olduğu zaman Allah Teala meleklerine yeryüzüne inmelerini emreder. Çünkü kullar nefislerini itaatle, oruç ve namazlarla süslemiş, mescitlerini de kandil ve lambalarla aydınlatmışlardır. Allah, meleklerle şöyle der: Siz “Orada bozgunculuk çıkaracak birini mi yaratacaksınız?” dediğinizde ben sizin bilmediklerinizi bilirim” demiştim. Bu gece kullarımın yanına gidin de onları kıyam halinde, secde halinde ve rüku halinde görün ve bilin ki, ben onları bilerek alemlere seçkin kıldım.”

İmam Malik diyor ki: Bana ulaşan bir hadiste şöyle buyurulmaktadır: *“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’e önceki insanların ölümleri gösterildi. Diğer ümmetlerin uzun ömür sayesinde yaptığı amelleri kendinin ömrünün kısa olması sebebiyle yapamayacağından dolayı Allah ona bin aydan daha hayırlı Kadir gecesini vermiştir.”*

Ebu Hureyre radiyallahu anh’ın naklettiği bir hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyuruyor. “Kim inanarak ve ecrini Allah’tan bekleyerek Kadir gecesini kıyamla geçirirse geçmiş günahları affolunur.”⁴⁴ İmam Ahmed’in Ubade b. Samit radiyallahu anh’dan naklettiği bir hadiste Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyuruyor: *“Kim ecrini umarak (geceyi ihya etmek için) kalkar ve Kadir gecesine isabet ederse geçmiş ve gelecek günahları affolunur.”* Ebu Hureyre radiyallahu anh şöyle demiştir: Rasulullah

44 Buhari, salatu’t Teravih c.4 s.250, Müslim, Salatu’l Müsafirin, 759

sallallahu aleyhi ve sellem Ramazan ayı hususunda şöyle buyuruyor: “O ayda bin aydan daha hayırlı bir gece vardır. Kim onun hayrından mahrum olursa gerçekten mahrum olmuş olur.”

Kardeşlerim! İtimat edilecek olan amelin kabul omasıdır, gayretin fazla olması değil, itibar alınacak olan kalplerdeki niyettir, bedeninin ameli değil. Nice kıyam edip de ecirden mahrum olanlar var iken niceleri de uyuduğu halde merhum, rahmete mazhardır. Bu kimse uyumuş fakat kalbi zikir halindedir, diğeri ise kalkmıştır fakat kalbi fücür içindedir.

*Eğer kader insana yardım ederse,
Nice uyuyanı kıyama duranlarla eşit kılar.*

Ancak kul hayırları kazanmak ve salih amelleri elde etmek için çaba göstermek, gayret etmekle mesüldür. Her kişiye yaratıldığı şey kolaylaştırılır. Kişi saadet (Cennet) ehlinden ise saadet ehlinin ameli kendisine kolaylaştırılır. Şekavet (Cehennem) ehlinden ise Cehennem ehlinin ameli kendisine kolaylaştırılır. **“Kim Allah yolunda harcar ve O’ndan korkar ve en güzel olanı (İslam inancını) tasdik ederse, Biz, ona en kolay olanı kolaylaştırırız. Fakat kim de cimrilik eder (Allah’a) ihtiyacı yokmuş gibi davranırsa ve en güzel olanı (İslam inancını) yalanlarsa, Biz de ona en zor olanı (isyanı) kolaylaştırırız.”** (Leyl 5-10)

Haydi, ayın geri kalan kısmında salih amel kazanmak için yarışalım, bu sayede belki ömrümüzü zayi etmiş olduğumuz bölümleri telafi ederiz.

Ömrümüz gaflet, eğlence ve hüsrân ile geçti.
Eyvah geçen günlerimdeki kayıplarına.
Zayi ettiğim günlerimde bir özrüm yoktu.
Hamd ve şükür vecibelerinden nasıl da gafil olduk.
Allah bize özel bir ay verdi
Öyle bir ay ki onda zikri indirdi
Hiçbir aya benzemez Kadir gecesi
Nice sahih haberler vardır, ondaki hayırla ilgili.
Ne mutlu o kimseye ki onu son on günde aradı.
Özellikle tekli günlerde. Çünkü sahih hadisler vardır.
O günde melekler nur ve iyilik ile iner
Fecir doğana kadar herkese selam eder.
Onu hazine bilin, çünkü o en iyi hazinelerdendir.
Niceleri vardır ki farkında olmadan Cehennemden azat edilir.

5. Konu

Ramazan Ayının Son Yedi Günü Hakkında

İbn Ömer *radiyallahu anhuma*'nın naklettiği bir hadiste: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sahabelerinden bir kaçına Kadir gecesi, uykularında son yedi günde gösterildi. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'de şöyle buyurdu: “Görüyorum ki sizin rüyalarınız Kadir gecesini son yedi günde olduğu hususunda birleşmiştir. Her kim Kadir gecesini arayacak olursa son yedi günde arasın.”⁴⁵ İbn Ömer *radiyallahu anhuma*'nın Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den naklettiğine göre Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “Kadir gecesini son on günde talep edin. Sizden biri şayet zayıf düşerse veya aciz kalacak olursa son yedi günde, (acizliğe) yenilmesin, (illa Kadir gecesini talep etsin)”⁴⁶

Buhari'nin bir hadisinde: “Ramazanın son on gününün tekli olan günlerinde...” şeklinde geçmektedir.

Ebu Bekir *radiyallahu anh* şöyle söylemiştir: “Ben Kadir gecesini ancak Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den, “O’nu son on gecede arayın” diye işittiğim için son on gecede ararım. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'i şöyle söylerken işittim: “Onu son on gecede talep edin arayın.” Ebu Bekir *radiyallahu anh* Ramazanın ilk yirmi gününde senenin diğer zamanlarında kıldığı gibi namaz kılıyordu. Son on gün girdiğinde daha bir gayret gösterir ve kalan yedi günde Kadir gecesini talep edilmesini emrederdi.

45 Buhari Salatu't Teravîh, 205, Müslim 1165

46 Müslim, 1165

Alimlerin ekseriyeti: Kadir gecesini son on günle sınırlı olduğunu söylemiş ancak son on günün hangi gecesinde Kadir gecesinin daha fazla talep edilmesi gerektiği hususunda ihtilaf etmişlerdir. Hasan'ı Basri ve İmam Malik'ten son on günün bütün gecelerinde Kadir gecesinin talep edileceği nakledilmiştir. Ancak genel görüş ise özellikle tekli gecelerde talep edilmesidir. Bu görüşte olan alimler de hangi tekli gecede olacağı hususunda ihtilaf etmişlerdir.

Bazıları yirmi birinci gecede talep edilmesi gerektiğini söylemiştir. İmam Şafii'den nakledilen meşhur görüş budur. İmam Şafii'den hem yirmi birinci gecede hem de yirmi üçüncü gecede talep edileceği de nakledilmiş. İmam Şaffi diyor ki: “Allah en iyisini bilir bu konudaki hadislerin en kuvvetlilerinin 21. ve 23. gece ile ilgili hadisler olduğu görüşündeyim. Ali ve İbn Mesud radiyallahu anhum'dan da 21. ve 23. gecelerde Kadir gecesinin takip edileceği nakledilmiştir.

İmam Şafii *rahimehullah*'dan nakledilen başka bir görüşte ise; Kadir gecesinin en çok beklenileceği, talep edileceği gecenin 23. gece olduğudur. Bu Medine ehli alimlerinin görüşü olup, Süfyan'ı Sevri bunu Mekke ve Medine ehli alimlerinden nakletmiştir. Bu görüş aynı zamanda Mekhul eş Şami'nin görüşüdür.

Bir grupta 24. geceyi tercih etmiştir. Bu görüşte olanlar da Hasan'ı Basri ve Basra ehli alimleridir. Bu görüş aynı zamanda Enes radiyallahu anh'tan nakledilmiştir. Humeyd et Tavi, Eyyub es Sahtiyani, Sabit el Bunani ihtiyatlı davranıp 23. ve 24. geceyi beraber ihya ediyorlardı.

Bir grup alimde 27. gece görüşünü tercih etmiştir. Süfyan'ı es Sevri *rahimehullah* bu görüşü Kufe ehli alimlerinden nakletmiş ve şöyle demiştir: “Biz Ubey b. Ka'b tan gelen hadis sebebiyle Kadir gecesinin 27. gece olduğunu söylüyoruz. Ubeyy b Ka'b bu konuda istisna getirmeden şu şekilde yemin ediyordu. “Vallahi ben o gece (Kadir gecesini) hangi gecedir biliyorum. O Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bize kıyamını emrettiği gecedir. O yirmi yedinci gecedir.”⁴⁷

İmam Ahmed Müsned'inde İbni Abbas *radiyallahu anh*'dan naklettiği hadiste şöyle buyurulmaktadır: Bir adam, “Ey Allah'ın Rasulü ben yaşlı, hasta bir ihtiyarım. Kıyama kalkmak bana zor geliyor. Bana bir gece emret de umulur ki Allah o gecede beni Kadir gecesine muvaffak kılar” diyince Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* “*Sen yedinci gecede kalk*” buyurdu.

İbni Ömer'den nakledildiğine göre: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “*Sizden kim (Kadir gecesini) arayacaksa 27. gecede arasın.*”⁴⁸ Sünnen'i Ebu Davud'ta ravileri sahih olan bir senetle Muaviye *radiyallahu anh*'dan nakledilen hadisine göre Kadir gecesini 27. gecedir.⁴⁹

Bütün bu nakillerin hepsi 27. gecenin son yedi ve on gecenin diğer tekli günlerinden daha te'kidli ve delil açısından daha destekli olduğuna delalet etmektedir.

Son dönem alimleri Kadir gecesinin 27. gece olduğuna dair Kuran'ı Kerimde iki yerden delil çıkarmışlardır.

47 Müslim, Salatu'l Musafirin 762

48 İmam Ahmed Musned c.2 s.27

49 Ebu Davud 1386

Birincisi: Allah Teala Kadir gecesini lafzını Kadir süresinde 3 kere tekrar etmiştir. Kadir gecesinin harf sayısı da 9'dur. 9 ile 3 çarpıldığında 27 olur. İkincisi de: Allah Teala (selam'un hiye) demiştir. (Hiye) zamiri surenin 27. kelimesidir. Surenin bütün kelime sayısı ise 30 dur.

İbn Atiyye diyor ki: Bu tefsir ilminin nüktelerinden olup sağlam bir ilme dayanmamaktadır. İşin aslı da İbn Atiyye'nin dediği gibidir. Kadir gecesinin 27. gece olduğunu söyleyenler görüşlerini şu delillerle de desteklemişlerdir. Bu gecede bir takım kimselerin dualarına icabet edilmiştir. O gecenin sabahında güneşin ışınları diğer günlerden farklıdır. Yıldızların o gece değişik halleri vardır. Bazı salihler o gece denize girdiklerinde deniz suyunun tatlı olduğunu söylemişlerdir. Bilinmeli ki bütün bu alametler Kadir gecesinin kesin olarak belirlenmesi için yeterli değildir.

6. KONU

Kadir Gecesinde Yapılacak Ameller

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den nakledilen bir hadiste şöyle buyurulmaktadır: “Kim kadir gecesini inanarak ve ecirini Allah’tan bekleyerek kıyamla geçirir (ihya eder)se geçmiş günahları affolunur.” Kıyamla geçirilmesi, gecenin teheccüd ve namaz ile ihya edilmesidir. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Aişe *radiyallahu anha*’ya bu gecede dua etmeyi emretmiştir.”

Sufyan’ı Sevri de diyor ki: “Bu gecede dua etmek bana namaz kılmaktan daha sevimlidir. Şayet Kur’an okur, Allah’a ısrarla dua eder ve ondan talepte bulunursa umulur ki duası kabul olunur.” Sufyan’ı Sevri şunu kastetmektedir: Çok dua etmek, içinde dua yapılmayan namazdan daha faziletlidir. Bir kimse hem Kur’an okur hem dua ederse bu daha faziletli olur. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan gecelerinde teheccüde kalkar ve tertil üzere Kur’an okurdu. Rahmet ayeti geçtiğinde onu Allah’tan talep eder, azap ayeti geçtiğinde ise ondan Allah’a sığınır. Namazı, Kuran okumayı, duayı ve tefekkürü hep bir arada yapardı. İşte son on günde ve diğer günlerde yapılacak amellerin en faziletlisi ve en mükemmeli budur. -Allah en iyi bilendir.-

İmam Şa’bi *rahimehullah* Kadir gecesini hususunda şöyle diyor: “Gecesi, gündüzü gibidir.” İmam Şafii’de sanki bu sözü izah eder gibi şöyle diyor: “Bir kimsenin ibadet ve taatta gayeleri gece nasılsa gündüzün de öyle olmasını müstehab görüyorum.”

Sevenlerine geceler uzun gelir, her sene Ramazanın son on günün gecelerine kavuşmak için geceleri teker teker sayarlar. Buna nail olduklarında emellerine kavuşmuş olurlar.

*Aşk sabır gömleğini delik deşik etti.
Ben ise hayretler içerisinde kalmış, şaşırılmışım.
Ahh! Geçip giden şu güzel geceye.
O gecelerin tümü Kadir Gecesi gibiydiler
Bu hicrandan sonra dönerlerse eğer tekrar,
Allah'a verdiğim bütün adakları yerine getireceğim.
Ve şükürümün hatibi hamd ile kıyama duracaktır.*

Seher rüzgarları günahkarların iniltilerini, aşıkların nefeslerini ve tevbe edenlerin hikayelerini alıp götürüyor. Sonrada bütün bunların kabul edildiğini, yazılı olmayan bir şekilde bildiriyor.

*Haber verdim onlara ki meltem rüzgarı,
Götürür sevgiliye sözlerimi her estiğinde.
Ancak sevgili, onların sevgisi ile dopdolu olduğumu bilmiyor.
Gece yarıları uykusuz kalmak bana rahat uykulardan daha
sevimlidir.
Seher serinliğinin habercisi ilahi lütuflarla geldiğinde bunu ancak
kendisine nasip yazılanlar anlar
Ey Necidin sabah rüzgarı!
Onların selamını getirirsen eğer,
Bunu kafileden gizli tut.
Ve sakın bu gizli sırrı ifşa etme.
Çünkü ben tanıdıklarımın yanında
Dostlarımın anılmasını kıskanırım.*

Ey terk edilen Yakup, Yusuf’a vuslat rüzgarı esti. Şayet sabırla beklersen, âmalıktan sonra tekrar görebilirsin. Ve kaybettiğin şeyleri bulursun.

*Eskiden çok güzel bir kalbim vardı benim
Gelip geçen zaman içerisinde kaybolup gitti.
Ya Rab! Kalbimi bana geri ver. Çünkü
Onu ararken bitip tükendi sabrım, benim
Şu bedende can kaldığı sürece yardım et bana.
Ey kendisine sığınanların biricik sığınağı.*

Günahkarlar seherlerde pişman olup kalksalar ve özürlerini şu şekilde beyan etseler; **“Ey aziz! Bizi ve ailemizi kıtlık bastı ve biz değersiz bir sermaye ile geldik. Hakkımızı tam ölçerek ver. Ayrıca bize bağışta bulun...”** (Yusuf 88) onlara şu hüküm verildi. **“Bugün sizi kınamak yok, Allah sizi affetsin! O merhametlilerin en merhametlisidir.”** (Yusuf 92)

*Yakub’un evlatları Yusuf’a nasıl şikayette bulundularsa,
Ben de öylece Allah’a şikayette bulunuyorum.
Zorluk isabet etti bana ya Rab! Ve Sensin,
Bilen halimi ve gören durumumu.
Benim bu değersiz eşyam muhtaçtır.
Vefalı ve şerefli olanın engin hoşgörüşünde.
Şu zavallı bıçare, rahmetini umarak.
Kapına gelmiştir. Bu zelile, rahmet et. Ve ona acı.
Ölçümü tastamam yap ve tasadduk et.
Az amel işleyen zayıf ve gariban şu kuluna.*

Aişe *radiyallahu anha* validemiz Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e şöyle dedi: Kadir gecesine erişirsem, nasıl dua edeyim ne söyleyeyim? Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: “Allah’ım Sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni de affet.”⁵⁰ diye dua et buyurdu.” Afuvv, Allah Teala’nın isimlerindendir. Kullarının hatalarını affeder ve bu hataların izlerini siler. Affetmeyi, kullarına karşı affedici olmayı sever. Kullar birbirlerini affederlerse O da kullarına affı ile muamele eder. Affetmek O’na cezalandırmaktan daha sevimlidir.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* duasında şöyle diyordu: “Allah’ım! Öfkenden rızana, cezalandırmadan affına sığınıyorum.”⁵¹

Allah affı ile muamele etmek için birçok velisini ve sevdiğini günahlarla imtihan etmiştir. Muhakkak ki Allah affetmeyi ve mağfireti, bağışlamayı sever. İbn Abbas *radiyallahu anh*’dan nakledilen merfu hadiste şöyle geçmektedir: “Allah Kadir gecesinde ümmeti Muhammed’e merhamet eder ancak 4 kişi hariç. İçki içen, ana babasına isyan eden, kindar ve sıla’ı rahimi terk eden kimse.”

Arifler, Allah’ın yüceliğini bildiklerinde ona boyun eğler. Günahkarlar onun engin affını işitince umutlanırlar. Şayet günahkarların affedileceklerine dair bir umutları olmasaydı, kalpleri Allah’tan ümitsizlik sebebi ile yanardı. Ancak Allah’ın affı anlatılınca, O’nun affının serinliğinde rahatladılar. Bazı salih kimseler dualarında şöyle derdi: “Allah’ım! Günahlarım çoğaldı, anlatılmayacak kadar büyüdü. Ancak günahlarım senin affının yanında küçük kalır. Beni affet ya Rabbi!” Başka bir tanesi de şöyle

50 Tirmizi 3508, İbn Mace 3850, İmam Ahmed Musned

51 Müslim, Ebu Davud 879, Tirmizi 3491, Nesia c.2 s.225, İbn Mace 3841

demiştir: “Günahım büyük, senin affın ise daha büyüktür. Ey Kerim olan Rabbim! Günahımla affını bir araya getir. (Affın günahımı geçsin).

*Ey günahı büyük olan kimse!
Allah’ın affı günahından daha büyüktür.
Günahların en büyüğü bile,
Allah’ın affı yanında küçüktür.*

Kadir gecesinde ve son günde salih ameller işledikten sonra Allah’tan af dilemek emredildi. Çünkü arifler ameller hususunda çaba gösterirler daha sonra amellerinin kabul olup olmadığını bilmedikleri için, kendilerinin salih bir amel, salih bir davranış, salih bir söz işlemedikleri kanaatine varıp hatalı ve günahkar kimse gibi affedilmeyi isterler. Yahya b. Musa *radiyallahu anh* diyor ki: “Maksadı Allah’ın affı olmayan kimse arif değildir.”

*Eğer ben size yaklaşmaya layık değilsem dahi,
Şanınıza yakışan şey hatalarımı affettir.*

Kim günahını Allah’ın affından umut kesecek kadar gözünde büyütürse Allah’ın rızasını umamaz. Pişmanlıkla beraber affedilmeyi istemek gerekir.

*Ya Rab! Kulun sana geldi.
Günah işlemiş sana nida etti.
Geçmişte yaptığı günahlardan dolayı
Senden haya etmesi zaten yeter ona.
Helak edici günahlara birçok günahı,
Ekledi de nefsine zulmetti.*

*Affın bir bölümüne sığındı ki
Bununla kendini azabından korusun.
Ya Rab! Affet ve ona afiyet ver.
Şüphe yok sen affedenlerin affa en layıkısın*

7. KONU

Ramazana Veda

Buhari ve Müslim'in Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'dan naklettiği hadiste Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyuruyor: “*Kim inanarak ve ecrini Allah'tan umarak Ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları affolunur.*”

Yine Buhari ve Müslim'in aynı şekilde Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'dan naklettikleri hadiste ise Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “*Kim iman ederek ve ecrini Allah'tan bekleyerek Ramazanı kıyamla geçirirse geçmiş günahları affolunur.*”

İmam Nesai *rahimehullah*'ın naklinde ise şöyle geçmektedir: “*Kim iman ederek ve sevabını Allah'tan umarak Ramazan orucunu tutarsa geçmiş ve gelecek günahları affolunur.*”

Orucun günahlara kefaret olması için hadislerde gözetlemesi gereken hakları gözetme şartı vardır. Müsned'de ve İbn Hibban'ın sahihinde Ebu Said el Hudri *radiyallahu anh*'dan nakledilen bir hadiste Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır: “*Kim Ramazan orucunu tutar, onun sınırlarını bilir, gözetilmesi gereken haklarını gözetirse bu önceki hatalarına keffaret olur.*”

Alimlerin geneline göre kefaret, küçük günahlar için geçerlidir. İmam Müslim'in Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'dan naklettiği hadis buna delalet etmektedir. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyuruyor: “*Beş vakit namaz, Cuma diğer Cuma'ya, Ramazandan*

diğer Ramazana kadar büyük günahlardan kaçınıldığında arasında ki şeylere keffaret olur.”

Bu ve benzer hadislerin yorumu hususunda iki görüş vardır. Birinci görüş: Bu amellerin günahlara keffaret olması için büyük günahlardan kaçınmak şart koşulmuştur. Her kim büyük günahlardan kaçınmazsa bu ameller onun ne büyük ne de küçük günahına keffaret olur. İkinci görüş ise şöyledir: Bu farzlar her halükarda küçük günahlara keffaret olur. İster büyük günahlardan kaçınılsın, ister kaçınılmasın. Ancak hiçbir şekilde büyük günahlara keffaret olmaz. İbn Münzir *rahimehullah*, Kadir gecesinin kıyâmı hakkında şöyle diyor: Ebu Hureyre *radiyallahu anh*’ın hadisi, üç sebepten dolayı her birinin geçmiş günahlara keffaret olacağına delildir:

1- Ramazan orucu

2- Ramazan kıyâmı (teravîh)

3- Kadir gecesinin kıyâmı. (İhya edilmesi)

Kadir gecesinin günahlara keffaret olması için ayın bitmesi şart değildir. Ancak Ramazan orucunun ve kıyâmının (teravîh namazının) günahlara keffaret olması, ayın tamamlanmasına bağlıdır. Ay tamamlandığında mümin kişinin orucu ve kıyâmı da tamamlanmış olur. Bunun neticesinde, bu iki amelini tam olarak yerine getirdiyse önceki günahları bağışlanmış olur. Her kim işini tam yaparsa ona ücreti tam verilir. Kim de kendisine verilen şeyi eksiksiz teslim ederse karşılığını peşin ve eksiksiz alır.

Ben kalbimi size ancak beraberliğimiz karşılığında sattım.

Ve onu yine ancak vade olmadan peşin peşin teslim ederim.

Eğer şartıma vefa gösterirseniz, bende vefalı olurum.

Yok, eğer kabul etmezseniz rehinim her zaman bendedir.

Bir kimse yapması gereken ameli eksik yaparsa, karşılığını kusuru kadar eksik alır. Ve kendisinden başkasını kınayamaz. Selman *radiyallahu anh* diyor ki: “Namaz ölçüdür. Kim onu hakkıyla yerine getirir, vefa gösterirse ecir tam verilir. Kim alışverişte hile yaparsa, eksiklik yaparsa size bu kimseler hakkında ne dendiğini biliyorsunuz. (Mutaffifin suresinin ilk ayetlerini kastediyor.) Oruç ve diğer ameller de bu minval üzeredir. Kim o amellere vefa gösterirse o Allah’ın en hayırlı kullarındandır. Kim de o amellerde hile yapar ve eksik yaparsa yazıklar olsun o eksik yapanlara.”

Arzu ve hevasının isteğine tamamen uyup oruçlarını hakkıyla yerine getirmeyenler hiç utanmazlar mı? Medyen halkı nasıl Allah’ın rahmetinden uzaklaştıysa, günahkarlar da öylece Allah’ın rahmetinden uzaklaştı. Hadiste şöyle buyurulmaktadır. “*Hırsızların en kötüsü namazından çalan kimsedir.*” Dünya terazisinde eksik tartanlar bu şekilde kınanmışlarsa, din işinde eksiklik yapanların durumu ne olur acaba! **“İşte (böyle) namaz kılanların vay haline ki, onlar namazlarından gaflet içindedirler.”** (Maun 4-5)

Yarın her nefese kazandığı verilir.

Ve tüm ekenler ektiklerini biçerler

Eğer iyilik yaparlarsa bunun faydası kendilerinedir.

Eğer kötülük yaparlarsa bu ne kötü bir şeydir.

Selefi Salihin amellerini tam ve mükemmel bir şekilde yapmak için gayret gösteriyorlar daha sonra da kabul edileceğinden endişe duyup, reddedilmesinden korkuyorlardı. Bunlar **“verdiklerini verirlerken kalpleri ürperenlerdir.”** (Münmin’un 60)

Ali *radiyallahu anh*’dan nakledilen bir hadise göre şöyle diyor: “Amelden çok amelin kabul edilmesine özen gösterin. Allah’ın şu buyruğunu işitmiyor musunuz? **“Allah ancak muttakilerden kabul eder.”** (Maide 27)

Fazle b. Ubeyd *radiyallahu anh* diyor ki: “Allah’ın, benden hardal tanesi kadar bir ameli kabul ettiğini bilmem bana dünya ve içindekilerden daha sevimlidir. Çünkü Allah **“Ancak muttakilerden kabul edeceğini”** söylüyor.” Malik b. Dinar *rahimehullah* da bu konuda şöyle diyor: “Amelin kabul edilmeyeceğinden korkmak, ameli yapmaktan daha zordur.” Beşinci Raşit Halife Ömer b. Abdulaziz, Ramazan bayramı gününde hutbeye çıktı ve şöyle dedi: “Ey İnsanlar! Otuz gün oruç tuttunuz. 30 gün kıyam ettiniz, teravih kıldınız. Bugün de Allah’tan amellerinizi kabul etmesini isteyin.” Selefi Salihinden bazıları bayram gününde hüzünlenirlerdi. Kendilerine “bugün mutluluk, sevinç günüdür” denildiğinde; “Doğru söylüyorsunuz. Ancak ben bir kulum ve Rabbim bana amel işlememi emretti. Ben ise Onun amelimi kabul edip etmediğini bilemiyorum.”

Hasan'ı Basri'den nakledilene göre o şöyle demiştir: “Allah, Ramazan ayını mahlukatı için bir yarış alanı kıldı. Ona itaat ederek, onun rızasını kazanmak için yarışıyorlar. Kimileri çabuk davrandı, önden gitti ve kazandı. Kimileri ise arkada kaldı ve hüsrana uğradı. İhsan ehlinin kazançlı olduğu, batıl ehlinin ise kaybettiği bir günde asıl şaşırılacak kimseler oyun ve eğlenceye dalan kimselerdir.”

Belki de kalbim gafil diye sen bana kızgınsın ya Rab!

Yok, eğer benden razı isen selam olsun hem dünyaya hem ahirete.

Ali *radiyallahu anh*'dan nakledildiğine göre Ramazan ayının son gecesinde şöyle seslenirdi: “Ey ameli kabul edilen kimseler! Sizleri tebrik ederim. Ey ecirden mahrum olan kimseler! Sizlere başsağlığı dileyelim.” İbn Mesud *radiyallahu anh*'dan da benzer bir söz nakledilmiştir: Ancak şu ziyade vardır. “Ey ameli kabul olunan kimse! Mutlu, bahtiyar ol. Ey ameli reddedilen kimse! Musibetine karşı Allah yardımcın olsun.”

Bir bilebilseydim ameli kabul gören kimdir?

Ki o tebrik edilir, eyvah kabul edilmeyenlerin zararına.

Allah kimi kabul etmez ve ondan yüz çevirirse,
İşte onu rezil – rüsvay etmiş ve burnunu yere sürtmüştür.

Ramazandaki hayır ve bereketi kaçırın, Ramazanda ecirden mahrum olan kimseler ne kadar da nasipsizlerdir? Niceleri vardır ki onun nasibi kabul'u amel ve mağfirettir. Niceleri de vardır ki nasibi

hüsran ve başarısızlıktır. Nice kıyama duranlar vardır, kıyıamları sadece uykusuzluk getirir. Nice oruç tutanlar vardır ki oruçları sadece kendilerini aç ve susuz bırakır.

*Herkes gitti de beni oturtan bedbahlığımdır.
Herkes ona yaklaştı da beni uzaklaştıran günahımdır.
Yeter artık yeter! Ne zamana kadar kovacaksın beni
Günahlarım düşmanımdır, hepsi hasta eder beni.*

Başka biri de şöyle diyor:

*Sana duyduğum aşırı muhabbet kendimle ilgilenmeme mani oldu
Bana gazab ettikten sonra ölüm bana evladır.
Elimden hiçbir şey gelmiyor, beni biliyorsun
Merhamet et, kulun kapıda bekliyor.*

Ramazan ayında birçok mağfiret sebebi vardır. Daha önceden geçtiği gibi Ramazan orucu, kıyamı (teravih), Kadir gecesini kıyamla geçirmek bu vesilelerdendir. Yine oruçlu kimselere iftar vermek, kölenin yükünü azaltmak da mağfiret sebeplerindendir.

Allah'ı zikretmekte, mağfiret sebeplerinden bir tanesidir. Merfu hadiste şöyle geçmektedir. “*Ramazanda Allah'ı zikreden affedilmiştir.*”⁵²

İstiğfarda, mağfiret sebeplerindendir. İstiğfar, Allah'tan affedilmeyi talep etmektir. Oruçlu kimsenin, oruçlu iken ve iftar anındaki duasına icabet edilir. Bu sebeple İbn Ömer *radiyallahu anh* iftar yapacağı zaman şöyle dua ederdi: “Allah'ım! Ey mağfireti

geniş Rabbim! Beni affet.” Ramazan ayının fazileti hususunda merfu olarak Ebu Hureyre *radiyallahu anh*’dan nakledilen hadiste şöyle buyurulmaktadır: “Ramazan ayında direten, kabul etmeyen kişi hariç herkes affedilir.” “Kim diretir, kabul etmez ki” Ey Ebu Hureyre dediklerinde: “Allah’a istiğfarı kabul etmez, bu hususta diretir.” buyurmuştur. Daha önce de geçtiği gibi iftar edene kadar meleklerin oruçlu kimseler için istiğfarda bulunması da mağfiret sebeplerindendir.

Ramazan ayında mağfiret sebepleri bu kadar çok iken mağfiret nimetini kaçıran kimse gerçekten mahrum, nasipsiz kimsedir. İbn Hibban *rahimehullah*’ın sahihinde Ebu Hureyre *radiyallahu anh*’dan nakledilen hadiste şöyle buyurulmaktadır: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* minbere çıktı ve üç defa Amin dedi. Bunun üzerine Ey Allah’ın Rasulü minbere çıktığın da neden üç defa Amin dediniz?” diye sorulduğunda Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: “*Cibril geldi ve Ramazan ayına yetişip de affedilmeyen kimse Cehenneme girsin ve Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın*” dedi ve bana: “Amin! De dedi. Ben de Amin dedim. Anne ve babasını veya birini sağken görüp de ona iyilik etmeden ölen kimse Cehenneme girsin, Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın.” Dedi. Ve bana “Amin” de buyurdu. Ben de Amin dedim. Her kim yanında senin ismin anıldığında sana salavat getirmeden ölürse Cehenneme girsin, Allah onu (rahmetinden uzaklaştırsın)” Dedi. Ve bana “Amin” de buyurdu. Ben de Amin dedim.” Ramazanda affedilmeyen kimse ne zaman affedilsin? Kadir gecesinde reddedilen kimse ne zaman kabul edilsin? Ramazanda ıslah olmayan, başka ne zaman ıslah olsun? Kendisinde gaflet ve cehalet hastalığı bulunan kimse ne zaman sıhhat bulsun? Meyve zamanı meyve vermeyen ağaçlar önce

kesilir sonra yakılır. Kim ekin vakti ziraatta ihmalkar davranırsa hasat vakti ancak pişmanlık ve zarar biçer.

Vah derdim vah, Ramazan ayı yarılındı ve uzaklaşıp gitti.

Cennetleri ise sadece Allah’a hizmet edenler kazandı.

Gafiller miskinler ise benim gibi boynu bükük kaldı.

Vah onlara! Vah onların mahrum kaldığı şeylerin büyüklüğüne.

Tohum ekme vaktinde ekin ekmeyen kimse hasat vaktinde üzüntü ve pişmanlıktan başka bir şey mi biçer.

Ramazan ayında sermayesi takva olana ve

Allah’ın İpine sarılana müjdeler olsun.

Ramazan ayı başı rahmet, ortası mağfiret, sonu Cehennemden azat olunan bir aydır.

Bu ayın tümü rahmet, mağfiret ve Cehennemden azat olma ayıdır. Sahih hadiste geçtiği gibi “*Bu ayda rahmet kapıları açılır.*”

Tirmizi ve başkalarının naklettiği bir hadis şöyledir: “*Allah’ın her gece Cehennemden azad ettiği kimseler vardır.*”

Çoğu alim Ramazan ayının başını rahmet olduğu görüşündedir. Bu rahmet muhsin ve muttaki kimseler içindir. **“Azabından korkarak ve rahmetimi umarak Allah’a dua edin. Şüphesiz ki, Allah’ın rahmeti, (Muhsinlere) iyilik yapanlara yakındır.”** (Araf 56) **“Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. Rahmetimi, Allah’tan korkanlara, zekatını veren ve ayetlerimize iman eden kimselere yazacağım.”** (Araf 156) Muttakilere bu ayın başında rahmet, rıza ve gönül huzuru elbisesi giydirilir. İhsan ve iyilik ehline lütuf ve ihsanla muamele edilir. Ayın ortası ise

çoğunluğa göre mağfirettir. Her ne kadar küçük günahları işleseler de oruçlular bu zamanda bağışlanır, küçük günahları mağfiretine engel olmaz. Allah'ın buyrdığı gibi: **“Şüphesiz Rabbin, zulmetmelerine rağmen tevbe eden insanlara af sahibidir.”** (Ra'd 6) Ayın sonunda ise günahların helak ettiği, işledikleri büyük günahlarla Cehennemden azad olurlar. Merfu olarak nakledilen İbn Abbas *radıyallahu anh* hadisinde şöyle geçmektedir. *“Allah, Ramazan ayının her gecesı, iftar vaktinde yüz bin kişiyi Cehennemden azat eder. Cuma günü veya gecesı olduğunda her saat yüz bin kişiyi Cehennemden azat eder. Bunların hepsi azabı hak etmiş kimselerdir. Ramazan ayının son gecesı geldiğinde Allah Teala ayın başından sonuna kadar azat ettiği Cehennemlik kimseleri azat eder.”*

Ramazan bayramı günü bütün ümmet için bayramdır. Bu günde, daha önceden büyük günah işlemiş olan oruçlu kimseler Cehennemden azat olunurlar. Günahkarlar bu günde iyilerin arasına katılır. Nasıl ki Kurban günü büyük bir bayram ise! Çünkü Kurban gününden önce Arefe günü vardır ve o günde dünyada hiç o gün kadar azat edilmeyen kimse Cehennemden azat edilir. Her kim bu iki bayram gününde Cehennemden azat edilmişse bu günler de ona bayram, seyrân olur. Her kim de azat edilme nimetini kaçırmış ise bu günler ona zehir, zindân olur.

Sevgilinin bayramı namazgaha gitmek değildir.

Emri beklemek, sultanı görmek de değildir.

Asıl bayram senin Allah katında

Şerefli ve eman içerisinde olmandır.

Bazı arifler kendi durumuna ağlayıp şu şiiri söylemiştir:

Nicedir yüz çevirdiğin bu gurbetim hürmetine

*Acımaz mısın, bana ikram etmez misin?
 Bayram sevinci kuşatmışken her yanı
 Hüznüm artmakta ve asla eksilmemektedir.
 İşlemişsem eğer birtakım kötülükler
 Gönülden bir mazeretim var “Yapmam bir daha.”*

Mağfiret ve Cehennemden azat olma, Ramazan orucu ve kıyamının (teravih)’nın peşinden geldiği için Allah ayın bitiminde tekbir ve şükrü emretmiştir. **“Ki böylece sayıyı tamamlayasınız, sizi doğru yola ilettiği için Allah’ı yüceltesiniz ve şükredesiniz.”** (Bakara 185) Cehennemden azat ederek, günahlarını bağışlayarak, oruca muvaffak kılıp bu konuda onlara yardımcı olarak kullarına ikramda bulunan yüce zata şükür, onu zikretmek ve hakkıyla ondan korkmakla olur. İbni Mesud *radiyallahu anhu* Allah’tan hakkıyla korkmayı (takvayı), ona itaat edip isyan etmemek, devamlı onu zikredip unutmamak ve nimetlerine nankörlük yapmayıp devamlı şükretmek” diye izah etmiştir. Ey büyük günah sahibi kimseler! Bu mübarek günleri ganimet bilin. Onun değerinde onun yerine geçecek başka bir gün yoktur.

Nice günah ve hata sahibi kimseler bu günde Cehennemden azat olunurlar. Her kim bu günlerde Cehennemden azat edilirse büyük mükafatı, değerli armağanı kazanmış olur.

Ey Rabbinin azat ettiği kimse! Sakın hür olduktan sonra günahların köleliğine dönme! Rabbin seni Cehennemden uzaklaştırırken sen ona yaklaşmak mı istiyorsun? Rabbin seni ondan kurtarmışken sen kendini kurtuluş olmaksızın oraya atmak mı istiyorsun?

Eğer bir kimse birçok Cehennemlik amel yaptıktan sonra dahi

Tevbe ederek kurtulabiliyorsa işte budur asıl bahtiyar.

Allah'ın rahmeti Muhsinler içindir. Fakat günahkarlar rahmetten ümitsiz olmamalı. Allah'ın mağfireti muttakiler içindir. Fakat nefsine zulmedenler bundan mahrum değildir.

*Senin affını sadece hatalılar umuyorsa
Günahkarlara keremi ile kim cömertlik eder.*

Başka bir şiir de şöyledir:

*Senin rahmetini sadece Muhsinler beklerse
Günahkarlar kime dua etsin, kimden af beklesin.*

Diğer bir şiir de şöyle söylemektedir:

*Rabbimizin affı nasıl ümit edilmez?
Ve onun engin hoşgörüsüne nasıl bel bağlanmaz?
Oysa sahih hadiste ifade edildi ki Allah,
Kuluna annesinden daha şefkatlidir.*

“Ey Muhammed! Kullarıma şöyle söyle: Ey kendi aleyhlerine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz ki Allah bütün günahları bağışlar. Muhakkak ki O, çok affeden ve çok merhamet edendir.” (Zümer 53) Ey asi ve günahkar kimse! Hepimiz böyleyiz kötü amelinden dolayı Allah'ın rahmetinden ümit kesme! Bu günlerde senin gibiler Cehennemden azat edilirler. Rabbine hüsnü zan besle ve ona tevbe

et. Şunu asla unutma ki; Allah'ın huzurunda helak olduğuna kendini iyice inandıranlar helak olur ancak.

*Günahlar seni rahatsız ettiği zaman
Gece karanlığında elini kaldırarak günahları tedavi et.
Allah'ın rahmetinden asla ümit kesme
Ümitsizlik, günahından daha büyüktür.
Muhsinlere rahmeti onun bir ikramıdır.
Günahkarlara ise onun engin cömertliği.*

Ramazan ayında Cehennemden azat olmayı uman kimse, Cehennemden azat edecek sebepleri yerine getirmelidir. Bu sebepler Ramazan ayında çoktur. İbni Huzeyme'nin sahihinde merfu olarak Selman'ı Farisi'den nakledilen bir hadiste şöyle buyurulmaktadır: “Kim Ramazanda oruçluya iftar ettirirse Cehennemden azat olur. Kim de Ramazanda kölelerinin yükünü hafifletirse Cehennemden azat olur.” Yine İbni Huzeyme'nin naklettiği bir hadis şöyledir: “Dört hasleti çok yapın. İki haslet ile Rabbinizi razı edersiniz. Diğer iki haslet ki onlarsız yapamazsınız. Rabbinizi razı edeceğiniz iki haslet: “Kelime’i Tevhide şahitlik etmek ve istiğfardır. Muhtaç olduğunuz iki haslet ise Allah’tan Cenneti talep edip, Cehennemden ona sığınmaktır.” Bu hadiste anlatılan dört hasletin hepsi de mağfiret ve Cehennemden azat olma sebeplerindendir. Kelime’i Tevhid günahları yerle bir eder, siler süpürür. Hiçbir günahı bırakmaz. Ve hiçbir kötü amel onun gözünden kaçmaz. Kelime’i Tevhid Cehennemden azat olmaya vesile olan köle azat etmeye eşdeğerdir. Her kim sabah ve akşam dört defa söylerse Allah onu Cehennemden azat eder. Her kim de ihlaslı bir kalp ile Kelime’i Tevhidi söylerse Allah ona Cehennemi haram kılar. Kelime’i istiğfar, mağfiret sebeplerinin en büyüklerindendir. Çünkü istiğfar,

mağfireti, affedilmeyi talep etmektir. Oruçlu bir kimsenin oruçlu iken ve iftar anında yaptığı duaya icabet edilir. Hasan'ı Basri diyor ki: “Çokça istiğfar edin. Çünkü Allah'ın rahmetinin ne zaman ineceğini bilemezsiniz.” Lokman'ı Hakim oğluna nasihat ederken şöyle diyor: “Oğulcuğum! Dilini istiğfara alıştır. Çünkü öyle saatler vardır ki o saatlerde Allah kendisinden isteyeniyi geri çevirmez.”

Bundan dolayı bazı selef alimleri şöyle demiştir: “Fıtır sadakası oruçlu kimseye, namaz kılan için sehiv secdesi gibidir.”

Allah tevhid ve istiğfarı şu ayeti kerimde beraber zikretmiştir: **“(Ey Muhammed!) Bil ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Hem kendi günahların için... Allah'tan mağfiret dile.”** (Muhammed 19) İstiğfar bütün salih amellerin mührüdür. Namaz, hac, gece namazı hep Kelime'i Tevhid ile biter. Meclisler hep Kelime'i Tevhid ile biter. Meclis, zikir meclisi ise Kelime'i Tevhid ona mühür olur. Şayet lağv (boş söz) meclisi ise o meclise keffaret olur. Aynı şekilde Ramazan orucunun da istiğfarla bitirilmesi gerekir. Ömer b. Abdulaziz bir mektup yazdı ve İslam beldelerine gönderdi. Mektupta Ramazan ayının istiğfar ve Fıtır sadakası ile bitirilmesini emrediyordu. Fıtır sadakası oruçlunun boş ve çirkin sözlerinden arınmasına vesile olur. İstiğfar ise orucun boş ve çirkin sözler sebebi ile eksik kalan yerlerini tamamlar.

Ömer b. Abdulaziz *rahimehullah* şöyle diyor:

“Atanız Adem *aleyhi's selam*'ın söylediği gibi sizde söyleyin: **“Ey Rabbimiz! Biz kendimizi zulmettik. Eğer sen bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, şüphesiz hüsrana uğrayanlardan oluruz.”** (Araf 23)

Nuh *aleyhi's selam*'ın söylediği gibi söyleyin: **“Ey Rabbim! Eğer beni affetmez, rahmetinle esirgemezsen hüsrana uğrayanlardan olurum.”** (Hud 47)

İbrahim *aleyhi's selam*'ın söylediği gibi söyleyin: **“Ceza gününde kusurlarımı bağışlayacağını umduğum da odur.”** (Şuara 82)

Musa *aleyhi's selam*'ın söylediği gibi söyleyin: **“Rabbim! Doğrusu ben, kendime zulmettim, beni bağışla.”** (Kasas 16)

Yunus (Zünnun) *aleyhi's selam*'ın söylediği gibi söyleyin: **“Sen'den başka bir ilah yoktur. Sen'i tenzih ve tespih ederim. Doğrusu ben zalimlerden oldum.”** (Enbiya 87)

Ebu Hureyre *radiyallahu anh*'dan şöyle nakledilmiştir: “Gıybet oruç kalkanını deler. İstiğfar ise o kalkana yama olur. Kim yama yapılmış bir oruç tutabilirse durmasın tutsun. Sizden her kim eksiksiz bir oruçla gelmeye güç yetirirse bunu yaptısın.” İbni Münkedir *rahimehullah* diyor ki: “Bu sözün manası şudur: “Oruç günah ile delinmediği sürece Cehennem ateşine bir kalkandır. Kötü söz ise bu kalkanı deler. İstiğfar da bu deliği kapatır.” Bizim oruçlarımız, faydalı istiğfara ve salih amellere ihtiyaç duymaktadır. Ki salih amellerimiz orucumuza şefaatçi olsun. Oruçlarımızı söz oklarıyla ne kadar da deliyoruz, sonrada onu dikmeye çalışıyoruz ancak, kumaştaki yırtık iyice büyümüş oluyor. Nice yırtıkları hasenat iğnesiyle dikiyoruz. Ama daha sonra onları keskin kötülük kılıcı ile kesiyoruz.

Selefi Salihinden bazıları günahkarın günahından tevbe ettiği gibi namaz kıldığı zaman taksiratından dolayı istiğfar ederdi. İhsan ehli ibadetlerinde bu şekilde davranıyorsa, bizim gibi günahkarların ibadetlerinde nasıl davranması gerekir acaba! İyilik yaptığını zannederek kötülük yapan, yaptığı tüm itaatler hususunda gafil davranan kimseye sadece acıyın.

*Uzun zamanlar tuttuğun oruçtan ve kıldığım
Namazlardan dolayı istiğfar ederim Rabbime.
Tuttuğumuz oruçların tümü delik deşik bir kalkan
Ve kıldığımız namazlar ise acep nasıl namazmış
Gece yarısında uyanıktım fakat
Uyumam daha hayırlıymış uyanık kalmaktan.*

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, Kadir gecesinde Aişe *radiyallahu anha*'ya affı talep etmesini emretmesi de buna işaret etmektedir. Çünkü mümin Ramazan ayında oruç ve kıyam (teravih) hususunda çaba sarf eder, ay bitimi yaklaşıp Kadir gecesi geldiğinde ise hatalı bir günahkar gibi Allah'tan sadece affı talep eder.

*Eğer ben size yaklaştırmaya layık değilsem dahi.
Şanınıza yakışan şey hatalarımı affetmektir.*

İstiğfarın en faydalısı tevbe ile beraber yapılmalıdır. Tevbe günahlara ısrar düğümünün çözümüdür. Her kim dili ile istiğfar edipte kalbi masiyetlere bağlı bulunursa ve isteği ay bitiminde masiyetlere geri dönmek olursa onun orucu reddedilir ve kabul kapısı kendisine kapatılır. Her kim de Ramazan orucunu tutar ve içinden Ramazandan sonra Rabbine isyan edeceğini geçirirse, böyle bir şeye azmeder ve yönelirse orucu kabul edilmez, reddedilir.

*Eğer takva ve perişan olmaktan alıkoyan akıl, olmasaydı
 Elbette gençliğimde her yasağı çiğnerdim.
 Ama geçen geçmiştir, bir daha asla görülmez.
 Geçip giden gecelerin asla dönüşü olmaz.*

Ebu Davud ve başkalarının Ebu Bekre *radiyallah anh*’dan naklettikleri bir hadiste Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyuruyor: “Sizden biriniz Ramazanın hepsinde oruç tuttum, Ramazanın hepsini kıyamla geçirdim demesin.” Ebu Bekre *radiyallahu anh* diyor ki: “Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, kişinin kendisini temize çıkarmasını mı kerih gördü yoksa illaki bu hususlarda bir gaflet olur mu kastetti bilemiyorum.”

Oruç tuttuğunda orucunu koruyanlar nerede? Kıyama kalktığında dosdoğru olanlar nerede? Sadece böyleleri İslamı güzel yaşar ve selamete yol alır. Ancak zamanımızda sadece uzun uzun oruçları ile övünen, kıyama kalktığında kendisini beğenen kimseler kaldı.

(Ey Allah’ın Kulları!) Allah’ın rahmet esintilerini gözetleyiniz. Çünkü Allah’ın rahmetinden esintiler vardır. Kullarından dilediğine isabet ettirir. Allah’tan kusurlarımızı örtmesini ve korkularınızı emana çevirmesini diliyoruz. Her kime rahmet esintilerinden isabet ederse sonrasında asla sıkıntı çekmeyeceği bir bahtiyarlığa erer. Rahmet esintilerinin en büyüklerinden bir tanesi de: Kulun duasını icabet anına denk getirmesidir. Kul o vakitte Cenneti ister ve Cehennemden kurtuluşu ister, duası kabul edilir ve ebedi mutluluğu kazanır. Allah Teala şöyle buyuruyor: **“Kim Cehennem ateşinden uzaklaştırılıp**

Cennete konarsa, şüphesiz o, kurtuluşa ermiştir.” (Ali İmran 185) “Bedbahtların varacakları yer ateştir. Onların orada, ızdıraplı bir nefes alışverişleri vardır. Gökler ve yer durdukça onlar ateşte kalacaklardır. Ancak Rabbin dilemesi müstesnadır. Şüphesiz senin Rabbin dilediğini mutlaka yapandır. Mes’ud olanlar ise Cennettedirler. Gökler ve yer durdukça onlar orada kalacaklardır. Ancak Rabbinin dilemesi müstesnadır. Bu, onlara Rabbi’nin hiç kesilmeyen nimetidir.” (Hud 106-108)

Bahtiyar, dünyanın kendisi mutlu ettiği kimse değildir.

Asıl bahtiyar ateşten kurtulandır.

Ey Allah’ın kulları! Ramazan, yolculuğa gitmeye hazırlanıyor. Ondan geriye az bir süre kaldı. Kim Ramazanı güzel geçirdiyse o şekilde tamamlansın. Her kimse kusurlu davrandıysa onu güzel bir şekilde bitirmeye baksın. Ameller neticelere göredir. Ramazandan geride kalan şu sayılı gece ve gündüzlerden faydalanın. Her şeyi bilen, her şeyin sahibinin yanında size şahitlik yapmaları için salih amel işleyin. Ve Ramazanı bitirirken onu en güzel selam ve veda ile uğurlayın.

*Her an Selam olsun Rahman’dan
Geçip giden en hayırlı aya, zamana.
Oruç ayına Selam olsun ki o,
Rahman’dan bir emandır hem de ne eman.
Eğer o güzel günlerin ansızın gelip geçmişse
Kalbimde sana karşı oluşan bu hüznün de nedir ey Fani?*

Ramazan ve yaptığımız ameller geçip gitti. İşlediğiniz hataların günahı ve zayi ettiğiniz amellerin hepsi yazıldı...

*Firaka duçar oldun ne yapacaksın şimdi?
Ayrılığa tahammül mü yoksa derin bir endişe mi?
Onlar sana komşuyken dahi ağlayan sen
Acaba veda ettiklerinde ne yapacaksın?*

Bir mümin bir daha ömründe Ramazan var mı bilmezken,
Ramazan geçip giderken nasıl gözyaşı dökmesin...

*Dinle aşıkların iniltisini
Yetiyorsa gücün dinlemeye
Eğer ulu bir dağdan istenseydi şayet,
Ayrılması dostundan, buna yetiremezdi takat.*

Ramazandan kazançlı çıkanların endişesi, kaygısı bu ise, onun gece ve gündüzlerini zararlı geçirenin hali nicedir. Matemi büyük, musibeti çok haddi aşan kimselere ağlamak ne fayda eder ki? Nice zavallılar vardır nasihat edilen, fakat nasihati kabul etmez. Niceleri vardır hayra davet edilmiş, fakat hayra icabet etmez.

Nice hedefe ulaşmış gözükenler vardır, hedeften uzak. Nice yolcu kabileleri yanından geçtiği halde tembel tembel oturanlar vardır. Zamanı daralıp, sıkıntılar kendini kuşatınca, pişmanlığın fayda vermeyeceği bir zamanda ihmalkarlığına pişman olur. Yokluk anında telafiye kalkışır.

Sana komşu iken sevdiğini terk ediyorsan da

Araya uzak mesafeler girdiği zaman mı onu arıyorsun.

Ve onların ardından özlemle gözyaşı döküp

Gittiğin her yere, onların nereye gittiğini mi soruyorsun?

Onlar yanı başında iken onları ihmal ettin. Şimdi ise,

Harab olmuş diyarların sana onlardan haber getirmesini mi umuyorsun?

Sadece kendini kına. Başka bir şey kınamaya hakkın yok.

Kederli bir şekilde öl. Artık senin mazeretin yok.

Ey Ramazan ayı! Yumuşak ol, nazik davran. Bak! Aşıkların süzülen gözyaşlarına, kalpleri ayrılığın acısından nasılda sızlıyor. Belki de bir veda anı hasret ateşinin yaktığı her şeyi söndürür. Bir anlık tevbe belkide orucun sökülen her şeyini diker, yama yapar, hatalarını siler, kim bilir de kabul edilenler kafilesinden geri kalan niceleri onlara yetiştir. Günahının esiri olan birçoğu esaretten kurtulur. Nice Cehennemi hak edenler ondan azat edilir. Belki nice asiler rahmet'i rahmana gark edilir.

İnşaAllah! Ümit ederim ki! Dünyadan ayrılmadan önce

Ulaşırsın arzu ettiğin her hayra.

Hatalar telafi edilir, tevbe eden yönelir

Günahkar azad olur ve bedbaht olan da bahtiyar.

Dualarımızın sonu “Alemlerin Rabbi olan Allah’a Hamd Olsun.”